

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
EVANGELICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Diplomová práce

Etické zdůvodnění migrační politiky

Bc. Kateřina Slunečková, DiS.

Katedra teologické etiky
Vedoucí práce: doc. Jindřich Halama, Dr.
Studijní program: Teologie
Studijní obor: Křesťanská humanitární a pastorační práce - Diakonika

Praha 2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto Diplomovou práci
s názvem Etické zdůvodnění migrační politiky
napsala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů.

V Praze dne

Anotace

Text se zabývá migrační politikou. Práce zkoumá etické zdůvodnění omezení v migrační politice. Sleduje určité historické úseky samotné migrace. Zaměřuje se na téma migrace v biblické rovině a pokouší hledat východiska pro omezení migrační politiky v současném světě.

Anotation

The text deals with migration policy. The paper examines the ethical justification for restrictions on migration policy. Follows sections of the historic migration. It focuses on the theme of migration in the biblical context and it try to find basis for restrictions on migration policy in the present.

Obsah

Obsah.....	4
Úvod	6
1 Lidská práva v rozděleném světě	8
1.1 Rozdělený svět	8
1.1.1 Historicky.....	9
1.1.2 Nábožensky	10
1.2 Křesťanská etika.....	15
1.3 Politická etika	21
1.3.1 Lidská práva.....	22
1.3.2 Eticko-právní dokumenty	23
1.3.2.1 Všeobecná deklaráce lidských práv	24
1.3.2.2 Evropská konvence k ochraně lidských práv	25
1.3.2.3 Mezinárodní pakt o občanských a politických právech	26
1.3.2.4 Helsinská deklaráce	28
1.3.2.5 Ústava – Listina práv a svobod	29
1.4 Migrace jako pojem.....	31
1.4.1 Úmluva o právním postavení uprchlíků OSN z roku 1951	35
1.4.2 Migrace jako přirozená součást globalizovaného světa	37
2 Migrace, její příčiny a vliv na společnost	39
2.1. Současná přistěhovalecká vlna a její příčiny.....	39
2.1.1. Kolik lidí přišlo do Evropy v posledních dvou letech	42
2.1.2. Odkud lidé přišli a jaké je složení imigrantů.....	45
2.1.3 Současná situace ve Střední Evropě	49
2.2 Migrace versus suverenita státu.....	50
2.2.1 Natalita obyvatelstva	51
2.2.1.1 Evropa (západní civilizace).....	52
2.2.1.2 Islámská civilizace.....	54
2.2.1.3 Rozdíl poměrů (změna rovnováhy evropského obyvatelstva a jeho důsledky)	56
2.2.2 Opatření EU přijatá v souvislosti s touto přistěhovaleckou vlnou.....	60
2.3 Etické důvody pro omezení současné migrační politiky	62
Závěr.....	65

Seznam použité literatury	67
Knihy	67
Specifické prameny	69
Internetové zdroje	69
Seznam zkratk	72
Přílohy	73
Příloha č. 1: Všeobecná deklarace lidských práv	73
Příloha č. 2 : Listina základních práv a svobod.....	78
Příloha č. 3 – Státy, které přistoupily k Mezinárodnímu paktu o občanských a politických právech	88

Úvod

Události týkající se takzvaného Arabského jara, tedy novodobé dění v oblasti severní Afriky a na Blízkém východě, nastolilo v posledních několika málo letech zcela zásadní otázky na půdě evropského kontinentu. V důsledku nepokojů a válečných konfliktů na Blízkém východě a severu Afriky začala obrovská vlna imigrace. Samozřejmě jsou cílovými místy uprchlíků i neevropské země, ale předmětem této práce je podívat se na nárůst přistěhovalců právě v Evropě.

Nejpalčivější otázkou je v této souvislosti zcela jistě obava z etnické, kulturní a náboženské odlišnosti příchozích migrantů, kteří pocházejí ze zcela jiného historického prostředí a jejichž demografické ukazatele se výrazně liší od těch evropských. Nárůst fundamentalismu v posledních desetiletích ještě více umocňuje obavy z masového příchodu příslušníků zcela jiného náboženského vyznání a tragické události odehrávající se v poslední krátké době na půdě evropských států ze strany muslimského obyvatelstva (byť jde pouze o jednotlivé extrémisty) předkládá před občany Evropy oprávněnou obavu, zda je možné vytvořit bezproblémové multikulturní soužití na našem území.

Evropa je většinovým zástupcem křesťanského vyznání, zatímco příchozí migranti jsou vyznavači islámu.

Cílem této práce je předložit teoretická východiska k etickému zdůvodnění omezení v migrační politice, a to jak na základě pohledů křesťanské etiky, tak eticko-právních dokumentů. Součástí práce je rovněž představení přehledu rozdělení světa do několika základních civilizací stojících na odlišných náboženských, právních a kulturních tradicích, tak aby bylo patrné, že celistvost světa je pouze zdánlivá. V této souvislosti je zde krátce rozvedeno základní historické a náboženské členění světa. Z představených eticko-právních dokumentů se práce snaží zdůraznit body, jež se týkají imigrace a přistěhovalectví a předkládá závazné předpisy, které vymezují podmínky, za kterých je třeba imigraci omezovat či jednotlivé přistěhovalce na našem území odmítat. Dále je zde předložen soubor statistických údajů týkající se

imigrační vlny posledních pár let, její příčiny a nástin jejích důsledků na území Evropy. Na základě teoretických východisek se práce snaží o vymezení etického zdůvodnění alespoň částečného omezení migrace a její důslednější kontroly.

1 Lidská práva v rozděleném světě

1.1 Rozdělený svět

V současném světě se dá vypořádat, že hlavní silou politiky již nejsou jednotlivé národní státy a ideologie, ale odlišné civilizace vymezené svými náboženskými, právními a kulturními tradicemi. „*Kultura a kulturní identity, které jsou v nejširším ohledu zároveň identitami civilizačními, utvářejí ve světě po studené válce vzorce soudržnosti, rozpadu a konfliktu. ... „Ve světě po studené válce mají vlajky svou váhu stejně jako další symboly kulturní identity včetně kříže, půlměsíce i pokrývky hlavy, a to proto, že svou váhu má kultura a kulturní identita má pro většinu lidí nejvyšší hodnotu.“*¹

Jednotlivé civilizace, které jsou kulturními, nikoliv politickými entitami, jsou rozděleny např. dle amerického politologa Huntingtona následujícím způsobem. Huntington ve svém díle *Střet civilizací* popisuje stejnojmennou teorii, dle které v budoucnu nebudou konflikty probíhat mezi jednotlivými zeměmi, ale mezi kulturními celky:²

a) civilizace Čínská

Datuje se nejméně od roku 1500 př. Kr. a označuje společnou kulturu Číny a čínské komunity v jihovýchodní Asii a mimo Čínu včetně příbuzné kultury Vietnamu a Koreje.

b) Japonská

Je potomkem čínské civilizace s kořeny v době mezi lety 100 a 400 po Kr.

c) Hinduistická

Datuje se nejméně od roku 1500 př. Kr. a někdy je označována také za civilizaci indickou, i když označení hinduistická je přesnější, jelikož hinduismus hrál klíčovou roli v kultuře celého subkontinentu.

d) Islámská

¹ Citace: HUNTINGTON, S.P. *Střet civilizací, Boj kultur a proměna světového řádu*. str. 12
² HUNTINGTON, S.P. *Střet civilizací, Boj kultur a proměna světového řádu*. str. 37-38

Její vznik sahá do sedmého století po Kr. a územně se rozkládá na území Arabského poloostrova. Následně se islám rozšířil velice rychle také do severní Afriky, na Pyrenejský poloostrov a rovněž na východ do střední i jihovýchodní Asie a na subkontinent.

e) Západní

Její vznik se datuje mezi lety 700 a 800 po Kr. a je dělena na tři hlavní části: evropskou, severoamerickou a latinskoamerickou

f) Latinskoamerická

Vzhledem k tomu, že má Latinská Amerika vlastní identitu, jež ji odlišuje od Západu, dostala označení pro samostatnou civilizaci. Zahrnuje v sobě domorodé kultury napříč Mexikem, Střední Amerikou, přes Peru, Bolívii, až po Chile a Argentinu.

g) Africká

Civilizace, jejíž existenci většina důležitých autorů (až na Braudela) neuznává. Důvodem je skutečnost, že sever a východní pobřeží kontinentu náleží k civilizaci islámské a na dalších místech jsou vlivem evropského kolonialismu prvky civilizace západní.

Huntingtonovo dělení je zde uvedeno především proto, že popisuje moderní pojetí konfliktu, jak bylo popsáno výše. Civilizace se nekonfrontují v rámci územních celků, ale v rámci kulturní příslušnosti. Dochází tedy ke zvláštnímu pojetí možného konfliktu způsobeného migrací, nikoli mezi jednotlivými státy, ale mezi jednotlivými kulturami.

1.1.1 Historicky

Dle oficiálních vědeckých poznatků započalo osidlování naší planety ve východní části Afriky. Zhruba před čtyřmi miliony lety se ve východní Africe, v oblasti známé jako Great Rift Valley, objevili první hominidé – naši nejstarší předkové (důkaz o nejstarších předchůdcích člověka byl nalezen v roce 1974 v Etiopii. Zkamenělé kosterní pozůstatky jsou staré 3 miliony let a nesou znaky ženského pohlaví. Vědci dali této zhruba metr vysoké „ženě“ jméno Lucy).³ Toto

³ JOCKENHÖVEL, A. *DĚJINY SVĚTA: Globální dějiny od počátků do 21. století, 1, základy globálního světa od počátku do roku 1200 př. Kr.*, str. 32

území (dnes nazývané Tanzánie a Etiopie) je prapůvodní kolébkou našeho lidstva. Odtud potom v průběhu dvou milionů let mnoho druhů hominidů osídlilo východní savany Afriky. Jeden z nejznámějších druhů homo erectus byl již schopen vyrábět a používat nástroje a jemu je také připisováno prvenství v používání ohně. To vše zdokonalil homo sapiens, který se na Zemi objevil před čtyřiceti tisíci lety a který se již také věnoval umění a vykonával různé obřady. Všechny tyto znaky jsou již něčím, co my dnes nazýváme kulturou. Není tedy pochyb o tom, že Afrika je kolébkou lidské civilizace. Vždyť zde došlo k uskutečnění prvních kulturních objevů: zde byl lidskou rukou vyroben první nástroj, zapálen oheň, vypěstována první plodina, postaveno první stavení a vesnice a také zde poprvé zazněla lidská řeč.

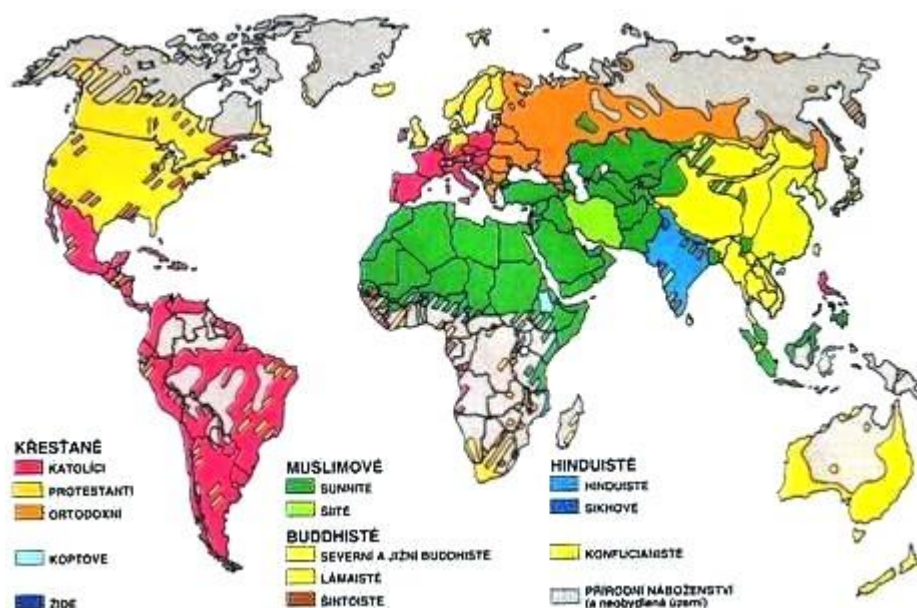
V průběhu dalších dlouhých let (hovoříme zhruba o 2 – 5 tisících let) osídlil člověk postupně zbytek Afriky, Evropu a Asii, odkud se dostal na území dnešní Aljašky a přes ni na americký kontinent. Tam se největší množství lidí soustředilo v horách Střední a Jižní Ameriky, kde je horké tropické podnebí chladnější díky vysoké nadmořské výšce. Osídlení zasáhlo v té době již ale také Austrálii.

Krůček po krůčku se tedy lidé zabydlovali na nejrůznějších místech světa a byli nuceni přizpůsobovat se rozličným klimatickým podmínkám i mnohým přírodním nástrahám. Život v odlišných podnebných pásech ovlivnil nejen chování a vnímání člověka, ale i jeho genetickou výbavu. Různorodost prostředí dala také vzniknout odlišným zvykům, tradicím a náboženství daných oblastí. Zkrátka, na naší planetě vzniklo za posledních několik tisíc let nespočet kultur, které jsou od sebe mnohdy až diametrálně odlišné, ale které, vlivem stále silnějšího trendu globalizace, musejí začít žít v těsné blízkosti a pokud možno v souladu.

1.1.2 Nábožensky

Níže přiložená mapa světa dokládá, že význam náboženství není možné opomenout ani podcenit. Pro valnou většinu světa je náboženství alfou a omegou života, ať se to může leckterým ateistům zdát neuvěřitelné. Přiložená mapa však jasně dokazuje, že ateisté tvoří celosvětově skutečně jen velmi malou menšinu. V mnoha kulturách je dokonce pojem bezvěrec synonymem pro člověka bez morálky

a bez zásad. A právě náboženství je z velké části zdrojem tradic, hodnot a pravidel chování, jež dané země dodržují.

HLAVNÍ NÁBOŽENSTVÍ SVĚTA

Mapa naznačuje náboženství převládající v každé zemi.⁴

Nejstarším dodnes uctívaným náboženstvím je hinduismus. Hinduismus vyznává velká většina obyvatel Indie, ovšem najdeme jej poměrně značně zastoupen i v Indonésii, na Srí Lance, Malajsii, Singapuru, Bangladéši, Pákistánu, Ugandě a také ve Spojených státech. Největší hinduistická komunita mimo Indie ovšem žije ve Velké Británii, a to více než milion dvě stě tisíc obyvatel. Celkově je dnes na světě přes osm set milionů hinduistů, což znamená, že zhruba každý sedmý člověk na naší planetě je hinduista.⁵

V hinduismu existuje velmi složitý a propracovaný systém bohů a bohyň, jež jsou všechny odrazem nejvyššího ducha – stvořitele Brahmy. Dalšími dvěma nejdůležitějšími bohy jsou Šiva – ničitel a Višnu – udržovatel, přičemž tato trojice

⁴ *Mapy, socioekonomická sféra. Copyright ©2007. Zeměpisný web Daniela Svobody. [online]. [cit. 2015-11-30]. Dostupné z: http://ostrava-educanet.cz/svoboda/vyuka/kvinta/mapy_socioekonomicka_sfera.htm*

⁵ KEENE, M., *Světová náboženství*, str. 8

udržuje rovnováhu a harmonii světa. Hlavní složkou tohoto náboženství je víra v nekonečný cyklus zrození, života na zemi, smrti a opětovného zrodu, ve kterém se každý člověk reinkarnuje na úrovni určené tím, jak strávil svůj předchozí život. Každý jedinec má na zemi možnost žít co nejlepší a nejspóradanější život, život plný dobročinnosti a nesobeckého jednání, kterým si odstraní negativní účinky Karmy (karma je zákonem příčiny a následku a hinduisté věří, že špatná karma způsobí to, že se člověk v příštím životě vrátí na svět na nižší úrovni). „*Nedělej druhým, co nechceš, aby dělali tobě*“. To je poučení, které v našich duších zcela zlidovělo a považujeme je „za své“ morální pravidlo. Ovšem tuto větu napsal již před pěti tisíci lety velký indický mudrc Vjásadéva ve svém díle Mahábhárata a pro hinduisty je již stejně dlouhou dobu životním krédem.⁶

Dalším významným náboženstvím je Buddhismus, který v sobě skrývá spíše prvky filozofie a dá se pojmenovat jako určitý způsob a styl života než jako víra taková. Buddhisté věří v nespočet cyklů zrození, života a smrti a v to, že se mohou nesčetněkrát narodit na Zemi do různých úrovní existence. Buddhisté následují učení Buddhy, tedy člověka z masa a kostí jako jsou oni sami, který dosáhl svým způsobem života (rozvíjením kvalit nenásilí, moudrosti a soucitu, ale také svou vůlí a umírněností) stavu nirvány, čili vymanění se z tohoto neustálého koloběhu znovuzrození a splnutí se všehomírem. Buddhismus se, stejně jako ostatní velká náboženství, rozšířil od Indie, přes východní Asii, Evropu až po Ameriku, zkrátka do celého světa a dnes má téměř čtyři sta milionů přívrženců.⁷

A nakonec zde máme trojici náboženství, která byt' se zdají být zcela odlišná, spadají všechna do jedné společné množiny, někdy označované jako „abrahámská náboženství“. Judaismus, křesťanství a islám. Základní spojnicí těchto monoteistických náboženství je totiž postava proroka Abraháma (hebrejsky Avraham, arabsky Ibráhím), jehož potomky se cítí být Židé, křesťané i Arabové. Abrahám je prvním biblickým patriarchou a praotcem izraelského národa. Od jeho příběhu se také odvozuje vyvolení Izraele a jeho domácí právo na Kanaán, zemi zaslíbenou, Bohem danou izraelskému národu. Abrahám byl člověk, který jako první

⁶ KEENE, M., *Světová náboženství*, str. 14

⁷ KEENE, M., *Světová náboženství*, str. 19

přinesl myšlenku o jediném Bohu. Je třeba mít na paměti, že tehdejší svět byl plný bohů, bůžků, bohyň a polobohů. Polyteismus, tedy mnohobožství vládl všude, kam se člověk podíval. Abrahám však uslyšel hlas jediného Boha. To on jako první vystoupil s tvrzením, kterého se Židé celého světa drží dodnes: „*Šema Jisra'el Adonaj elohejnu adonaj echad*“ (v překladu: „*Slyš, Izraeli, můj Pán náš Bůh je jediný Pán*“ nebo také „*Jahve je náš Bůh, Jahve je jediný*“)⁸. To byla skutečně revoluční myšlenka, která musela velmi výrazně oddělit Abrahámovi stoupence od ostatních tehdejších obyvatel. Když byli potom Izraelité v egyptském otroctví, prorok Mojžíš je vysvobodil a vyvedl, aby se mohli po čtyřiceti letech putování vrátit zpět do země Zaslíbené, do Kanaánu. Během té doby dostal Mojžíš na hoře Sinaji od Boha desatero přikázání (zákony Tóry), které se staly trvalou smlouvou a neporušitelnými pravidly, jimiž se řídí dodnes.⁹

Křesťané, jak známo, uctívají Ježíše Nazaretského, židovského muže, jako Syna Božího a spasitele. Pokud je tedy Abrahám praotcem židovského národa, je zřejmé, že křesťané odvozují své kořeny od něho. Zatímco ovšem Židé nikdy nepřijali Ježíše Krista za svého dlouho očekávaného mesiáše a spasitele světa, křesťané na jeho spasitelství postavili celé velké náboženství. Ježíšovo učitelské působení, zázračné skutky, jeho ukřižování a následné nanebevstoupení, to vše jsou pro křesťany důkazy Božího původu. Jakmile tedy po ukřižování vystoupil na nebesa, jeho stoupenci začali okamžitě hlásat, že to byl mesiáš – tedy ten, který vykoupí všechny lidi dobré vůle. To byl důvod, proč se křesťanství rozšířilo po celém světě, ale také proč se cesty Židů a křesťanů zásadně rozešly. Židé nikdy Ježíše za svého dlouho očekávaného mesiáše nepřijali a křesťané dávali Židům za vinu jeho smrt. A právě tato skutečnost zasela semínko křesťanského antijudaismu, který klíčil a bujel po další dvě tisíciletí.

Islám je ze všech tří náboženství nejmladší. Vznikl v šestém století n. l. v oblasti dnešní Saúdské Arábie na základě učení proroka Muhammada¹⁰, náboženského a politického vůdce, kterému Bůh zjevil Korán, tedy svatou knihu islámu. Muslimové nepovažují Muhammada za zakladatele nového náboženství, ale

⁸ Citace z knihy BOWKER, J., *BŮH a jeho proměny v dějinách náboženství*, str. 178

⁹ OSTROLUCKÝ, J., *Izrael včera a dnes*, str. 9

¹⁰ ČAPEK, V., PÁTEK, J., *Světové dějiny I.*, str. 93

za obnovitele původní monoteistické víry Abraháma, Mojžíše, Ježíše a dalších proroků.¹¹ Muhammad totiž během šíření myšlenek islámu nezavrhl původní náboženství judaismus ani křesťanství, ale postavy Mojžíše a Ježíše chápal jako jedny z mnoha proroků, které Bůh během historie posílal na zemi, aby povolal lidi k cestě odevzdání se Bohu. Podle islámské tradice Židé a křesťané zkreslili zjevení daná lidem jediným Bohem skrze proroky, a to buď pozměněním textu, nesprávnou interpretací anebo obojím¹². Jediný, kdo dokázal interpretovat Boží poselství správně, byl Muhammad, a tak se prvním z pěti pilířů Islámu stalo prohlášení: Není Boha kromě Alláha a Muhammad je jeho prorok¹³. On je posledním, pravým prorokem, jež přišel, aby zdokonalil a dokončil jejich učení a Islám je podle muslimů tou poslední, nejsprávnější, nejdokonalejší verzí jednoho jediného monoteistického náboženství, které si klesl cestu k věřícím tohoto světa již čtyři tisíce let.

Mimo tyto souvislosti nalezneme i řadu zjevných důkazů o společném původu tří výše zmíněných náboženství. Zvláště judaismus a islám spojuje mnoho shodných prvků, které byly hned v začátcích islámské tradice přejaty z židovské víry. Zhruba šest set let po narození Ježíše Krista a dva a půl tisíce let po Abrahámovi žil na Arabském poloostrově obchodník Mohamed ibn Abdulláh¹⁴. Byl velmi zcestovalý a během svých poutí po Arábii naslouchal mnohým příběhům, které vyprávěli Židé a křesťané té dané oblasti. Vyprávění jej ovlivnila, a tak mnohé tradice pojal zcela za své. Převážně z židovského kultu převzal zásady rituálního omývání před modlitbou, obřízku, princip půstu nebo zákaz požívání vepřového masa, krve a zdechlin.

Přes všechny společné prvky začal hned v počátcích rozkol mezi Muhamadovým učením a dvěma staršími náboženstvími. Problémy nastaly ještě za prorokova života. Muslimové se domnívali, že se Židům a křesťanům dostalo jen části Božího zjevení, na základě čehož pokládali islám za mnohem dokonalejší náboženství. Snažili se tedy přesvědčit jinověrce, aby přestoupili k jejich nové, zdokonalené víře, avšak oproti Muhamaddovu předpokladu nikdo svoje přesvědčení

¹¹ BOWKER, J., *BŮH A JEHO PROMĚNY V DĚJINÁCH NÁBOŽENSTVÍ*, str. 318

¹² MENDEL, M., *Islámská výzva*, str. 28

¹³ SARDAR, Z., MALIK, Z.A., *Islám*, str. 49

¹⁴ SARDAR, Z., MALIK, Z.A., *Islám*, str. 5

měnit nechtěl. Především Židé jeho učení hromadně odmítali, protože Judaismus¹⁵ byl vždy přísně národnostně omezen, zatímco Islám měl univerzalistické ambice. To byl také pro Židy, pro národ vyvolených, naprosto zásadní důvod, proč v žádném případě nemohli přijmout muslimského proroka Muhammada za svého spasitele.

Ze tří náboženství, která stojí na společných základech, se tak tedy staly tři protichůdné ideje, bojující za svá přesvědčení. Jejich cesty a názory se za staletí natolik rozdělily, že by dnes mnozí lidé onu „příbuznost“ ani zdaleka neodhadovali. Je tedy důležité tuto skutečnost připomínat.

1.2 Křesťanská etika

Základním pilířem křesťanské sociální etiky je Písmo svaté. Jde o soubor starověkých knih, které se souhrnně označují jako Bible svatá.

Bible, ať již jako celek nebo jen některá její část, byla přeložena celkem do 2261 jazyků. Celá Bible je k dispozici v celkem 383 jazycích.¹⁶ Písmo svaté tedy bezpochyby považují všichni křesťané světa za hlavní zdroj církevní výuky a porozumění zjevení o Bohu a Božím úmyslu. Rovněž z něj však křesťanská víra a teologie obecně čerpá základní jistoty o podstatě člověka, o jeho určení a o lidské společnosti vůbec.

Základním morálním a etickým kodexem vycházejícím z Bible svaté je potom desatero přikázání. To je možné najít v knize Exodus 34.27, což je druhá kniha Tóry, tzv. druhá kniha Mojžíšova. Vypráví se v ní o ústředních událostech židovských dějin, o teologickém jádru Tóry, tedy o hlavní židovské knize a prvních pěti knihách Bible spjatých s Mojžíšem.¹⁷ Zde se v kapitole 34.27 má stát desatero přikázání jádrem smlouvy mezi Hospodinem a Mojžíšem uzavřenou na hoře Sinaj. Souhrnně zní desatero následovně¹⁸:

¹⁵ POJAR, M., *Izrael*, str. 100

¹⁶ KEENE, M. *Světová náboženství*, str. 98

¹⁷ BOWKER, J., *Bůh a jeho proměny v dějinách náboženství*, str. 200

¹⁸ *Desatero Božích přikázání* © 1998 - 2015 Vira.cz [online]. [cit. 2015-12-07]. Dostupné z: <http://www.vira.cz/otazky/Desatero-Bozich-prikazani.html>; <http://katechismus.cz/desatero.php>

Bible přes to, že skrývá desatero přikázání, neobsahuje žádné platné normy a etická řešení současných sociálně-etických problémů. Nedává lidem praktické návody, jak aktuální situace řešit, ani nenabízí návody k bezprostřednímu mravnímu jednání. Upevňuje v nás ale mravní přesvědčení a dává nám možnost orientovat se v etických principech. Ve vztahu ke křesťanské sociální etice představuje Bible „ústřední referenční bod k objevování identity a sebechápání těch, kteří se vztahují k Bohu Bible.“¹⁹

Marianne Heimbach-Steinsová představuje biblické texty jako jeden z ústředních referenčních pramenů křesťanské sociální etiky. Samotnou Bibli potom „charakterizuje jako „významový rámeček“, který předchází každou konkrétní normativně-etickou argumentaci.“²⁰ Tato autorka potom hovoří o čtyřech funkcích Písma, které se definují ze vztahu Bible a křesťanské sociální etiky.

Písmo svaté předkládá jakési etické principy a základní orientaci i postoje vůči světu. A právě tyto postoje bývají mnohdy označovány jako tzv. fundamentální biblické opce. Na mysli je zde například opce pro chudé, opce pro slabé a marginalizované, opce pro svobodu a osvobození, pro větší spravedlnost, anebo pro zachování stvoření, atd.²¹ V prvních pěti knihách Starého zákona, tedy v Tóře, nalezneme rovněž rady k dobrému vládnutí a také první sociální legislativu. Již v těchto textech je možné nalézt zákony vyzývající k solidaritě uvnitř národa, stejně tak jako zákony nabádající k solidárnímu chování vůči cizincům a přistěhovalcům.²² Na této skutečnosti je tedy vidět, že problematika migrace, přistěhovalectví a integrace cizinců, není tématem pouze novodobé historie, ale má svoje kořeny ve starověku. Přestože tehdy jednotlivé státy nevykazovaly organizovaný sociální systém a obecně nebyly státními zřízeními vycházejícími z dnešní podoby konceptu národního státu, Bible dokládá, že se těmito otázkami zabývaly. Kniha Exodus v sobě nese jako hlavní téma právě exodus Židů z Egypta. Osud izraelského národa,

¹⁹ ŠTICA, P. Cizinec v tvých branách: Biblické podněty pro etickou reflexi migrace. str. 18

²⁰ HEIMBACH – STEINSOVÁ et ŠTICA, P. THEOLOGICA 2013 – roč. 3, č. 1. str. 190

²¹ ŠTICA, P. Cizinec v tvých branách: Biblické podněty pro etickou reflexi migrace. str. 24

²² Univerzita Karlova. Křesťanská sociální etika. úterý, 10. září 2013, 14.58 [online]. [cit. 2015-12-07]. Dostupné z: <http://dlk.cuni.cz/mod/page/view.php?id=2784>

který putuje, hledá zázemí u cizinců, avšak i tam se snaží uchovat si vlastní identitu, lze do jisté míry brát jako osud migrantů.²³

Hebrejský text Starého zákona předkládá čtyři různé pojmy²⁴ označující cizince a každý z nich má jiné sémantické pole. Jsou to slova *zar*, *nokrí* (*nekar*), *gér* a *tóšáv* (*tošáb*). První dvě z nich mají viditelně negativní zabarvení a druhá dvě jsou naopak užívána v pozitivním smyslu. Pojem *nokrí* (*mnohdy ve spojení ben nebo bené nekar*) označuje člověka, jež náleží k cizímu národu, etnického cizince, tedy ne-člena izraelského lidu, který musí být od synů Izraele oddělen a od kterého má být syn Izraele „očistěn“. Význam slova *nokrí* je také jiný nebo odlišný, ale převažující sémantika je ve smyslu cizí, nenáležící k rodu, klanu, rodině, anebo izraelskému společenství. Vzhledem k negativnímu zabarvení takový cizinec nedostává výhody pohostinnosti a sociálně citlivého jednání, které je hostům (cizincům) poskytováno. Takový cizinec, v pojmu *nokrí*, je člověk, který se nejen nemůže, ale také nechce přizpůsobit těm, mezi něž přišel. V textech Starého zákona jde většinou o cizost náboženskou. Člen Izraele se tedy s *nokrí* nesmí ani spojovat, ani přátelit, jinak by nebyl věrný své víře a smlouvě, jež uzařel s Hospodinem a odpadl by od něj.

Ještě silnější negativní konotaci má potom pojem *zar*, který má kořeny ve slově *zúr*, což znamená odvrátit se. Dá se rovněž vztáhnout k zvukově podobnému slovu *sar*, jež se v Bibli používá pro označení agresora a nepřítele. *Zar* tedy označuje plenící a vraždící nepřátele z okolních národů, které se snaží Izrael zlikvidovat. Nezřídka však označuje také Izraelity, kteří se svojí „cizorodostí“ zejména v náboženské a etické oblasti, ohrožují ostatní. Jejich chování je neslučitelné s Hospodinem a smlouvou, kterou s ním uzavřeli, a je nutné vůči nim nastavit velmi rezervovaný postoj.

Naopak slovo *gér* označuje přistěhovalce, tedy člověka, který z jakéhokoli důvodu opustil svůj domov a jako host žije uprostřed izraelského lidu. Je usazeným cizincem s cílem zůstat v zemi na delší dobu. *Gér* potom žije mezi lidmi, se kterými ho neváže žádné pokrevní pouto ani místo narození, nevlastní žádnou půdu, žije

²³ ŠTICA, P. Cizinec v tvých branách: Biblické podněty pro etickou reflexi migrace. str. 27

²⁴ ŠTICA, P. *Migrace a státní suverenita. Oprávnění a hranice přistěhovalecké politiky z pohledu křesťanské sociální etiky*. str. 160-162

podle izraelského práva a jeho postavení a život závisí na pohostinnosti a pomoci okolí. Takový migrant, který opustil zemi svého původu a své rodiště, je příslušníkem nižší společenské vrstvy, nemá majetek a nedostává ochranu od příbuzných, proto potřebuje ochranu společnosti.

Stejně tak slovo *tóšáv* označuje přistěhovalce, osadníka bez plných práv.

Základní rozdíl a klíčová charakteristika obou skupin pojmů, jak je nalezneme ve starozákonních textech, tkví v tom, že *gér* a *tóšáv* se chtějí v Izraeli usadit, ale *nokrí* a *zar* ne. Ti zemí buď jen procházejí, například jako obchodníci, anebo ji chtějí v náboženském či politickém smyslu uchvátit sami pro sebe a pro svůj lid. Z tohoto lze tedy jasně vyčíst, že již ve starozákonních textech lidé důsledně dbali na terminologickou diferenciaci a označování hranic tolerance. „*Izrael – jak to výstižně vystihuje Jan Heller – „nemůže a nesmí být tolerantní k jevům, které jej chtějí podřídít někomu jinému než Hospodinu“. Nemůže být bezbřezě tolerantní vůči jevům, které mají přímo ve svém programu netoleranci. Má však být ve své podstatě tolerantní ke všem, kteří se chtějí usadit a neusilují na rovině náboženské ani etické o rozklad integrity tohoto společenství, ať už přicházejí odkudkoli.*“²⁵

Specifika starozákonního přístupu Izraelitů k cizincům odráží jejich vlastní zkušenost jako národa s otroctvím v Egyptě a jejich vysvobození. Izraelský národ se právě kolem zkušenosti z vysvobození ze zajetí v cizí zemi utváří a jedná v souladu s Božími přikázáními, aby zůstali v blízkosti Hospodina. V textech Starého zákona v Lv 19,33-34 je uveden požadavek, který potom boží přikázání definuje: „*Bude-li přebývat s tebou ve vaší zemi někdo jako host, nebudete mu škodit. Ten, kdo bude s vámi přebývat jako host, bude vám jako domorodec mezi vámi. Budeš ho milovat jako sebe samého, protože i vy jste byli hosty v zemi egyptské. Já jsem Hospodin, váš Bůh.*“²⁶ Základem židovské víry je stanovisko, že pouze „Hospodinu náleží celá země“, a proto je izraelský lid nucen putovat světem jako *gér*, aby se zcela a bez zajištění odevzdal Hospodinu.

²⁵ ŠTICA, P. *Migrace a státní suverenity. Oprávnění a hranice přistěhovalecké politiky z pohledu křesťanské sociální etiky.* str. 162

²⁶ Ekumenický překlad Bible, online, 03.04.2016

Starost o cizince a lidi na cestách je vedle starozákonních židovských textů zastoupena také v novozákonních biblických textech. Tam biblický Ježíš v podobenství o posledním soudu (Mt 25,31-46) rozděluje lidi na ty, kteří jako „Bohem požehnaní a spravedliví“ půjdou do života věčného, radovat se s nebeským Otcem a na ty, co půjdou do „věčného trestu“. Mezi jinými se kritériem pro toto rozdělení stává skutečnost, zda věnovali péči a laskavou pozornost migrantům, tedy lidem na cestách a cizincům. Na základě tohoto textu se tedy pomoc migrantům a cizincům stává jedním ze zásadních kritérií spravedlivého a správného jednání jak křesťanů. Ježíš se s migranty v textech ztotožňuje a nabádá k bezpodmínečné lásce vůči bližnímu. Tímto tedy jasně definuje vstřícný a otevřený postoj při utváření imigrační politiky.²⁷

Vzhledem k faktu, že se v průběhu téměř celých svých dějin podílela katolická církev na politické moci, přispívali k politicko-etickému tématu i přední křesťanští autoři, jako byl Augustin (dílem *De civitate Dei*) nebo Tomáš Akvinský (dílem *De regimine principum*). Tehdejší doba však neměla, z titulu uplatňovaných mocenských praktik, zájem tuto politickou moc jakkoli eticky reflektovat. Až v období 19. století přišla změna způsobená oslabením církevní politické moci a nárůstem sociálních problémů ve společnosti. Církev začala pocítovat nutnost přispět k systémovým změnám, které se v důsledku dění ve společnosti odehrávaly a rovněž se snažila nalézt cestu, jak neztratit svoji důvěryhodnost. Veškeré snahy a úsilí nakonec vyvrcholily v roce 1891 vydáním encykliky (tzv. okružního listu pro katolickou církev), jejímž autorem byl papež Lev XIII. Sociální nauka církve vytvořila systém kritérií, který má být vodítkem pro posuzování etické relevance nejrůznějších sociálních jevů. Systém čerpá ze základních hodnot, jež obecně uznává západní kultura, ale jež jsou do velké míry přijatelné i v globálním pojetí. Jako nejčastěji zmiňované jsou čtyři kritéria, označovaná jako principy, které by měly být aplikovatelné na činnosti jakýchkoli institucí, od těch nejmenších, občanských sdružení, až po celé státy a mezinárodní organizace. Jsou jimi²⁸:

²⁷ ŠTICA, P. *Migrace a státní suverenita. Oprávnění a hranice přistěhovalecké politiky z pohledu křesťanské sociální etiky*. str. 170

²⁸ Univerzita Karlova. *Křesťanská sociální etika*. úterý, 10. září 2013, 14.58 [online]. [cit. 2015-12-07]. Dostupné z: <http://dlk.cuni.cz/mod/page/view.php?id=2784>

1. Princip, že lidská důstojnost je základní hodnotou evropské civilizace. Tento princip vychází z židovsko-křesťanské tradice, kde je člověk chápán jako obraz (ikona) Boha. Z tohoto důvodu „původem, nositelem a cílem všech sociálních institucí je a musí být lidská osoba“. Každá instituce musí sloužit právě lidské osobě a ne osoba institucím, což by se mělo stát smyslem sociální etiky. Hledat a navrhnout kritéria, která by pomáhala vytvářet instituce zajišťující úplné respektování lidské důstojnosti.

2. Princip společného dobra neboli obecného blaha. V tomto smyslu jde o „soubor společenských podmínek, které umožňují každému člověku uplatnění a rozvoj jeho schopností ve směrech hospodářských, politických i kulturních“. Termín společné dobro potom označuje vnější podmínky přinášející prospěch všem občanům. Jde o osobní bezpečnost, vnitřní a vnější bezpečnost země, respektování lidských a občanských práv, účinná spolupráce občanů, a to v rámci všech oblastí, která se zaměřuje na prosperitu celé společnosti a sociální síť podporující sociálně slabé občany.

3. Princip solidarity jako odpovědi na princip lidské důstojnosti. V tomto smyslu je předpokladem k uznání důstojnosti a lidských práv každé osoby, jakožto právního nároku, nutnost plnění určitých povinností druhými osobami. Princip solidarity potom vymezuje jednotlivé povinnosti, které odpovídají takovému právnímu nároku, a to na dvou úrovních. Solidarita na individuální rovině, kdy se jedná o dobrovolnou vzájemnou pomoc jednotlivců mezi sebou, tedy například v rámci rodiny, sousedství, pracoviště, atd., ale také se sem zahrnuje dobrovolná charitativní pomoc, humanitární pomoc, dobrovolnická pracovní činnost, atd. Solidarita na sociální rovině je potom zajišťování práv vyplývajících z lidsko-právního statutu osob na základě zákonů, daní a mocenských struktur.

4. Princip subsidiarity je principem výstavby občanské společnosti. Na základě něho má vyšší společenství sloužit tomu nižšímu, nikoli naopak. Jedná se o způsob řízení, v rámci kterého by měla být ponechána odpovědnost nižším složkám za vše, co nemusí řešit vyšší složky. Principem je opak centralizace, tedy poskytnout tolik svobody, kolik je možné a zasahovat tolik, kolik je nutné. Jedině v případě, že nižší složka není sama schopna řešení, měla by nastoupit na základě svých kompetencí složka vyšší a pomoci.

Pro naše téma jsou tyto zásady podstatné v aplikaci právě omezení migrace. Jakékoli omezení migrační politiky by mělo především zajišťovat plné respektování lidské důstojnosti, které zároveň povede ve prospěch všem bez rozdílu. Tedy povede ke spolupráci mezi občany, ke vzájemné solidaritě na úrovni osobní, ale i institucí. Taková spolupráce zakládající se na vzájemné úctě, která vede k prospěchu všem, tedy migrantům i lidem zemí, kam migranti míří, by měla vést k výstavbě lidské společnosti. Čímž se dostáváme k tomu, že jakékoli omezení bude v podstatě stavebním kamenem k občanské společnosti.

Křesťanská sociální etika je si vědoma toho, že tyto principy nepomohou jednoznačně vyřešit napětí a spory v politické, ekonomické či právní oblasti, atd., ale mohou dopomoci k zamezení případných extrémních projevů na jedné či druhé straně. Svůj cíl a hlavní úkol si tedy křesťanská sociální etika vytyčila právě v přispívání k tomu, aby jednotlivá řešení společenských problémů nebyla vykonávána v rozporu se základními etickými hodnotami. Vídeňská teoložka Ingeborg Gabrielová chápe křesťanskou sociální etiku mimo jiné jako teologickou disciplínu vycházející z vůdčích hodnot, které (podobně jako lidská práva) předcházejí konkrétnímu sociálnímu uspořádání.²⁹ Principy je potom možné vnímat jako východisko teologické reflexe celospolečenské diskuze a sociálních skutečností. Je však také třeba neustále zjišťovat jejich aktuálnost a význam vůči novodobým okolnostem.

1.3 Politická etika

Etika obecně je v běžném pojetí slučována s morálkou, tedy souborem zvyklostí, podle kterých je společnost zvyklá jednat. Vše, co je etické, je pro nás to, jak nám předchozí generace nastavily pravidla jednání, od biblického desatera po občanský zákoník. Ve filosofickém pojetí slova smyslu je potom etika hledáním co nejpřínosnějších představ o smyslu našeho žití a hledáním „*zásad dlouhodobě udržitelného soužití člověka s člověkem a lidstva se světem všeho života.*“³⁰

²⁹ ŠTICA, P. *Migrace a státní suverenity. Oprávnění a hranice přistěhovalecké politiky z pohledu křesťanské sociální etiky.* str. 172

³⁰ KOHÁK, E. *Svoboda, svědomí, soužití.* str. 14

Prapůvodním východiskem pro etiku a veškerá následná práva, ať již starozákonní, novozákonní nebo novodobá, je prostá přirozenost vycházející z podstaty přírody: *život chce žít*. Cokoliv žije, chce žít a je to jeho právem.³¹ Až následný historický vývoj přinesl mnoho dalších práv a morálních zásad, které by měli ve prospěch kvalitního žití, jednotlivci, skupiny, národy i státy uznávat a dodržovat.

Politická etika má napomáhat hledání moudrosti při používání moci, jelikož jedině moudré užívání moci dokáže zabránit násilí. Základem politické etiky je uznávání bližního jako lidské osobnosti a respektování druhých v jejich zájmech a právech. Úkolem politické etiky je ptát se na kvalitu zákonů, řádu a institucí, jak to dělá rovněž etika sociální a zabývat se potřebnými mravními kvalitami osob, které jednají. Je jakýmsi vnějším stabilizačním prvkem, který prostřednictvím odpovídajících institucí přiměřeně omezuje, rozděluje, kontroluje a kritizuje danou svěřenou moc.³²

1.3.1 Lidská práva

Svobody, práva a privilegia jednotlivců i skupin byly součástí už starověkých společností, avšak lidská a občanská práva jako systém a součást ústav prosadily až moderní revoluce.

Pojem lidská práva definuje práva univerzální a individuální, tedy práva náležející každému člověku bez ohledu na to, k jakému společenství náleží, jakou má národnost nebo etnickou příslušnost, bez ohledu na to, jakou má barvu pleti, jakého je pohlaví, jaké vyznává politické nebo náboženské přesvědčení, bez ohledu na to, kolik mu je let, anebo jakou práci vykonává, bez ohledu na to, jaké je jeho společenské postavení. Zdrojem lidských práv není stát, ale jsou člověku vrozena. Kořeny lidských práv lze najít pravděpodobně právě v křesťanské tradici a v její ideji jednoty lidského rodu.³³ Stát potom může tato práva pouze uznat a deklarovat. Tato

³¹ KOHÁK, E. *Svoboda, svědomí, soužití*. str. 14

³² SUTOR, B. *Politická etika*. str. 69, 74

³³ ŠTICA, P. *Migrace a státní suverenita. Oprávnění a hranice přistěhovalecké politiky z pohledu křesťanské sociální etiky*. str. 180

předprávní, nadstátní a nezczitelná práva rovněž omezují libovůli státu a státní suverenity v širším slova smyslu.

Konkrétní materiální obsah lidských práv je v současné době předmětem filozofických, právních, politologických a teologických debat, avšak v rámci jistých neshod panuje obecná shoda v klasifikaci lidských práv formulovaných převážně ve Všeobecné deklaraci lidských práv. Podle tohoto dokumentu se lidská práva dělí na³⁴.

- Práva na svobodu (obranná práva, negativní práva)
- Občanská práva (politická práva, pozitivní práva)
- Sociální práva (ekonomická a kulturní práva)
- Solidární práva (kolektivní práva)

Práva na svobodu jsou skupinou práv snažící se zajistit člověku, jakožto jedinci, životní prostor chráněný proti zásahům zvenku. V rámci sociálního prostředí jde zejména o ochranu proti nežádoucím zásahům ze strany státu. Patří sem například právo na život, osobní vlastnictví, právo na svobodu vyjadřování, svobodu mínění a svobodu náboženského vyznání, atd. Občanská práva v sobě zahrnují právo možnosti občanů podílet se na vytváření a utváření sociálních a právních principů dané společnosti. Sociální práva se snaží zajistit sociálně-ekonomické podmínky, které by umožňovaly lidsky důstojný život pro každou osobu. Řadí se sem například právo na vzdělání, bydlení, na zdravotní péči, zaměstnání i odpovídající příjem, právo na sociální zabezpečení ve stavu nouze, atd. Solidární práva potom zahrnují nadstátní a mezinárodní aspekt. Jde především o otázky mezinárodního míru a rozvoje, o ochranu životního prostředí, anebo humanitární rozvoj a pomoc.³⁵

1.3.2 Eticko-právní dokumenty

Jak již bylo zmíněno, systém právních dokumentů začal vznikat až ve druhé polovině 18. století. Tehdejší revoluční doba napomohla vymanění jednotlivců z do

³⁴ ŠTICA, P. *Migrace a státní suverenity. Oprávnění a hranice přistěhovalecké politiky z pohledu křesťanské sociální etiky.* str. 182

³⁵ ŠTICA, P. *Migrace a státní suverenity. Oprávnění a hranice přistěhovalecké politiky z pohledu křesťanské sociální etiky.* str. 182

té doby zaběhnuté společnosti stavovského světa. Stavovské uspořádání, které do té doby v širokém pojetí a dlouhodobě fungovalo, nedovolovalo jednotlivcům vystupovat jako individua, ale definovalo je jako součást nějakého příbuzenského svazku. Člověk byl poután svým původem, zvyky a prostředím a na základě toho byla také určována struktura společenského řádu. Bylo zcela nemyslitelné, že by například sedlák mohl jít válčit, anebo se věnovat politice, či že by rytíř mohl začít obchodovat a otevřít si svoji živnost. V určitém bodě však tento starý, zavedený způsob moci začal ztrácet sociální rovnováhu. Samosprávné funkce rodů, stavů, panstva, měst a církví byly přesunuty na ústřední vyšší územně správní celky a šlechta ztratila svoji mnohaletou ochrannou úlohu. Církev byla nucena dělit se o své výchovné a sociální úkoly se státní správou a naopak služebné stavy, rolnictvo a třetí stav začaly, posíleny vývojem moderního státu, předstupovat před společností se stále novými požadavky.³⁶

Druhá polovina 18. století znamenala obecnou tendenci vymaňování se ze starých společenských a politických svazků a jako důkaz toho, že se stavovský stav začal považovat za přežitý, byl výrok ženevského řemeslnického syna Rousseaua (později jednoho z nejvýznamnějších francouzských filosofů): „*Člověk se narodil jako svobodný a všude je spoután řetězy.*“³⁷ Nejrůznější hnutí za svobodu a revoluce potom přinášely snahy o znovunastolení volnosti a rovnosti, a to i v nutných případech za pomoci násilí. Tato doba přinesla deklarace lidských a občanských práv, které se postupně dostávali do státních zákonů. Globální deklarace a další právní dokumenty však vznikly až po hrůzách druhé světové války, kdy se lidská práva ve světovém měřítku opět začala oživovat.

1.3.2.1 Všeobecná deklarace lidských práv

První globální deklarací lidských práv je Všeobecná deklarace lidských práv“ OSN z 10.12.1948. Navazovala myšlenkově na chartu OSN, jejíž první článek deklaroval jako cíl kromě zachování světového míru také „*úsilí o podporu,*

³⁶ HANUŠ, J. *Lidská práva, nárok na obecnou platnost a kulturní diferenciaci*. str. 10-13

³⁷ HANUŠ, J. *Lidská práva, nárok na obecnou platnost a kulturní diferenciaci*. str. 14

*upevňování a dodržování lidských práv a základních svobod všech bez rozdílu rasy, pohlaví, jazyka, či náboženství.*³⁸ Ve Všeobecné deklaraci lidských práv se potom spojila stará práva na svobodu se základními sociálními právy. Touto deklarací bylo vyhlášeno právo na život, na svobodu a bezpečnost jednotlivce, bylo zakázáno otroctví, diskriminace a mučení, bylo vyhlášeno právo zaručující volnost pohybu a azyl, ochranu majetku i svobodu myšlení a shromažďování, stejně jako právo na náboženskou svobodu, na práci, na stejnou mzdu za stejnou činnost, ale také právo na odpočinek, na volný čas, placenou dovolenou a také právo rodičů na výchovu dětí. Svoje místo dostala rovněž kulturní práva, a to v podobě práva svobodně se podílet na kulturním životě společnosti, práva těšit se z umění a práva podílet se na vědeckém pokroku a jeho vymoženostech.³⁹

Zvlášť zajímavý pro tuto práci je potom závěrečný článek č. 30 Deklarace, který výslovně zdůrazňuje skutečnost, že *„žádný stát, žádná skupina ani osoba nemá právo „vykonávat nějakou činnost nebo jednat tak, aby byla zničena práva a svobody uvedené v této deklaraci“.*⁴⁰ *„Nic v této deklaraci nemůže být vykládáno jako by dávalo kterémukoli státu, kterékoli skupině nebo osobě jakékoli právo vyvíjet činnost nebo dopouštět se činů, které by směřovaly k potlačení některého z práv nebo některé ze svobod v této deklaraci uvedených.“*⁴¹ (Znění Všeobecné deklarace lidských práv je přílohou č. 1 této práce.)

1.3.2.2 Evropská konvence k ochraně lidských práv

Evropská konvence k ochraně lidských práv neboli Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod je nejdůležitější lidskoprávní úmluvou, která byla sjednána v rámci Rady Evropy. K jejímu podpisu došlo v Římě 4. listopadu 1950 a tehdejší Československo bylo v roce 1992 prvním státem střední a východní Evropy, který ji podepsal. Dne 21. února 1991 sdělilo federální ministerstvo zahraničních věcí ratifikací č. 209/1992 Sb., o Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, že byla v Madridu jménem České a Slovenské Federativní Republiky

³⁸ HANUŠ, J. *Lidská práva, nárok na obecnou platnost a kulturní diferenciaci*. str. 17

³⁹ HANUŠ, J. *Lidská práva, nárok na obecnou platnost a kulturní diferenciaci*. str. 17-18

⁴⁰ HANUŠ, J. *Lidská práva, nárok na obecnou platnost a kulturní diferenciaci*. str. 18

⁴¹ *Listina základních práv a svobod*. 2015 © Ústavní soud, Joštova 8, Brno, Česká republika [online]. [cit. 2015-12-07]. Dostupné z: <http://www.usoud.cz/listina-zakladnich-prav-a-svobod/>

podepsána Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění protokolů č. 3, 5 a 8, sjednaná v Římě dne 4. listopadu 1950. Na Úmluvu přitom přímo navazují další dokumenty ⁴²:

Dodatkový protokol, sjednaný v Paříži dne 20. března 1952, Protokol č. 2, sjednaný ve Štrasburku dne 6. května 1963, Protokol č. 4, sjednaný ve Štrasburku dne 16. září 1963, Protokol č. 6, sjednaný ve Štrasburku dne 28. dubna 1983, a Protokol č. 7, sjednaný ve Štrasburku dne 22. listopadu 1984.⁴³

Katalog jednotlivých práv vyjmenovaných v Úmluvě byl později doplněn o další práva, která Úmluva zaručuje, až do dnešní podoby celkových 59 článků.

1.3.2.3 Mezinárodní pakt o občanských a politických právech

Dne 19.12.1966 došlo v New Yorku k podpisu Mezinárodního paktu o občanských a politických právech. Veškeré státy, smluvní strany Paktu, v rámci něj deklarovali, že uznání přirozené důstojnosti i rovných a nezcizitelných práv všech členů lidské rodiny, vyhlášených Chartou Organizace spojených národů, je základem svobody, spravedlnosti a míru ve světě a uznali, že se tato práva odvozují od

⁴² Nejvyšší správní soud. Copyright © 2003 - 2010 Nejvyšší správní soud. [online].[cit. 2015-12-09]. Dostupné z: <http://www.nssoud.cz/historie/umluva.pdf>

⁴³ *Signatáři Úmluvy jsou členové Rady Evropy, kterými jsou v současnosti tyto země: Belgie, Bulharsko, Česká republika, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Chorvatsko, Irsko, Itálie, Kypr, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Maďarsko, Malta, Německo, Nizozemsko, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Rumunsko, Řecko, Slovensko, Slovinsko, Španělsko, Švédsko, Velká Británie. Dle znění Úmluvy podpisem stvrzují jednotlivé vlády, členové Rady Evropy, že mají na zřeteli Všeobecnou deklaraci lidských práv vyhlášenou Valným shromážděním Organizace spojených národů a že jsou si vědomi, že tato deklarace směřuje k zabezpečení všeobecného a účinného uznávání a dodržování práv v rámci ní vyhlášených. Rovněž mají na zřeteli, že „cílem Rady Evropy je dosažení větší jednoty mezi jejími členy, a že jedním ze způsobů, jak se má tento cíl uskutečňovat, je ochrana a další rozvoj lidských práv a základních svobod; znovu potvrzující svou hlubokou víru v ty základní svobody, které jsou základem spravedlnosti a míru ve světě a které jsou nejlépe zachovávány na jedné straně účinnou politickou demokracií a na druhé straně společným pojetím a dodržováním lidských práv, na němž závisí; rozhodnuty, jakožto vlády evropských států, které jsou stejného smýšlení a mají společné dědictví politických tradic, ideálů, svobody a právního státu, podniknout první kroky ke kolektivnímu zaručení některých práv vyhlášených ve Všeobecné deklaraci.“*

přirozené důstojnosti lidské bytosti. Rovněž uznaly, „že podle Všeobecné deklarace lidských práv je ideálem svobodné lidské bytosti těšící se občanské a politické svobodě a svobodě od strachu a nedostatku možno dosáhnout jen tehdy, jestliže budou vytvořeny takové podmínky, v nichž bude moci každý požívati svých občanských a politických práv, jakož i svých práv hospodářských, sociálních a kulturních, majíce na zřeteli závazek států vyplývající z Charty Organizace spojených národů podporovat všeobecnou úctu k lidským právům a svobodám a k jejich zachování, uvědomující si, že jednotlivci, mající povinnosti k jiným a ke společenství, ke kterému přísluší, je povinen usilovat o rozvíjení a dodržování práv uznaných v tomto Paktu.“⁴⁴

V současné době přistoupilo k Paktu celkem 168 států, z toho je 74 signatářů.⁴⁵ (Celkový seznam států, jež k Paktu přistoupily, je Přílohou č. 3 této práce.)

Samotný dokument tvoří preambule a šest částí, zahrnujících 53 článků. V prvním článku je vymezeno právo všech národů na sebeurčení, v člancích dva až pět se potom smluvní státy zavazují k podniknutí všech možných opatření k zajištění všech zmíněných práv, a to bez jakékoliv formy diskriminace. V dalších částech je pozornost věnována rovnosti žen a mužů v souvislosti s danými právy a ve třetí části jsou vyjmenována konkrétní občanská a politická práva, jako je právo na život, zákaz mučení či krutého a nelidského zacházení, zákaz otroctví a nevolnictví, právo na svobodu a osobní bezpečnost, právo na rovné zacházení před soudy, právo na zastávání svého názoru, atd. Ve čtvrté části se upravují podmínky zřízení osmnáctičlenného Výboru pro lidská práva a další otázky týkající se Výboru. Pátá část vykládá obsah Paktu a šestá část se zabývá tématem ratifikace, nabytí účinnosti, atd.⁴⁶

⁴⁴ United Nations. OSN. Copyright (c) UNIC Praha [online]. [cit. 2015-12-07]. Dostupné z: http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/mezinar.pakt-obc.a.polit._prava_.pdf

⁴⁵ UNTC © United Nations, 2015 [online]. [cit. 2015-12-07]. Dostupné z: https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-4&chapter=4&lang=en

⁴⁶ United Nations. OSN. Copyright (c) UNIC Praha [online]. [cit. 2015-12-07]. Dostupné z: http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/mezinar.pakt-obc.a.polit._prava_.pdf

1.3.2.4 Helsinská deklarace

Pod pojmem Helsinská deklarace se skrývají závěry konference o bezpečnosti a spolupráce v Evropě z roku 1975.⁴⁷ Konferenci o bezpečnosti a spolupráci (KBSE) v Evropě tvořil systém mezinárodních jednání a smluv, jejichž cílem bylo zajistit mír a prohloubit spolupráci mezi evropskými státy. Úsilí o svolání KBSE iniciovaly v roce 1966 státy Varšavské smlouvy. Prvním jednáním byla přípravná konference v Helsinkách v listopadu 1972. Té se zúčastnili diplomatičtí zastupitelé. Následná konference za účasti ministrů zahraničních věcí se potom uskutečnila v Helsinkách v červenci 1973. Tato konference byla zásadní pro nastartování vlastního procesu jednání. K závěrečnému aktu Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě bylo přistoupeno červenci 1975 a dne 1.srpna 1975 byl následně v Helsinkách nejvyššími představiteli 33 evropských států, Kanady a USA, podepsán.

Závěrečný akt byl složen z pěti částí, které se zabývaly:

1. Otázkami bezpečnosti v Evropě
2. Spoluprací v oblasti ekonomiky, vědy a techniky
3. Bezpečností a spoluprací států při Středozemním moři
4. Spoluprací v humanitární oblasti
5. Pokračováním procesu KBSE, včetně dohody ohledně uskutečnění následné schůzky v Bělehradě v roce 1977

Obsahem Závěrečného aktu je deklarace deseti zásad řídících vztahy mezi zúčastněnými státy. Mezi ně patří například „*svrchovaná rovnost států, zdržení se hrozby násilí mezi státy, neporušitelnost státních hranic, územní celistvost států, pokojné urovnávání sporů, nevměšování se do vnitřních záležitostí ostatních států, respektování lidských práv a základních svobod, rovná práva na sebeurčení národů, spolupráce mezi státy a plnění závazků mezinárodního práva*“.⁴⁸

⁴⁷ HANUŠ, J. *Lidská práva, nárok na obecnou platnost a kulturní diference*. str. 18

⁴⁸ *Srpen 1975 – Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě. Rubrika Události na časové ose. Autor: Ivana Příbramská, Michal Stehlík, Tereza Pavlíčková © 1997-2015 Český rozhlas 21. února 2011 v 12:25 [online]. [cit. 2015-12-07]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/svobodne/casovaosa/_zprava/srpen-1975-konference-o-bezpecnosti-a-spolupraci-v-evrope--855002*

Závěrečný akt KBSE podepsali nejvyšší představitelé následujících třiceti pěti států: Belgie, Bulharsko, Československo, Dánsko, Finsko, Francie, Irsko, Island, Itálie, Jugoslávie, Kanada, Kypr, Lichtenštejnsko, Lucembursko, Maďarsko, Malta, Monako, Německá demokratická republika, Německá spolková republika, Nizozemsko, Norsko, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Rumunsko, Řecko, San marino, Sovětský svaz, Spojené království, Spojené státy americké, Svatý stolec, Španělsko, Švédsko, Švýcarsko, Turecko.⁴⁹

1.3.2.5 Ústava – Listina práv a svobod

Ze Všeobecné deklarace lidských práv z roku 1948, z Mezinárodního paktu o občanských a politických právech z roku 1966, z Evropské konvence o ochraně lidských práv z roku 1950 a z dalších dokumentů vycházela Listina základních práv a svobod České republiky. Listina je jedním z hlavních právních předpisů soukromého ústavního práva a byla přijata ještě v dobách Československé federativní republiky. Předsednictvo České národní rady se usneslo dne 16. prosince 1992, že vyhlásí Listinu základních práv a svobod jako součást ústavního pořádku České republiky. Původně nesl Listinu ústavní zákon č. 23/1991 Sb. a v rámci přechodu z federálního právního řádu do právního řádu České republiky (ČSFR zanikla v roce 1992) došlo k oddělení od tohoto zákona a vyhlášení Listiny pod ústavním zákonem č. 2/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb. Listina je součástí ústavního pořádku České republiky a skládá se ze 44 článků rozdělených do 6 hlav. Práva a svobody, které jsou obsahem Listiny, definují vztah mezi státem a občanem, přičemž většiny z nich se může domáhat každý a jen některá z práv a svobod jsou vázána na státní občanství. Pro veškerá práva a svobody potom platí, že jsou nezadatelná, nezczitelná, nepromlčitelná, nezrušitelná a jsou pod ochranou soudní moci.⁵⁰

První hlava Listiny definuje v rámci čtyř článků, že jsou lidé svobodní a jsou si rovni v důstojnosti i právech i to, že stát je založen na demokratických hodnotách. Hlava druhá obsahuje potom katalog základních lidských práv a svobod i práv politických. Hlava třetí řeší práva národnostních a etnických menšin. Hlava čtvrtá se

⁴⁹ Závěrečný akt Helsinské konference [online]. [cit. 2015-12-09]. Dostupné z: <http://smsjm.vse.cz/wp-content/uploads/2008/10/sp23.pdf>

⁵⁰ SLÁDEČEK, V., MIKULE, V., SYLLOVÁ, J., Ústava České republiky: Komentář. str. 37

zabývá právy hospodářskými, sociálními a kulturními. Hlava pátá definuje práva na soudní a jinou právní ochranu a poslední, hlava šestá, se zabývá úpravou společných ustanovení.⁵¹ (Listina základních práv a svobod je přílohou č. 2 této práce.)

V jednom z nejzásadnějších dokumentů v rámci dějin lidstva, ve Všeobecné deklaraci lidských práv a svobod, byla na základě zkušeností z hrůz dvou světových válek definována celá řada základních lidských práv, jež jsou chápána jako univerzální, člověku neodnímatelná a vycházející z lidské důstojnosti. Mezi taková práva patří kromě jiného také právo na svobodný pohyb uvnitř státu, právo na vystěhování a návrat do země původu, právo na politický azyl i na státní příslušnost, avšak právo na přistěhování se v dokumentu nevyskutuje.⁵²

Článek 14 bod 1 Deklarace zajišťuje každému právo vyhledat si před pronásledováním útočiště v jiných zemích a požívat tam azylu. Bod 2 k tomuto dodává, že „*toto právo nelze uplatnit v případě stíhání skutečně odůvodněného nepolitickými zločiny nebo činy, které jsou v rozporu s cíli a zásadami Spojených národů.*“⁵³ Závěrečný článek č. 30 Deklarace, potom výslovně zdůrazňuje skutečnost, že „*žádný stát, žádná skupina ani osoba nemá právo „vykonávat nějakou činnost nebo jednat tak, aby byla zničena práva a svobody uvedené v této deklaraci“.*“⁵⁴ „*Nic v této deklaraci nemůže být vykládáno jako by dávalo kterémukoli státu, kterékoli skupině nebo osobě jakékoli právo vyvíjet činnost nebo dopouštět se činů, které by směřovaly k potlačení některého z práv nebo některé ze svobod v této deklaraci uvedených.*“⁵⁵

Protokol č. 7 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod vydaný dne 22.11.1984 ve Štrasburku obsahuje ve svém 1. článku procesní záruky v případě vyhoštění cizinců. Dle tohoto článku může být cizinec, který má povolen pobyt na území některého státu, vyhoštěn pouze na základě výkonu rozhodnutí přijatého v souladu se zákonem a musí mít možnost uplatnit námitky proti svému vyhoštění; dát

⁵¹ Listina základních práv a svobod. 2015 © Ústavní soud, Joštova 8, Brno, Česká republika [online]. [cit. 2015-12-07]. Dostupné z: <http://www.usoud.cz/listina-zakladnich-prav-a-svobod/>

⁵² ŠTICA, P. *Migrace a státní suverenita*. str. 111

⁵³ ŠTICA, P. *Migrace a státní suverenita*. str. 111

⁵⁴ HANUŠ, J. *Lidská práva, nárok na obecnou platnost a kulturní diferenciaci*. str. 18

⁵⁵ Listina základních práv a svobod. 2015 © Ústavní soud, Joštova 8, Brno, Česká republika [online]. [cit. 2015-12-07]. Dostupné z: <http://www.usoud.cz/listina-zakladnich-prav-a-svobod/>

přezkoumat svůj případ a dát se zastupovat za tímto účelem před příslušným úřadem. Článek 2 potom dodává, že cizinec může být vyhoštěn před výkonem těchto práv v případě, že je takové vyhoštění nezbytné v zájmu veřejného pořádku nebo je-li odůvodněno zájmy národní bezpečnosti.⁵⁶

Z tohoto všeho jasně vyplývá, že v případě, kdy osoba nebo osoby přicházející žádat o azyl do některé z evropských zemí, nezachovávají etické a zákonné předpisy na těchto územích a jakýmkoli způsobem ohrožují vlastní obyvatele té které evropské země, a to jak na životě, bezpečnosti, anebo důstojnosti, nemají nadále žádné etické právo pobývat v dané hostitelské zemi.

1.4 Migrace jako pojem

Pojem migrace je definován jako přesun jednotlivců a skupin v prostoru, který je společně s porodností a úmrtností zásadním prvkem v procesu populačního vývoje. Migrace výrazně ovlivňuje společenské a kulturní změny obyvatel na všech úrovních. Intenzita migrace se potom zvyšuje ruku v ruce s ekonomickým rozvojem.⁵⁷

Imigrace označuje změnu místa pobytu směrem na území jiného nežli domovského státu. Jedná se o proces, v rámci kterého se na území států usídlují cizinci, jež tam přicházejí za účelem dlouhodobějšího charakteru. S těmito pojmy rovněž úzce souvisí pojem migrační politika, který v rámci Evropské unie označuje soubor pravidel, která upravují vstup a pobyt státních příslušníků třetích zemí na území EU. „Právní úprava byla doposud obsažena zejména v těchto směrnících: 2003/109/ES (o dlouhodobě pobývajících rezidentech), 2005/71/ES (přijímání státních příslušníků třetích zemí pro účely vědeckého výzkumu), 2003/86/ES (sloučení rodiny), 2004/114/ES (o podmínkách přijímání za účelem studia), 2004/38/ES (o právu občanů Unie svobodně se pohybovat).“⁵⁸

⁵⁶ Council of Europe. Copyright © 2005-2015 Vláda České republiky [online]. [cit. 2015-12-09]. Dostupné z: http://www.euroskop.cz/gallery/2/772-umluva_o_ochrane_lidskych_prav_a_svobod.pdf

⁵⁷ United Nations. OSN. Copyright (c) UNIC Praha [online]. [cit. 2015-12-07]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/vseobecna-deklarace-lidskych-prav.pdf>

⁵⁸ MVCR © 2015 Ministerstvo vnitra České republiky [online]. [cit. 2015-12-07]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník.aspx>

Migrace je v literatuře členěna množstvím nejrůznějších způsobů. Pro účely této práce je užít tento princip, který se orientuje právě na migraci obyvatel arabských zemí, která je dnes nejmarkantnější⁵⁹:

1. Stálou (trvalou) migraci
2. Dočasnou pracovní migraci
3. Ilegální migraci
4. Migraci za účelem získání azylu
5. Migraci uprchlíků a osob bez domova
6. Migraci rodinných příslušníků imigrantů

Členění na základě důvodu migrace je rozdělováno na migraci:

- a) Ekonomickou
- b) Politickou
- c) Ekologickou
- d) Jinak motivovanou

Dle administrativně-legálního statutu v dané hostitelské zemi je možno ještě dále vymezit několik základních skupin imigrantů⁶⁰:

Ad 1) Trvalé usazení je očekáváno od osob se statutem legálně přijatých imigrantů. (Tito lidé jsou přijímáni ve shodě s vládními imigračními programy, jejichž podmínky stanovují navíc možnost přijetí rodinných příslušníků těchto osob).

Ad 2) První skupinu tvoří legálně přijatí dočasní imigranti (v tomto případě se jedná o sezónní i nesezónní migranty, které vážou pracovní smlouvy (např. stavební dělníci). Po splnění nebo vypršení smluv musí odjet zpět domů. Do této skupiny se řadí polokvalifikovaní nebo nekvalifikovaní pracovníci a doba jejich pobytu bývá většinou v délce okolo 2 let.

Druhou skupinou jsou dočasní legální imigranti s vyšší kvalifikací (zde se jedná se o mezipodnikové převody pracovníků, studijní stáže, atd. Tito migranti mají

⁵⁹ BUREŠ, J. *Main Characteristic and Development Trends of Migration in the Arab World*

⁶⁰ Appleyard, R.T.: *Migration and Development*. str. 17-32

vysokou kvalifikaci a jde většinou o zaměstnance mezinárodních firem, kteří předpokládají krátkodobé zaměstnání nebo studium v jiné zemi).

Ad 3) Ilegální, nedokumentovaní nebo tajní imigranti (tedy imigranti, u kterých vstup nebo setrvání v imigrační zemi nebylo schváleno danou vládou).

Ad 4) Žadatelé o azyl (tedy osoby, které žádají o uprchlický status, zejména z v souvislosti s jejich pronásledováním v mateřské zemi, a to nejčastěji z politických důvodů).

Ad 5) Uprchlíci (ti jsou definováni Konvencí OSN z roku 1951 a jejím dodatečným protokolem z roku 1967. Jde o osoby, které byly pronásledovány z rasových, náboženských nebo národnostních důvodů, či na základě rozdílného politického smýšlení. Takovíto lidé se nacházejí mimo svoji zemi a nemohou (či mají strach) se vrátit zpět). (Dále viz. kapitola Úmluva o právním postavení uprchlíků OSN z roku 1951)

Uprchlíci, neboli také běženci, se dělí na ekonomické uprchlíky, kteří utekli ze své země kvůli tamní špatné hospodářské situaci, na politické uprchlíky, kteří utekli před represivním režimem v dané zemi a válečné uprchlíky, kteří utekli vzhledem k válečné situaci v jejich zemi. Uprchlíci nemohou využívat ochranu vlády vlastní země, nemohou se domáhat svých práv a fyzické bezpečnosti u vlastních státních a vládních institucí. V mnoha případech je důvodem odchodu z jejich země násilí a teror, který ohrožuje jejich životy. Pokud se takoví uprchlíci, kterým byla v jiné zemi poskytnuta dočasná ochrana, nemohou z důvodu přetrvávajícího nebezpečí v jejich zemi vrátit zpět, dostávají se do programu tzv. přesídlení (angl. resettlement). Do tohoto programu je v rámci The UN Refugee Agency zapojeno jen několik zemí. Největší počet přesídlovaných uprchlíků přijímá celosvětově USA, dále potom Austrálie, Kanada a skandinávské země. Posledních pár let však také narůstá počet zemí zapojených do programů přesídlování v rámci Evropy a Latinské Ameriky.⁶¹ (Například Rumunsko a Slovensko jsou dvěma evropskými zeměmi, které zřídily tranzitní evakuační střediska, do kterých budou evakuováni uprchlíci,

⁶¹ Přesídlení © UNHCR 2001-2015 [online].[cit. 2015-12-11]. Dostupné z: <http://www.unhcr-centraleurope.org/cz/co-vsechno-delame/presidleni.html>

jimž hrozí nebezpečí v zemi, do které se původně uchýlili. V období rozhodování o jejich konečném přesídlení jim obě střediska jim nabídnou možnost žít na místě, které jim zaručí bezpečí a potřebné služby a pomoc).

Na celosvětové úrovni je poskytnuta možnost přesídlení zhruba jednomu procentu uprchlíků. Země přesídlení poskytuje uprchlíkům právní i fyzickou ochranu, a to včetně přístupu ke všem právům (občanským, politickým, ekonomickým, sociálním a kulturním), jak je požívají tamní státní příslušníci. Vzhledem k tomu, že jsou uprchlíky mnohdy přesídleni do zemí se zcela odlišnou kulturou a jazykem, jedná se o velmi složitý proces. Na procesu integrace se potom podílejí jak samotné vlády zemí, tak i nevládní organizace, které jim nabízejí služby usnadňující proces integrační proces. Pořádají například kurzy, jež se zaměřují na kulturní orientaci v dané zemi, dále jazykové kurzy, obchodní výcvik, anebo programy, které podporují přístup ke vzdělání a zaměstnání.

V rámci České republiky, jako samozřejmě i v rámci jiných zemí, je migrace velmi dynamickým jevem, který má na společnost a její ekonomiku výrazné dopady. Procesy integrace, ale i samotný vstup a pobyt cizinců, mohou mít jak pozitivní, tak i negativní důsledky. Migrační politika ČR má pevné zakotvení ve společných politikách Evropské unie a do velké míry vyplývá z jejich společných právních nástrojů. Jako specifické oblasti migrace, nejvíce regulované společnými politikami EU, se definují zejména mezinárodní ochrana (azyl), ochrana vnější hranice EU a oblast návratů, do které spadá i vyhošťování neoprávněně pobývajících cizinců. Vzhledem k tomuto propojení musí ČR v oblasti migrace zohledňovat nejen specifické možnosti a potřeby státu, ale také situaci celé EU. Aktivně se tedy musí podílet na řešeních vycházejících ze společných politik. ČR i EU jako celek tedy musí jít cestou prosazování a účinného provádění migrační politiky se společným cílem⁶²:

a) „přijímat legální migranty a usnadnit vstupní procesy se zřetelem na potřebu zachování konkurenceschopnosti v globálním ekonomickém prostředí;

⁶² MVCR © 2015 Ministerstvo vnitra České republiky. [online].[cit. 2015-12-07]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/migrace/clanek/migrace-web-uvod-migrace.aspx>

b) migrantům, kteří vědomě nezvolí legální cestu do Evropské unie, nebo jsou k tomuto donuceni vnějšími okolnostmi, zajistit přístup k mezinárodní ochraně nebo návrat do zemí původu za současného dodržování principu non-refoulement;

c) zajistit takovou míru integrace cizinců trvale pobývajících na území České republiky, která zamezí bezpečnostním rizikům a negativním společenským jevům a povede k soudržnosti společnosti a ochraně práv jejich členů;

d) aktivně provádět vnější dimenzi migračních politik, včetně pomoci uprchlíkům a podpory bezpečnostní stabilizace a sociálně-ekonomického rozvoje zdrojových a tranzitních zemí migrace.

1.4.1 Úmluva o právním postavení uprchlíků OSN z roku 1951

Liga národů iniciovala na počátku 20. století proces rozvoje mezinárodního práva, úmluv a směrnic, jejímž účelem bylo zajištění ochrany uprchlíků. Celý proces vyvrcholil 28. července 1951. Tehdy Valné shromáždění OSN přijalo Úmluvu o právním postavení uprchlíků. V rámci ní je definováno, kdo je uprchlík, jaký druh právní ochrany, jaká sociální práva a které další podpory, by měly uprchlíkům smluvní státy Úmluvy zaručit. Jako zásadní ustanovení se v Úmluvě uvádí, že uprchlíci nesmějí být navraceni zpět do země, ve které jim hrozí pronásledování. Úmluva však rovněž definuje povinnosti uprchlíků, jež mají vůči hostitelské vládě, a stanovuje, že určité kategorie lidí, jako například váleční zločinci, nemají oprávnění získat status uprchlíka.

Původní znění Úmluvy se z velké části omezovalo na ochranu evropských uprchlíků po druhé světové válce. Situace po válečném období byla právě příčinou pro uznání mezinárodního rozměru uprchlických krizí dané doby a nastavení mezinárodní spolupráce a globální odpovědnosti. Na konci ledna 1967 potom došlo k rozšíření působnosti dohody vydáním Protokolu týkajícího se právního postavení uprchlíků, který odstranil geografické a časové omezení. Cílem Úmluvy není řešit příčiny útěku, jako například porušování lidských práv, či politický nebo ozbrojený konflikt v zemi jejich původu. Úmluva má zmírňovat následky těchto problémů, a to tím, že obětem nabídne mezinárodní právní ochranu a další podporu.

Pro účely této práce budou představeny některé konkrétní články Úmluvy v přesném znění, a to ty, jež definují konkrétní povinnosti uprchlíků vůči hostitelské zemi nebo které upřesňují, kdo nemůže užívat právo statutu uprchlíka⁶³:

„F. Ustanovení této úmluvy se nevztahují na žádnou osobu, o níž jsou vážné důvody se domnívat, že

a) se dopustila zločinu proti míru, válečného zločinu nebo zločinu proti lidskosti, ve smyslu mezinárodních dokumentů obsahujících ustanovení o těchto zločinech;

b) se dopustila vážného nepolitického zločinu mimo zemi svého azylu dříve, než jí bylo povoleno se tam usadit jako uprchlík;

c) je vinna činy, které jsou v rozporu se zásadami a cíli Spojených národů.

Čl.2 Všeobecné závazky

Každý uprchlík má povinnosti vůči zemi, ve které se nachází, což znamená v zásadě, že se musí podrobit zákonům a nařízením, jakož i předpisům týkajícím se udržování veřejného pořádku této země.

Čl. 3 Zákaz diskriminace

Smluvní státy se zavazují dodržovat ustanovení této úmluvy vůči uprchlíkům bez rozlišování rasy, náboženství nebo země původu.

Čl.4 Náboženství

Smluvní státy se zavazují zacházet s uprchlíky žijícími na jejich území alespoň stejným způsobem jako se svými vlastními občany ve všech otázkách, které se týkají svobody náboženství, jakož i svobody náboženské výchovy jejich dětí.

Dočasná opatření

⁶³ Úmluva o uprchlících © UNHCR 2001-2015 [online].[cit. 2015-12-11]. Dostupné z: <http://www.unhcr-centraleurope.org/cz/zakladni-informace/umluvya/umluva-o-uprchlicich.html>

Žádné ustanovení obsažené v této úmluvě nemůže zabránit smluvnímu státu v případě války nebo za jiných závažných a výjimečných okolností, aby neučinil vůči určité osobě dočasná opatření, která považuje za nezbytná pro státní bezpečnost, dokud tento smluvní stát nerozhodne, že tato osoba je skutečně uprchlíkem a že pokračování v těchto opatřeních je v jeho případě nezbytné pro státní bezpečnost.“

1.4.2 Migrace jako přirozená součást globalizovaného světa

Jak již bylo uvedeno v předchozích kapitolách, pojem migrace a veškeré aspekty s ním spojené lze najít již ve starověku. Nová doba však samozřejmě přinesla i nový rozměr do oblasti migrace. Postupná globalizace světa, k jejímuž propuknutí napomáhala již průmyslová revoluce, urbanizace a demografické revoluce v 19. a 20. století, dala vzniknout jakémusi přirozenému procesu migrace. Během posledních třiceti let se totiž plně rozvinul celosvětový proces globalizace, založený na propojování trhů různých zemí, a to především díky obchodu se zbožím a službami, ale také díky volnému pohybu kapitálu. Firmy, které působí na světových trzích, se často propojují, čímž vytvářejí nadnárodní korporace, jejichž cílem je ovládnutí co největší části světového trhu. Od konce 2. světové války a především v 80. letech 20. století se tedy začaly propojovat firmy jednotlivých zemí a postupně vznikaly nadnárodní společnosti, které se nastoupily cestu jakýchsi vůdců onoho globalizačního procesu. K definitivnímu propojení přispěl potom ještě rozmach informačních technologií (IT), díky nimž mohou být nadnárodní společnosti řízeny z jednoho místa v reálném čase po celém světě.⁶⁴

V současné moderní době je možné vnímat praktickou stránku globalizace hned na několika rovinách. Provázanost světa lze pozorovat jak v oblasti⁶⁵:

- a) ekonomické (právě zmíněné globální propojení finančních trhů, nadnárodní obchod, koncerny, atd, stejně jako s tím související vznik regionálních trhů a ekonomik, jež se vyznačují volným pohybem kapitálu, zboží a práce)

⁶⁴ EHL M., *Globalizace pro a proti*, str. 53

⁶⁵ ŠTICA, P. *Migrace a státní suverenita*, str. 61

- b) informačně-technologické (jedná se o propojenost prostřednictvím moderních masmédií, ale také za pomoci technologií, díky nimž se dají snadno překonat obrovské vzdálenosti a které umožňují jak kulturní, tak ekonomickou interakci)
- c) politické (nadnárodní političtí aktéři, nadnárodní organizace a instituce, ale rovněž právní normy regulující politické a ekonomické vztahy)
- d) univerzálně-ideové (zde má zvláštní význam otázka lidských práv, která souvisí se stále více se rozrůstajícím pojmem demokracie, ale také nárůst společné řady hodnot, které jsou výsledkem jakéhosi globálního vědomí „cross-kulturality“)
- e) velkých „společných problémů“ (zde se jedná např. o globální znečištění ovzduší a životního prostředí, anebo o pojem „globální chudoba“).

V této kapitole bude pozornost, v rámci aktuálnosti tématu, zaměřena pouze na evropský kontinent. Novodobé migrační procesy se na tomto území začaly projevovat v důsledku konce druhé světové války. První desetiletí po válce znamenalo prakticky obnovu jednotlivých států, a tak se zde v této souvislosti objevuje silný zájem o import a export pracovních sil. Nejvýrazněji se tyto snahy projevíly ve Francii, západním Německu, Nizozemí, Belgii, Rakousku a Švýcarsku. Politické špičky těchto zemí přijímaly hostující pracovníky především na místa, jež nevyžadovala vysokou kvalifikaci, a ve své strategii předpokládaly, že v určitém bodě růstu nezaměstnanosti se budou chtít tito lidé vrátit zpět do svých zemí původu. Ruku v ruce s tím začali do Evropy přicházet přistěhovalci z neevropských kontinentů, a to zejména ze zemí bývalých evropských kolonií. (Pro zajímavost je dobré zmínit, že ještě v padesátých letech 20. století bylo v Evropě více lidí, kteří emigrovali za lepší perspektivou do zemí jako např. USA, Kanada či Austrálie, nežli těch, kteří sem přišli, avšak v šedesátých letech se již tento trend začal měnit. V období mezi lety 1960 – 1969 dosáhlo saldo imigrantů vůči emigrantům kladnou hodnotu 250tis. osob a v letech 1970-1979 to bylo již + 1,9 milionu osob).⁶⁶

Evropa prošla od konce druhé světové války de facto čtyřmi základními migračními obdobími:

⁶⁶ ŠTICA, P. *Migrace a státní suverenita*, str. 55

1. období mezi lety 1945 – 1973, jakási poválečná rekonstrukce Evropy a pracovní migrace (tzv. gast-arbeiterství), kdy především do zemí západní Evropy přicházeli občané ze specifických koutů evropského kontinentu, ale i jiných kontinentů, a to na základě uzavřených smluv, anebo následkem koloniálního dědictví
2. období mezi lety 1973 – 1989, kdy došlo k ekonomické krizi a začaly být prosazovány snahy o návrat zahraničních imigrantů. Došlo k restriktivnímu postoji vůči imigraci a k posílení imigrace na základě sjednocování rodin
3. období mezi lety 1989 – 1999, kdy vzhledem k neklidné geopolitické situaci ve světě docházelo k nárůstu významu azylové politiky a diverzifikace přijímacích řízení do zemí Evropy. Vedle ozbrojených konfliktů byl totiž nárůst počtu azylantů zapříčiněn tou skutečností, že pro mnoho migrantů zůstala „azylová cesta“ tou jedinou možnou cestu legálního vstupu. Veřejnost v hostitelských zemích však začala stále více podezřívat žadatele o azyl z toho, že jsou ve skutečnosti migranti ekonomickými. Stejně tak pomalé vyřizování žádostí přispělo k trvalému usazení mnohých z těchto žadatelů o azyl v západní Evropě.
4. v období od roku 1999 byl zaznamenáván nový rozvoj pracovní migrace, kdy byla zřejmá preference na vysoce kvalifikované pracovníky. Významnou úlohu zde samozřejmě hraje již zmíněné komunikační, technologické a ekonomické globální propojení světa.⁶⁷

2 Migrace, její příčiny a vliv na společnost

2.1. Současná přistěhovalecká vlna a její příčiny

Současná přistěhovalecká vlna velmi úzce souvisí s pojmem Arabské jaro. Jde o dění odehrávající se během posledních pěti let na území severní Afriky a oblasti Blízkého východu. Arabský svět tak, jak byl v minulosti znám, definitivně ztrácí svoji podobu. Politická i ekonomická situace v zemích na severu Afriky a na Blízkém východě se za krátké období pěti let velmi výrazně mění a prostředí zde je

⁶⁷ Appleyard, R.T.: *Migration and Development.*, str. 12

velmi žhavé a nestabilní. Od prosince 2010, kdy byl odstartován hluboký proces transformací, padly vlády několika prezidentů severoafrických států, konkrétně Husního Mubaraka v Egyptě, Ali Saleha v Jemenu, Muammara Kaddafího v Libyi a Ben Aliho v Tunisku. Na jiných místech se vlády spokojili jen s částečnými reformami, jako například v Jordánsku, kde král Abdullah II pouze předal část svých pravomocí. V Alžírsku byl ukončen výjimečný stav a v Bahrajnu došlo k propuštění politických vězňů. V Sýrii došlo dění dokonce do stavu občanské války, jejíž konec je zatím bohužel v nedohlednu a má tragické následky.

Veškeré tyto vzpoury a povstání se odehrávají v takovémto měřítku poprvé od rozpadu Osmanské říše. Některé ze zemí stojí na základech samostatné národní historie, jako například Írán, Turecko či z části Saúdská Arábie, ale obecně je zřejmé, že koloniální éra měla na politiku tohoto regionu obrovský vliv. To proto se do čela nových států dostávali autoritářští vládcí. Násilné období kolonialismu a poté i postkoloniálního odporu vyvolalo v těchto lidech dojem, že jedinými životaschopnými institucemi po zřízení národního státu jsou armády.⁶⁸ Je naprosto přirozené, že se tedy na špici začali ocitat vojenští vůdci a ne diplomatictí politikové. Kořeny povstání tedy leží uvnitř společnosti a situace si žádá nastolení nového druhu politiky. Lid volá po demokracii, svobodě slova, nezávislosti a lidských právech. Takovéto požadavky se ozývají napříč severní Afrikou i Blízkým východem, z čehož je zjevné, že je tento arabský svět vnitřně propojen. Celá oblast zastává názor, že se stát musí za své činy zodpovídat občanům.

Celé dění kolem Arabského jara odstartoval zoufalý čin jednoho mladého muže z Tuniska. Jmenoval se Mohammed Bouazizi a byl to teprve šestadvacetiletý pouliční prodavač žijící v malém městě Sidi Bú Zíd na západě země. Přestože vystudoval vysokou školu, nemohl si najít odpovídající pracovní uplatnění, a tak byl nucen prodávat ovoce a zeleninu na ulici, aby si zajistil alespoň nějaký příjem. K jeho frustraci přispěl ještě nátlak ze strany policie, která, dle výpovědi rodiny Bouazizových, požadovala po Mohammedovi úplatky, na jejichž placení neměl. Následovala jedna z dalších policejních kontrol a zabavení zboží, na což se pokusil zareagovat stížností u vyšších instancí, ale nebylo mu to umožněno. Toto tedy již

⁶⁸ *Vox Europ. Jan Fingerland © 2014 VoxEurop.eu. [online]. 30 květen 2011 MLADÁ FRONTA DNES PRAHA [cit. 2015-12-21]. Dostupné z: <http://www.voxeurop.eu/cs/content/article/684521-uz-nic-nebude-jako-driv>*

naplnilo mladíkův pohár bezmoci a zoufalství po okraj a on se odhodlal k fatálnímu činu.

V pátek 17. prosince 2010 odešel před sídlo provinční vlády ve městě Sídí Bú Zíd a tam se protestně zapálil. Po osmnácti dnech potom bohužel na následky popálenin 3. stupně potom v nemocnici zemřel. Díky uveřejnění videa, které celý tragický čin zachycuje, se rozjela na sociálních sítích vlna rozhořčení. Ta následně rozpoutala záplavu protestních akcí a Mohammed Bouazizi se tak stal symbolem Arabského jara. Do dění vstoupila významnou měrou také katarská televizní stanice Al-Jazeera, která našla video s upálením Mohammeda Bouaziziho na sociální síti Facebook a odvysílala jej. Takto medializovaná událost nemohla zůstat jen lokální záležitostí. Stále více, především mladých vzdělaných lidí, se přidávalo k protestním akcím a během týdne se protesty z města Sídí Bú Zíd rozrostly do celého Tuniska. Protesty směřovaly proti režimu prezidenta Ben Aliho⁶⁹, který stál v čele Tuniska od roku 1987. Mladí studenti a právníci společně s dalšími následovníky poukazovali na problémy s obrovskou nezaměstnaností v zemi. Upozorňovali na fakt, že přestože bylo v zemi rozvíjeno školství, vysokoškolsky vzdělaní mladí lidé neměli šanci najít uplatnění. Do státních funkcí nebylo možné nastoupit, jelikož vše kontrolovalo nejbližší okolí prezidenta Ben Aliho. Z toho vyplýval další bod nespokojenosti, a to nadměrná míra korupce a jiné sociální problémy.

Přestože se tamní vláda se snažila zastavit tok informací pomocí výpadků proudu a internetu, zatýkala bloggery a aktivisty, zprávy a videa se přesto lidem dařilo na internet umístit a svoje adresáty si dokázaly najít. Jiskry nesouhlasů přeskočily na další místa a založily severoafrickou revoluční vatru. Protesty, které se jakoby dominovým efektem přelývaly z jedné země do druhé, měly za cíl odstavení autoritativních vládců a nastolení lepších sociálních podmínek pro obyvatele daných států.

Nejdramatičtější situace se odehrává v Sýrii, kde byly masivní protesty zahájeny v březnu 2011. Lidé zde využili „Dne důstojnosti“⁷⁰ k tomu, aby vyšli do ulic a požadovali po vládě propuštění politických vězňů a odstoupení tamního

69 *Arabské revoluce. Aktuálně.cz. Centrum.cz | Atlas.cz 1999 – 2015 © Economia, a.s. [online]. [cit. 2015123-21]. Dostupné z: <http://www.aktualne.cz/wiki/zahranici/arabske-revoluce/r-i:wiki:1198/>*

70 *iDnes.CZ. © Copyright 1999–2015 MAFRA, a. s., a dodavatelé Profimedia, Reuters, ČTK, AP. [online]. 28.3.2011 10:31 [cit. 2015-12-21]. Dostupné z: <http://maruskinova.blog.idnes.cz/c/184093/Syrska-verze-revoluce.html>*

prezidenta Bašára al-Asada. Ten je však potlačil policejní silou a následkem palby bylo zabito několik osob. Situace v zemi postupně přešla v hrůzostrašnou občanskou válku. Sever a východ země se vymkly kontrole režimu prezidenta Asada, i když ten si i přesto nadále udržuje svůj vliv v Sýrii. Rebelové zde tedy trvají na svržení téměř padesáti let trvajících vlády strany Baas a rezignaci prezidenta Asada a Syrská vláda, kterou podporuje libanonská šíitská milice Hizballáh, se naopak snaží svoji vládu silou udržet.⁷¹

Do tohoto konfliktu se postupně začaly vměšovat světové velmoci a další země, které se mezi sebou liší v názoru, koho podporovat. Občanská válka v Sýrii tedy ve finále polarizovala také světovou politiku a konflikt přešel do mezinárodních dimenzí.

2.1.1. Kolik lidí přišlo do Evropy v posledních dvou letech

Evropa zaznamenává od roku 2014 vysoký příliv uprchlíků přes Středozemní moře. Podle zprávy Úřadu vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR) překročilo v roce 2014 Středozemní moře více než 218 tisíc migrantů, což je třikrát více než v roce 2011, kdy v důsledku počátku Arabského jara přišlo 70 tisíc uprchlíků. Téměř polovina z těchto osob pochází ze Sýrie a Eritrei.⁷²

Celkový předpokládaný počet žadatelů o azyl narostl v roce 2014 v Evropě o čtyřicet pět procent. Číslo 866 tisíc azylantů v roce 2014 znamená výrazný nárůst oproti situaci posledních mnoha let. Takto vysoké číslo (téměř 900 tisíc azylantů) zaznamenala Evropa v roce 1992 po pádu železné opony. Zde však šlo zejména o imigranty ze států Maghrebu (Alžírsko, Maroko a Tunisko), dále také z bývalých kolonií v Africe a latinské Americe (Brazílie), a rovněž z Asie. Například v Itálii bylo k 31.12.1992 napočítáno celkem 778 458 cizinců pocházejících mimo oblast EU, kteří měli regulární povolení k pobytu. Největší národnostní skupinou tam byli

⁷¹ *Arabské revoluce. Aktuálně.cz. Centrum.cz | Atlas.cz 1999 – 2015 © Economia, a.s. [online]. [cit. 2015-12-21]. Dostupné z: <http://www.aktualne.cz/wiki/zahranici/arabske-revoluce/r-i:wiki:1198/>*

⁷² *Zpráva Azylum Trends 2014. © 2015 United Nations High Commissioner for Refugees. 1211 Geneva, Switzerland. produced and printed by unhcr (26 march 2015) [online]. [cit. 2016-01-04]. Dostupné z: <http://www.unhcr-centraleurope.org/pdf/resources/statistics/asylum-levels-and-trends-in-industrialized-countries-2014.html>*

Maročané (95 791), dále Tunisané (50 405), Filipínci (44 155) a obyvatelé bývalé Jugoslávie (39 020) a Albánie (28 628).⁷³

Členské státy Evropské unie zaregistrovaly v roce 2014 celkem 570.800 žádostí o azyl, což byl čtyřicetičtyřprocentní nárůst oproti roku 2013, kdy žádalo 396.700 lidí. Takto vysoký nárůst imigrantů zcela jistě souvisí s válečným konfliktem v Sýrii a destabilizovanou situací v Iráku a Afghánistánu. Státy EU registrovaly osmdesát procent ze všech nově příchozích azylantů v Evropě. Přičemž Německo přijalo třicet procent z těchto žádostí a Švédsko třináct procent.⁷⁴

Rok 2015 ještě překonal obrovskou přílivovou vlnu uprchlíků z roku 2014. Přes Středozemní moře se do Evropy dostalo téměř milion uprchlíků a migrantů.⁷⁵ Ze země sužované válkou a z dalších zemí, potýkajících se se závažnými konflikty, začaly hromadně odcházet stovky, tisíce a statisíce uprchlíků, kteří se snaží získat azyl v okolních zemích, ale i na evropském kontinentu. V současné době dosahuje imigrace na území evropských států skutečně alarmujícího rozsahu. Jednou ze zemí, kde se v posledních měsících potýkali s problémem uprchlíků je Srbsko. „*Srbsko se s přílivem utečenců potýká už několik měsíců. "Ještě na začátku června přicházelo tak 200 lidí denně. Pak se začal jejich počet strmě navyšovat. Teď jich každý den do Srbska přijede na dva až tři tisíce, nejčastěji přicházejí přes Makedonii a ještě předtím přes Řecko," říká ve své kanceláři Mirjana Ivanovićová-Milenkovská z bělehradské pobočky Úřadu vysokého komisaře OSN pro uprchlíky. "Na 98 procent z nich pochází ze Sýrie, Afghánistánu a Iráku, tedy z oblastí, které sužují konflikty."*

Podobně jako lékařka, která potřebným pomáhá v parku, také Ivanovićová-Milenkovská potvrzuje, že utečenci bývají často vyčerpaní. Její organizace ve spolupráci s vládou a dalšími nevládními institucemi zajišťuje pomoc, hlavně vodu,

⁷³ BARŠA, P., BARŠOVÁ, A., *Přistěhovalectví a liberální stát*. str. 81

⁷⁴ *Zpráva Asylum Trends 2014*. © 2015 United Nations High Commissioner for Refugees. 1211 Geneva, Switzerland. produced and printed by unhr (26 march 2015) [online]. [cit. 2016-01-04]. Dostupné z: <http://www.unhcr-centraleurope.org/pdf/resources/statistics/asylum-levels-and-trends-in-industrialized-countries-2014.html>

⁷⁵ UNHCR report confirms worldwide rise in forced displacement in first half 2015. Press Releases, 18 December 2015 © UNHCR 2001-2015 [online]. [cit. 2016-01-04]. Dostupné z: <http://www.unhcr.org/5672c98c34.html>

léky a potraviny nejen v Bělehradě, ale také v malém městě Preševo na hranicích mezi Makedonií a Srbskem...⁷⁶

Rok 2015 se bezpochyby zapíše do historie jako rok masového přílivu imigrantů z muslimských zemí do Evropy. Počet imigrantů, kteří hledají azyl v Evropě, přesáhl hranici dvě stě padesát tisíc, což znamená, že oproti loňskému roku narostl více jak o polovinu. Nejvíce osob přichází ze Sýrie, kterou zmítá válečný konflikt. Dalšími velkými skupinami jsou uprchlíci ze zemí, jako jsou Afghánistán, Eritrea, Irák, Somálsko a Pákistán.⁷⁷

Postoj Evropských lídrů Německa, Francie a Rakouska k této masové přílivové vlně islámských imigrantů do Evropy vystihuje výrok rakouské ministryně vnitra Johannы Miklové-Leitnerové, která ve svém prohlášení odsoudila evropské země, které utečence odmítají a dožadovala se zvýšení tlaku na země Evropské unie, které nesouhlasí se spravedlivým rozdělením uprchlíků. Takovým zemím navrhla omezení finanční pomoci. Stejně tak kritizovala i výstavbu plotu na hranici Maďarska a Srbska.⁷⁸

Tento postoj naopak odsoudil jak současný prezident České republiky Miloš Zeman, tak i minulý prezident Václav Klaus. Ten se vyjádřil doslova takto: *„Mě zaujalo a pobouřilo, že to řekl i francouzský premiér a celá řada dalších politiků. Jestli chce Evropa spáchat sebevraždu tím, že bude přijímat neomezené množství uprchlíků, ať to dělá, ale ne s naším souhlasem. Měli bychom říct rezolutní ne.“⁷⁹* (1.286), 2013(1.3rd 201393).

⁷⁶ HN. Simone Radačičová – redaktorka. 2. 9. 2015 20:20 (aktualizováno: 3. 9. 2015 00:42) Copyright © 1996-2015 *Economia, a. s., Hospodářské Noviny iHNed* ISSN 1213-7693 [online]. [cit. 2015-12-21]. Dostupné z: <http://archiv.ihned.cz/c1-64542480-belehradske-cekani-na-nadeji-v-parcich-srbske-metropole-cekaji-na-cestu-na-zapad-tisice-uprchliku>

⁷⁷ EurActiv © 2004-2015. EU-Media, s.r.o., ISSN 1803-2486. 12.05.2015 [online]. [cit. 2015-12-21]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/evropa-dnes0/clanek/pocet-imigrantu-v-eu-roste-azyl-loni-ziskalo-185-tisic-lidi-012638>

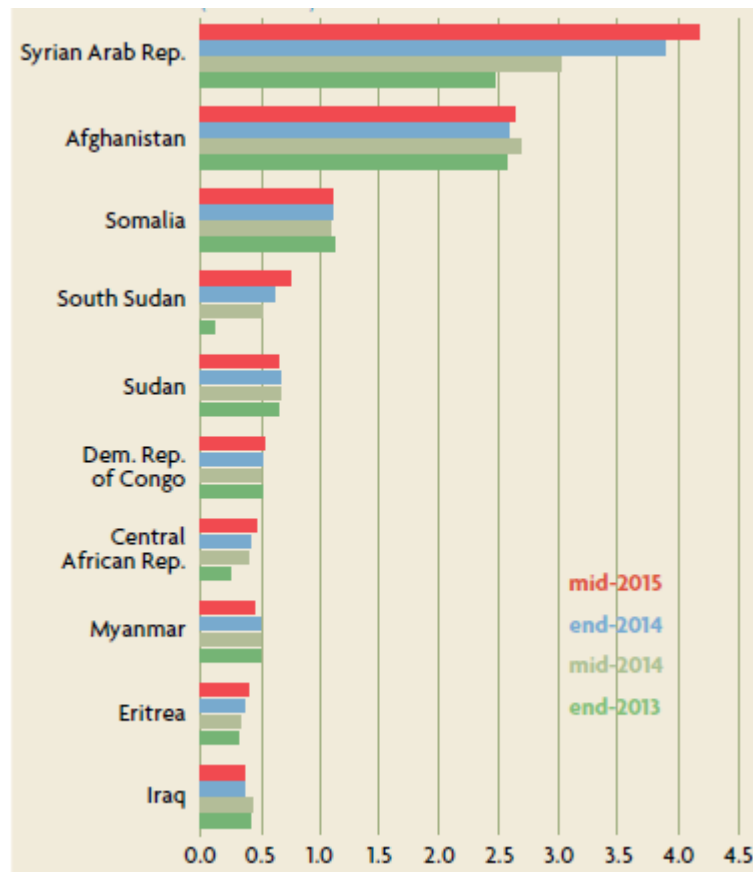
⁷⁸ iDnes © Copyright 1999–2015 MAFRA, a. s., a dodavatelé Profimedia, Reuters, ČTK, AP. 31. srpna 2015 14:15 [online]. [cit. 2015-11-30]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/rakouska-ministryne-vnitra-by-statum-ktere-nepomahaji-uprchlikum-omezila-financni-pomoc-gse-/zahranicni.aspx?c=A150831_135350_zahranicni_ert

⁷⁹ iDnes © Copyright 1999–2015 MAFRA, a. s., a dodavatelé Profimedia, Reuters, ČTK, AP. 1. září 2015 11:00 [online]. [cit. 2015-11-30]. Dostupné z: http://hradec.idnes.cz/evropa-pacha-sebevrazdu-rekl-vaclav-klaus-fg5-/hradec-zpravy.aspx?c=A150901_104305_hradec-zpravy_the

2.1.2. Odkud lidé přišli a jaké je složení imigrantů

Následující graf převzatý ze zprávy UNHCR z poloviny roku 2015 potvrzuje již v předchozí kapitole zmíněné skutečnosti, že největší počet uprchlíků posledních let pochází ze Sýrie, Afghánistánu a Somálska.

Graf č. 1: Graf znázorňující celosvětový poměr uprchlíků z jednotlivých zemí (v milionech)⁸⁰

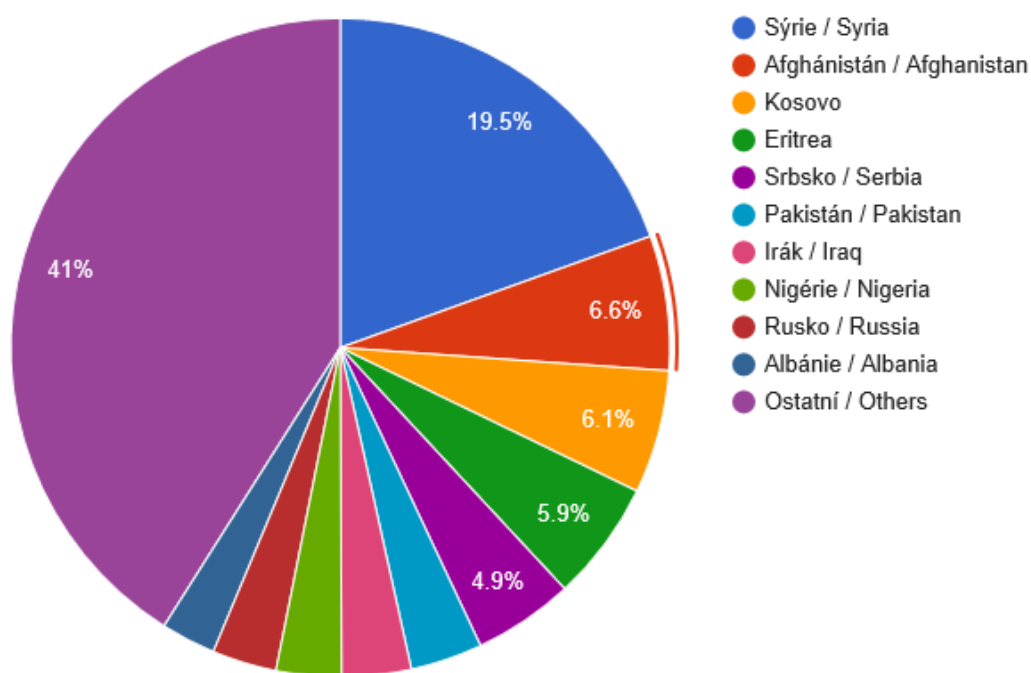

Nejvíce žadatelů o azyl podle Eurostatu přicházelo v roce 2014 z těchto pěti zemí: Sýrie (20%), Afghánistán (7%), Kosovo (6%), Eritrea (6%) a Srbsko (5%). Mezi těmito zeměmi jsou pouze dvě země bývalé Jugoslávie (Srbsko a Kosovo), které jsou Evropskou unií považovány za bezpečné, žádosti o azyl těchto příchozích

⁸⁰ Zpráva UNHCR Mid-Year Trends 2015 © 2015 United Nations High Commissioner for Refugees. 1211 Geneva, Switzerland. [online]. [cit. 2015-11-30]. Dostupné z: <http://www.unhcr.org/statistics>. <http://www.unhcr.org/56701b969.html>

nebývají úspěšné. Syřanů, kteří utíkají ze své země postižené válkou, bylo v minulém roce ze všech žadatelů nejvíce, z Afghánistánu potom utíkají především lidé, kteří v minulých 15 letech pracovali pro mezinárodní společnosti a nyní jim během postupného návratu Tálibánu k moci hrozí pronásledování. Z Eritrey utíkají uprchlíci před režimem. Od roku 1993 zde nebyly demokratické volby a služba v armádě, povinná pro ženy i muže, může být nařízena na libovolně dlouhou dobu. V meziročním srovnání přibylo dle statistik Eurostatu nejvíce žadatelů o azyl z Ukrajiny.⁸¹

Graf č. 2: Procentuální znázornění poměru uprchlíků z jednotlivých zemí⁸²

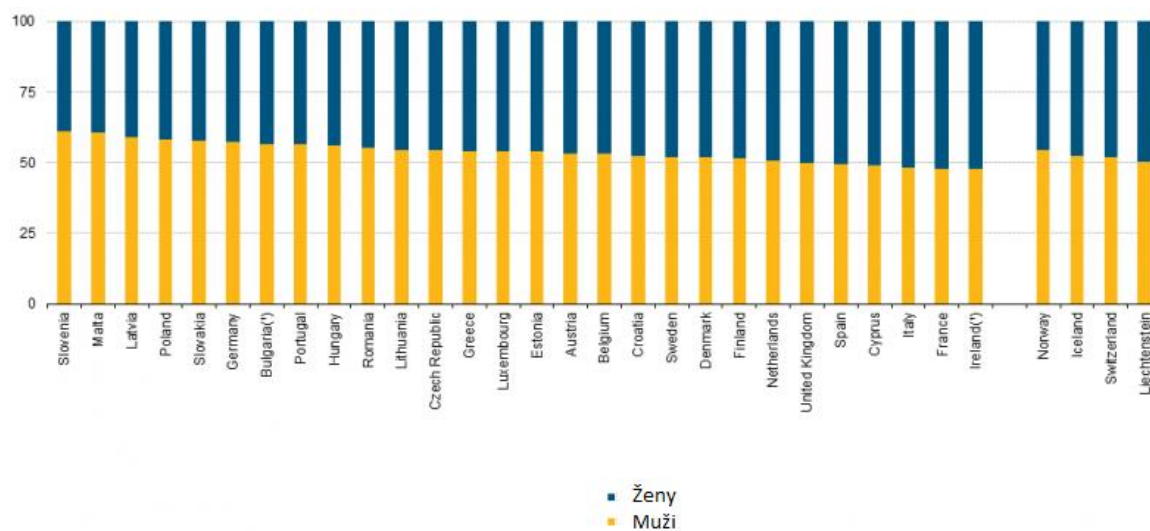

⁸¹ © 2013 Člověk v tísni o.p.s. [online]. [cit. 2016-01-04]. Dostupné z: https://www.clovekvitsni.cz/cs/clanky/castokladene-dotazy?gclid=Cj0KEQIAzai0BRCs2Yydo8yptuIBEiQAN3_lFrVF-tiGKHd8Q8KTCpxeNqjFk8DVMpMzXU9C4tgpMEaAik08P8HAQ

⁸² © 2013 Člověk v tísni o.p.s. [online]. [cit. 2016-01-04]. Dostupné z: https://www.clovekvitsni.cz/cs/clanky/castokladene-dotazy?gclid=Cj0KEQIAzai0BRCs2Yydo8yptuIBEiQAN3_lFrVF-tiGKHd8Q8KTCpxeNqjFk8DVMpMzXU9C4tgpMEaAik08P8HAQ

Graf č. 3: Graf znázorňující poměr přistěhovalců do EU dle pohlaví (rok 2013)

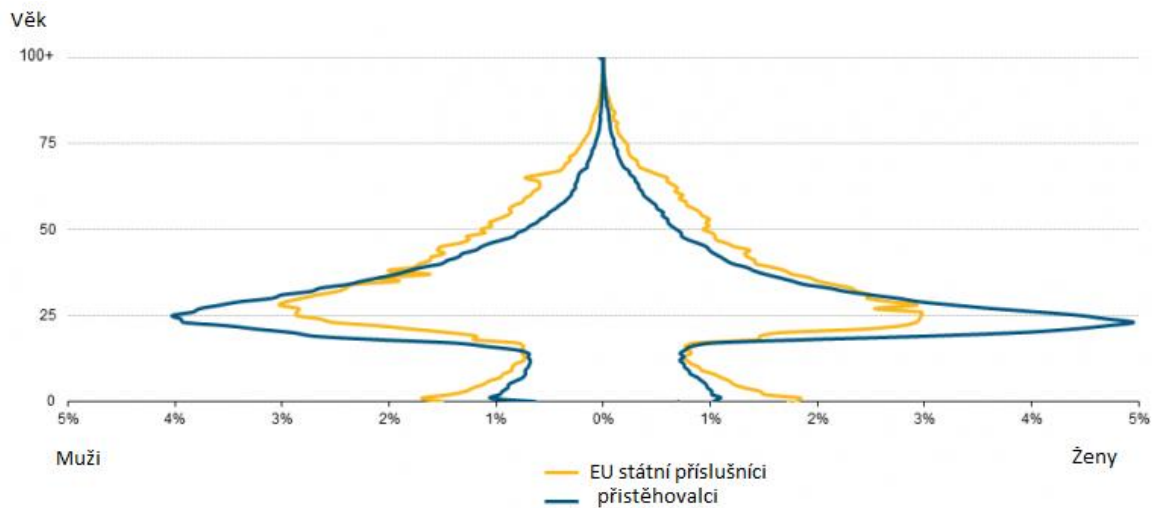
83

Graf č. 4: Graf znázorňující věkové složení přistěhovalců versus občanů EU (rok 2013)⁸⁴

⁸³ Eurostat Statistics Explained. Statistika migrace a migrující populace 18. 11. 2015 v 09:42. [online]. [cit. 2016-01-04]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Migration_and_migrant_population_statistics/cs#Migruj.C3.ADc.C3.AD_populace

⁸⁴ Eurostat Statistics Explained. Statistika migrace a migrující populace 18. 11. 2015 v 09:42. [online]. [cit. 2016-01-04]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Migration_and_migrant_population_statistics/cs#Migruj.C3.ADc.C3.AD_populace

Analýza věkové struktury obyvatelstva ukazuje, že v rámci celé EU byli v roce 2013 cizí státní příslušníci v průměru mladší než domácí. Rozdělení cizích státních příslušníků podle věku ukazuje, že při srovnání s místním obyvatelstvem, je u těchto osob silněji zastoupena věková skupina poměrně mladých dospělých v produktivním věku. V roce 2013 činil věkový medián státních příslušníků EU 43 let. Oproti tomu věkový medián cizích státních příslušníků žijících v EU byl 35 let. Věkové složení imigrantů z muslimských arabských zemí je přitom různorodé. Věkovou kategorií 15 až 24 let zastupují největším podílem imigranti z Íránu, Iráku, Libanonu, Libye, Ománu, Palestiny, Saúdské Arábie a Spojených arabských emirátů. Konkrétně v případě Libye, Ománu, Saúdské Arábie a Spojených arabských emirátů tvoří tito mladí lidé polovinu imigrantů dané národnosti. Na druhé straně však více než třetina imigrantů z Afghánistánu, Alžírsko, Bahrajnu, Indonésie, Jemenu a Maroka dosahuje věku přes 55 let. Tyto odlišnosti mohou souviset mimo jiné i s podporou studijních programů, v případě mladých lidí a stále existujícím důsledkem pracovních programů z 60. a 70. let, u starších osob. Pokud jde o úroveň vzdělání, ta bývá u imigrantů často základní, a to především v případě Alžírčanů, Maročanů, Pákistánců a Turků. U těchto národností dosahuje podíl imigrantů se základním vzděláním více než poloviny. Naopak u Egyptanů, Indonésanů a Íránců je relativně vysoký podíl středoškolského a vysokoškolského vzdělání.⁸⁵

⁸⁵ Eurostat Statistics Explained. Statistika migrace a migrující populace 18. 11. 2015 v 09:42. [online]. [cit. 2016-01-04]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Migration_and_migrant_population_statistics/cs#Migruj.C3.ADc.C3.AD_populace

“V současné době migrují nejčastěji svobodní muži ve věku od dvaceti do čtyřiceti let. Pokud migrují ženy, tak většinou vdané a za účelem sloučení rodin. Pokud by svobodná muslimská žena emigrovala sama, setkala by se nejspíše s odmítavým postojem společnosti ve své zemi. Úroveň vzdělání migrantů bývá nízká, ale postupně se zvyšuje a například v Turecku nebo v Egyptě dosahují odcházející občané vyššího vzdělání než usedlíci. Velká většina migrantů již před odchodem ze země původu pracovala, výjimku tvoří Maroko, kde mnoho mladých mužů uvedlo, že ještě nikdy nepracovali a ani práci nehledali.”⁸⁶

2.1.3 Současná situace ve Střední Evropě

Obecný trend migračních proudů posledních desetiletí představuje přesun z východu na západ a z chudších zemí do zemí vyspělých ekonomik. V rámci Evropy především do zemí EU. Mezinárodní pracovní migrace, jež směřovaly od padesátých let 20. století do průmyslově vyspělých států střední, západní a severní Evropy, charakterizovaly převážně vnitroeurospécké pohyby obyvatelstva té doby. V současnosti definujeme a rozpoznáváme tři skupiny imigrantů:⁸⁷

1. Uprchlík, kterého definuje Úmluva OSN o právním postavení uprchlíků z roku 1951 „jako člověka, který má opodstatněný strach z pronásledování z důvodu rasy, náboženství, národnosti, příslušnosti k určité sociální skupině nebo politickému přesvědčení“. O azyl tak může požádat každý, kdo o sobě tvrdí, že je uprchlík a žádá mezinárodní ochranu. Ne každý žadatel o azyl je však uznán uprchlíkem. Na tento status neexistuje právní nárok a rozhoduje se o něm na základě vnitrostátní právní úpravy. V případě, že je však takovéto osobě statut uprchlíka uznán, nesmí být navrácena do země svého původu a země, která azyl poskytla, je zavázána se o ni postarat.
2. Ekonomického imigranta, což je ten, kdo narozdíl od uprchlíka opouští svoji zemi víceméně dobrovolně, a od příchodu do jiného státu očekává zlepšení své ekonomické situace, dosažení lepšího vzdělání, anebo jej vedou rodinné důvody. (Podle odhadů UNHCR tvoří právě ekonomičtí migranti zhruba 40%

⁸⁶ Eurostat Statistics Explained. Statistika migrace a migrující populace 18. 11. 2015 v 09:42. [online]. [cit. 2016-01-04]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Migration_and_migrant_population_statistics/cs#Migruj.C3.ADc.C3.AD_populace

⁸⁷ © 2013 Člověk v tísni o.p.s. [online]. [cit. 2016-01-04]. Dostupné z: https://www.clovekvitnsni.cz/cs/clanky/castokladene-dotazy?gclid=Cj0KEQIAzai0BRCs2Ydo8yptu1BEiQAN3_IFrVF-iiGKHd8Q8KTCpxeNqjFk8DVMpMzXU9C4tgpMEaAik08P8HAQ

všech příchozích, jež v posledním roce do Evropy přišli. Přibližně 60 % ze všech tedy tvoří žadatelé o azyl, kterým bude (nebo byl) status uprchlíků na základě zmíněné Úmluvy přiznán).

3. Osobu s doplňkovou ochranou. To je osoba, která má odůvodněný strach z dočasného pronásledování ve své zemi původu (jedná se zejména o oběť válečného konfliktu). Musí požádat o azyl a v rámci azylového řízení získat statut osoby s doplňkovou ochranou. Země, která této osobě azyl poskytne, je zavázána starat se o ni až do doby, než skončí nebezpečí v zemi jejího původu. Poté je tato osoba navracena zpět.

2.2 Migrace versus suverenita státu

Na území Evropy se prosazování národních států, jakožto obecně převládajících politických forem, objevuje v období konce 19. století. Souvisí zejména se vznikem nových národněstátních celků, kterými byla sjednocená Itálie a Německo. V této době začala tehdejší rozsáhlá a intenzivní migrace nabývat jiných podob. Pohyb osob, a to jak v rámci státu, tak i mezi různými státy, byl do té doby vnímán spíše pozitivně, jako prostředek narůstání demografické a ekonomické síly státu. Spolu s tím, jak se však budovaly a upevňovaly národně konstituované státy, narůstaly jejich ochranné postoje vůči „cizím“ příslušníkům. Hlavními body ochrany byly ekonomické intervence vůči národnímu hospodářství, které se projevovaly zaváděním cel, atd., dále intervence na trhu práce, která znamenala ochranu daných domácích ekonomických pracovních sil a rovněž samotný vznik sociálního státu, ve kterém se stát stává zaštitovatelem sociální péče a zabezpečení svých občanů. Tyto nově vzniklé ochrany zcela přirozeně podporovaly stále větší oddělování jednotlivých národů. Docházelo k oddělování „vlastních“ („in-group“) osob od „cizích“ (out-group) osob. Tím byl automaticky posilován princip občanství jakožto princip příslušnosti k určitému národněstátnímu společenství.

V této době se začal utvářet pojem imigrace v moderním slova smyslu, ve kterém byl příchod „cizích“ skupin na území, jež místní považují za „vlastní“,

vnímán jako problematický.⁸⁸ Příklad Amerického imigračního modelu, který stojí od samého počátku na otevřenosti vůči příchozím, ukazuje, že etnická a kulturní identita vlastního národa může být během relativně krátké doby přečíslena identitou „cizích“ příchozích. Statistiky ukazují, že během příštích pěti let dosáhnou americké státy Maryland a Nevada stejné situace, ve které jsou dnes již státy Kalifornie, Havaj, Nové Mexiko a Texas. Všude tam jsou již v současnosti běloši v menšině. Ještě v roce 1980 přitom tvořilo bílé obyvatelstvo 80 procent Američanů. V současné době poklesl jejich podíl na 63 procent a v roce 2060 to má být dle propočtů pouhých 44 procent. Z tohoto důvodu se již v USA dlouhou dobu diskutuje o tom, zda se v důsledku změny etnického složení jejich obyvatel promění také americká mentalita, a zda se podaří udržet hodnoty bílého anglosaského protestantismu, jenž tuto zemi od jejího založení formoval.

Příklad Ameriky rovněž dokládá, že je možné účinnou kontrolou hranic omezit ilegální přistěhovalce, avšak navzdory tomu vyšší porodnost Hispánců postupně mění etnické složení americké populace. (Ještě před sto lety měl každý druhý Američan modré oči a dnes je to jen každý šestý.)⁸⁹

2.2.1 Natalita obyvatelstva

Jedním z klíčových demografických procesů každé země je porodnost neboli natalita. Ta je společně s úmrtností základní složkou demografické reprodukce populace. Míra natality přímo závisí na plodivosti (fekunditě), která představuje schopnost ženy a muže rodit děti. Jejím výsledným efektem je plodnost (fertilita), vyjádřená počtem narozených dětí. Míra porodnosti je mimo jiné ovlivněna také vnějšími "nebiologickými" faktory, kterými jsou například populační politika státu, uplatnění na trhu práce, bytová situace partnerů, hodnotový systém partnerů, náboženské vyznání, atd.

88 ŠTICA, P. *Migrace a státní suverenita. Oprávnění a hranice přistěhovalecké politiky z pohledu křesťanské sociální etiky*. str. 50-51

⁸⁹ Česká pozice. Petr Pietraš 4.9.2015 © 2016 MAFRA, a.s., ISSN 1213-1385 © Copyright ČTK, Reuters. [online]. [cit. 2016-01-05]. Dostupné z: Zdroj: http://ceskapozice.lidovky.cz/imigracni-vlna-evropa-nema-vizi-budouciho-slozeni-obyvatel-p4x-/tema.aspx?c=A150901_164946_pozice-tema_lube

Statistika porodnosti se vytváří na základě hlášení o narozených dětech. Jednotlivá zdravotnická zařízení podávají tzv. Hlášení o narození, která obsahují údaje o každém narozeném dítěti, jeho rodičích i údaje o samotném porodu. Všechny tyto informace jsou uchovávány na matrice, která je dále předává Českému statistickému úřadu k dalšímu zpracování.

Statistickými ukazateli porodnosti je **Úhrnná plodnost (úp)**, která je součtem měr plodnosti podle věku a vyjadřuje míru intenzity plodnosti dané populace v daném časovém období (obvykle za kalendářní rok). Úhrnná plodnost udává počet dětí, které by se narodily jedné ženě v rámci reprodukčního období, v případě, že by se hodnoty míry plodnosti dle věku neměnily zhruba 35 let. Měří tedy intenzitu plodnosti v rámci fiktivní generace, jejíž řád plodnosti je složený z reálných měr plodnosti 35 generací. Číslo 35 v tomto případě představuje počet let reprodukčního období ženy, přičemž je počítáno s věkovým rozpětím 15 - 49 let. Jedná se tedy o počet živě narozených dětí připadajících na jednu ženu ve věku 15-49 let. Zásadním a důležitým číslem úp je hodnota 2,1. Toto číslo totiž představuje zajištění udržení početního stavu populace.⁹⁰

2.2.1.1 Evropa (západní civilizace)

Trendy v reprodukčním chování obyvatel mají dopad na celou řadu oblastí, jako například na trh práce, zajištění na stáří, vzdělávání atd. Celá Evropa čelí v posledních desetiletích změnám v demografických trendech. Snižuje se podíl mladší generace ve společnosti a tím vyvstává zásadní otázka, jakým způsobem zajistit finanční zabezpečení pro starší generaci? Čím se v budoucnu zaplatí důchody dnešních mladých?

Například v sousedním Německu, o kterém se tato práce zmiňuje jako o státu EU s největším podílem přijatých migrantů, se vedou diskuze na téma demografického problému minimálně dvacet let. Zásadní témata v těchto diskuzích jsou přitom nízká porodnost a s tím spojené stárnutí německé populace. Natalita Německa se řadí k těm nejnižším na světě a počet německých důchodců je naopak

90 Demografické informační centrum. mezinárodní registrační číslo ISSN 1801-2914. [online].[cit. 2016-01-05]. Dostupné z: http://www.demografie.info/?cz_porodnost=

nejvyšší v rámci celé Evropy. Jak ukazují statistické údaje Eurostatu, v současné době je v Německu vypláceno 25 milionů důchodů měsíčně a lidé nad 65 let tam tvoří 20,6 procenta z téměř 81 milionu obyvatel. To samozřejmě znamená, že neustálý nárůst důchodců zajišťuje stále nižší počet lidí v aktivním věku. Ruku v ruce s tímto faktem přichází problém chudoby ve stáří a nárůst zátěže sociálního systému. Skutečnost, že se rodí nízký počet dětí a obyvatelé Německa se odklánějí od modelu rodiny, vede přirozeně k tomu, že ve stáří je stále více lidí závislých na státní péči a zařízeních. Dle předpokladů by mělo dnešních zhruba 81 milionů obyvatel poklesnout do roku 2060 třináct milionů (a to i se zohledněním migrace) a pohybovat se mezi 68 a 73 miliony. V roce 2060 tak připadne dle výpočtů sto dětí a důchodců na sto pracujících, přičemž dnes je tento poměr 100 ku 64. Dalším nežádoucím faktem potom bude, že každému osmému Němci bude v té době více než 80 let.

V České republice došlo v devadesátých letech 20. století k znatelnému poklesu živě narozených dětí. Rok 1999 znamenal dokonce historické minimum, jelikož se živě narodilo pouze méně než 90 tisíc dětí. Od roku 2001 se však počty živě narozených dětí začaly znova postupně navyšovat a v roce 2008 se živě narodilo 119 570 dětí. Od té doby však porodnost opět pomalu klesá, a to v závislosti na posouvání věkové hranice matek, snižování počtu vícečetných rodin a nárůstu počtu domácností tzv. singles (bezdětných). V roce 2012 se tedy živě narodilo 108.600 dětí. Prosté míry reprodukce 2,1 dítěte na ženu dosahovala plodnost na území naší republiky naposledy v 70. letech 20. století.⁹¹

Skutečnost, že jedna z nejvyšších porodností v celé EU je ve Francii, a to již dlouhodobě, dokládá další příložený graf.⁹²

Graf č. 5: Graf znázorňující porodnost V EU v roce 2004

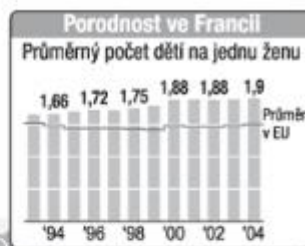
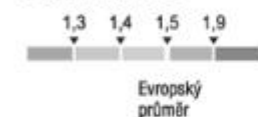
91 © CEVRO – Liberálně-konzervativní akademie 2014 [online]. [cit. 2016-01-05]. Dostupné z: http://www.cevro.cz/web_files/soubory/ctrnacni-deniky/2014/14denik_10_2014.pdf

92 Evropa se vyliďňuje, porodnost klesá. Jiří Sládek, 11. 5. 2006 00:00 (aktualizováno 01:34) Copyright © 1996-2016 *Economia, a.s., Hospodářské Noviny iHNed* ISSN 1213-7693 [online]. [cit. 2016-01-05]. Dostupné z: <http://archiv.ihned.cz/c1-18420250-evropa-se-vylidnuje-porodnost-klesa>

Porodnost v Evropské unii

Nejvyšší počet dětí se rodí v Irsku a ve Francii, francouzská porodnost přitom narůstá stabilně už delší dobu.

Počet dětí na jednu ženu, údaje za rok 2004

Od druhé poloviny 90. let 20. století začalo ve Francii docházet k nárůstu živě narozených, a to i přes početní úbytek žen v reprodukčním věku, který je 15-49 let. Poměrně vysoká porodnost v této zemi přetrvává i navzdory tendenci mladých lidí odkládat vstup do rodičovství na pozdější dobu, oslabování instituce manželství a rozšíření spolehlivých metod antikoncepce, stejně jako se to děje všude jinde v Evropě. Tato vysoká míra porodnosti ve Francii je totiž často přikládána vlivu migrace a zastoupení imigrantů v populaci.

2.2.1.2 Islámská civilizace

Islámská civilizace, jak je označena v kapitole 1.1 zahrnuje území Arabského poloostrova, severní Afriky a východní, střední i jihovýchodní Asie. Oblast Blízkého východu, která je považována za jednu z kolébek naší civilizace a kultury, ovlivňují tři světová náboženství, a to judaismus, křesťanství a islám. V dnešní době má

jendoznačně největší vliv právě nejmladší z těchto náboženství, a to islám, avšak pro charakter tamního života zůstávají neodmyslitelně i zbylé dvě náboženství. Je tedy důležité zmínit, že vztahu mezi populačním vývojem a vlivem islámu není možno na tomto území jednoznačně přisuzovat závislost. Faktorů, které působí na populační vývoj, je mnoho a jsou silně zakořeněny v široce pojatých společenských, ekonomických a kulturních podmínkách. Je tedy velmi nesnadné určit míru jejich jednotlivého vlivu.

V této kapitole se práce zaměří na zkoumání regionu zahrnujícího dvacet dnes existujících států, v rámci nichž žije dohromady zhruba 350 milionů obyvatel. Většinu těchto států, a to kromě Izraele, spojuje islámské náboženství, jež vyznává většina tamních obyvatel. Dalším integračním faktorem je příslušnost k arabskému etniku. K tomu se hlásí rovněž většina obyvatel ve sledovaných zemích, kromě Izraele, Turecka a Súdánu (zde Arabové tvoří většinu populace). Tyto státy tvoří homogenní skupinu. Odlišnosti jsou jak ve velikosti populace, tak i v charakteru ekonomiky a především ve stupni celkového rozvoje, či v určitých případech vhodněji řečeno, v zaostalosti. To vše se potom odráží v demografické reprodukci jednotlivých populací, či konkrétněji v pokročilosti procesu demografické revoluce. Jmenovitě jde o tyto státy: 6 severoafrických států: Alžírsko, Egypt, Libye, Maroko, Súdán a Tunisko a 14 západoasijských států: Bahrajn, Irák, Izrael, Jemen, Jordánsko, Katar, Kuvajt, Libanon, Omán, Pásmo Gazy, Saúdská Arábie, Spojené arabské emiráty, Sýrie a Turecko.

Etnická a náboženská skladba sledované oblasti Blízkého východu je, jak již bylo zmíněno, tvořena většinou arabským etnikem. Arabové společně s arabizovanými Berbery tvoří naprostou většinu obyvatelstva severoafrických států. Pouze v Súdánu tvoří velkou část obyvatelstva příslušníci nilotských etnik a stejně tak v Turecku a Izraeli není základ populace tvořen Araby. Vedle Arabů a Berberů tedy představují nejvýznamnější etnické skupiny na Blízkém východě Židé, Turci a Kurdové. Největší počet Židů obývá samozřejmě Izrael a Turci žijí převážně v Turecku. A právě v Turecku je významná menšina obyvatel (asi 20 %) tvořena Kurdy. Ti žijí rovněž na území Iráku (zde tvoří asi 15 % obyvatelstva) a v Sýrii.

Kromě dalších národností (Arméni, Turkmeni, Gruzíni, Čerkesové atd.) jsou zejména díky pracovní imigraci do států Perského zálivu těžících ropu významnými menšinami Peršané a také přistěhovalci z Indického poloostrova (Indové, Pákistánci a Bangladéšané).⁹³

Blízký východ je regionem, který vykazoval v průběhu druhé poloviny 20. století jedny z nejvyšších hodnot přirozených přírůstků. Zejména v 70. a 80. letech se roční přirozený přírůstek ve většině populací Blízkého východu pohyboval okolo 3%. Vysoká úroveň plodnosti v této oblasti souvisí dle odborníků s postavením žen ve společnosti. Konkrétnější rozbor tohoto faktoru zahrnuje jak postavení žen v rámci rodiny, tak přes jejich postavení v určité širší komunitě a samozřejmě celkové postavení žen ve společnosti obecně. Všechna tato specifika zpravidla determinují možnostech uplatnění žen v různých sférách společenského života, čemuž samozřejmě předchází rovněž zásadní otázka přístupu žen ke vzdělání

2.2.1.3 Rozdíl poměrů (změna rovnováhy evropského obyvatelstva a jeho důsledky)

Jak je tedy v předchozích kapitolách znázorněno, demografická síla islámských přistěhovalců velmi výrazně převyšuje demografickou sílu Evropy. Tato skutečnost může, ve světle událostí se současnou imigrační vlnou, vést minimálně k nastolení dvou zcela odlišných civilizací na území evropského kontinentu. Vyznavači islámu hledají v dnešní době zdroj identity, smyslu, stability, legitimity, rozvoje, moci a naděje právě v islámu, což vyjadřuje často používané heslo „Islám je řešení“. Zde je ovšem nutné si uvědomit, že se nejedná o islám ve smyslu slova náboženství, ovšem dochází zde k islamizaci práva. Tímto způsobem se snaží „vypořádat se Západem“, který pokud chceme termín „Západ“ definovat, má dvě strany mince.

Jednou je její politická a ekonomická nadvláda (o nejdůležitějších politických a bezpečnostních otázkách rozhodují společně Spojené státy s Velkou Británií a Francií a ohledně ekonomických otázek se dělí opět Spojené státy s Velkou Británií,

93 Demografické informační centrum. mezinárodní registrační číslo ISSN 1801-2914. [online].[cit. 2016-01-05]. Dostupné z: http://www.demografie.info/?cz_porodnost=

Německem a Japonskem). „Západ je jedinou civilizací, která má strategické zájmy ve všech ostatních civilizacích a oblastech a dokáže zde ovlivňovat politiku, ekonomiku i vojenskou situaci.“⁹⁴

Na druhou stranu však Západ zaznamenává známky úpadku civilizace.

Islámské státy ve svém procesu obrození jednoznačně dávají najevo, že nehledají řešení v západních ideologiích, ale v islámu a že součástí tohoto procesu jsou: přijetí modernity, odmítnutí západní kultury a příklon k islámu jako k průvodci životem v moderním světě. „*Jak vysvětloval jeden významný saúdský představitel v roce 1994: „Importy z ciziny jsou hezké, pokud se jedná o luxusní nebo technicky dokonalé „věci“. Nicméně nedotknutelné společenské a politické instituce, ať jsou importovány odkudkoli, mohou mít smrtící účinek ... Pro nás není islám pouhým náboženstvím, ale i způsobem života. My Saúdové chceme svou společnost modernizovat, což však neznamena, že ji chceme pozápadnit.“*

„*Islámské obrození je snahou muslimů tohoto cíle dosáhnout. Jde o široké intelektuální, kulturní, společenské i politické hnutí prostupující celým islámským světem.*“⁹⁵

Islámské obrození se dá přirovnat k protestantské reformaci. V obou případech jde o reakci na stagnaci a zkaženost existujících institucí, požadují návrat k čistší a náročnější formě svého náboženství a ústředním duchem reformace je fundamentální reforma – univerzální; reformovat je třeba vše. Pokud by někdo odmítal připustit vliv islámského obrození na politiku východní polokoule konce dvacátého století, bylo by to stejné, jako by odmítl uznat vliv protestantské reformace na evropskou politiku konce šestnáctého století. V jednom se však přeci jen zásadně liší. Protestantská reformace sahala vlivem pouze na sever Evropy, avšak islámské obrození se dotklo miliardy muslimů od Maroka po Indonésii, od Nigérie po Kazachstán. „*V roce 1955 byly všechny země, v nichž tvořili populační většinu*

⁹⁴ Citace: HUNTINGTON, S.P. *Střet civilizací, Boj kultur a proměna světového řádu*. str. 83

⁹⁵ Citace: HUNTINGTON, S.P. *Střet civilizací, Boj kultur a proměna světového řádu*. str. 121

muslimové, více islámské, a to kulturně, společensky i politicky, než o patnáct let dříve.“⁹⁶

Islamizace probíhá vytvořením islámských společenských organizací, které pohlcují ty dříve existující, a to pomocí islámských skupin. Zvláštní pozornost potom věnují zakládání islámských škol a obecně zvětšování vlivu na státních školách.

Politické projevy obrození zdaleka nedosahují takového vlivu jako ty kulturní a sociální, ale i tak je rozsah a forma politické podpory nezanedbatelná. Stejně tak jako v případech jiných revolučních hnutí, i v tomto případě tvoří hlavní jádro studenti a intelektuálové.

Odlišný pohled na islámské oživení nabízí také tuto tezi: *„Obrození podněcovala a poháněla konjunktura ropného průmyslu, k níž došlo v sedmdesátých letech a díky které prudce vzrostlo bohatství i moc mnoha muslimských zemí.*“⁹⁷ Svě ropné bohatství využívaly tyto země k podporování a financování islámského obrození, přičemž právě toto bohatství zbavilo muslimy fascinace ze západní kultury a dovedlo je na cestu hlubokého zájmu o vlastní kulturu a touze prosazovat význam islámu i v neislámských společnostech.

Další skutečností je již zmíněná populační exploze příslušníků islámské civilizace, která v důsledku znamená nutnost těchto národů reagovat. A vzhledem k tomu, že větší populace potřebuje více zdrojů, objevuje se u lidí v zemích s rychle rostoucí populací tendence prosadit se mimo vlastní zemi. Tito lidé potom začnou obsazovat cizí území a vytvářet tlak na jiné, méně demograficky dynamické národy. Následkem tohoto je fenomén přistěhovalectví do západních nebo jiných nemuslimských zemí závažným problémem.

„Například v sedmdesátých letech byla prudce narušena demografická rovnováha v bývalém Sovětském svazu, kdy muslimská část populace vzrostla o 24 procent, zatímco ruská pouze o 6,5 procenta, což značně znepokojilo středoasijské komunistické vůdce. Podobně rychlý nárůst albánské populace znepokojuje Srby, Řeky i Italy.“⁹⁸

Jak již bylo mnohokrát zmíněno, přistěhovalci obecně přicházejí především z nezápadních společností do těch západních. Například v Německu žilo v roce 1990

⁹⁶ Citace: HUNTINGTON, S.P. *Střet civilizací, Boj kultur a proměna světového řádu.* str. 123

⁹⁷ Citace: HUNTINGTON, S.P. *Střet civilizací, Boj kultur a proměna světového řádu.* str. 129

⁹⁸ Citace: HUNTINGTON, S.P. *Střet civilizací, Boj kultur a proměna světového řádu.* str. 133

1 675 000 Turků, hned za nimi se řadili Jugoslávci, Italové a Řekové. Do Itálie zase ve velkém mířili přistěhovalci z Maroka, Tuniska a Filipín. Ve Francii žilo v polovině devadesátých let 4 miliony muslimů a v západní Evropě byl jejich počet celkem 13 milionů.⁹⁹ Vzhledem k tomu, že přistěhovalci obecně vykazují velkou porodnost, je oprávněný předpoklad, že vzhledem k dlouhodobé stagnaci porodnosti západní civilizace, budou tvořit v budoucnu většinu populačního růstu západních zemí. Vzhledem k této skutečnosti se obyvatelé Západu velmi obávají, že „*dnes do jejich zemí podnikají invazi nikoli armády a tanky, ale přistěhovalci hovořící cizími jazyky, uctívající jiné bohy, náležející k odlišným kulturám, kteří jim vezmou práci, budou okupovat jejich zemi, žít z jejich systému sociálního zabezpečení a ohrožovat jejich způsob života.*“¹⁰⁰

Dalším závažným problémem přistěhovalců muslimských příslušníků je skutečnost, že se jednotlivé muslimské komunity, ať již v Německu, či ve Francii, neintegrovaly do kultury dané hostitelské země a bohužel ani nedávají najevo, že by tak chtěli v budoucnu učinit. Počátek devadesátých let tak byl obdobím nesouhlasu veřejnosti proti těmto přistěhovalcům a v extrémní podobě i časem násilných projevů proti imigrantům z muslimských zemí. Dá se říci, že místo antisemitismu namířeného proti Židům, se v západní Evropě rozhořel antisemitismus protiarabský. Tato léta také znamenala aktivní dobu na poli politickém. Evropští lídři se předháněli v postojích, jak reagovat na nárůst přistěhovalců. Například Jacques Chirac ve Francii v roce 1990 prohlásil, že „*imigrace musí být naprosto zastavena*“¹⁰¹, stejně tak proti byli i Francois Mitterand či ministr vnitra Charles Pasqua. Jelikož i v Německu projevíli znepokojení nad vzrůstající imigrací, podpořil německý spolkový kancléř Helmut Kohl i další politici vznik článku ústavy, který stanovil, že azyl bude udělován „*pouze lidem pronásledovaným z politických důvodů*“¹⁰².

Jak však již bylo v této práci řečeno, i současná imigrační vlna v sobě zahrnuje téměř polovinu imigrantů ekonomických, kterým nehrozí přímé nebezpečí v jejich zemi. Vzhledem k faktu, že velká většina uprchlíků pochází z muslimských

⁹⁹ HUNTINGTON, S.P. *Střet civilizací, Boj kultur a proměna světového řádu*. str. 235

¹⁰⁰ Citace: HUNTINGTON, S.P. *Střet civilizací, Boj kultur a proměna světového řádu*. str. 235

¹⁰¹ Citace: HUNTINGTON, S.P. *Střet civilizací, Boj kultur a proměna světového řádu*. str. 237

¹⁰² Citace: HUNTINGTON, S.P. *Střet civilizací, Boj kultur a proměna světového řádu*. str. 238

zemí, je třeba se zamyslet nad otázkou, zda je možné, aby se tato skupina lidí bezproblémově a bezkonfliktně integrovala do naší západní evropské společnosti?

2.2.2 Opatření EU přijatá v souvislosti s touto přistěhovaleckou vlnou

V Bruselu byl k těmto cílům dne 13. května 2015 Evropskou komisí představen Evropský program pro migraci¹⁰³, který vytyčuje opatření, jež budou okamžitě podniknuta jako reakce na současnou krizovou situaci ve Středomoří a dlouhodobě napomohou lepšímu zvládnání migrace ve všech jejích aspektech. Program předkládá plán evropské reakce, která je kombinací vnitřní i vnější politiky za co nejlepšího využití agentur a nástrojů EU. Zapojeni jsou do něj všichni aktéři, a to jak členské státy, tak orgány EU, mezinárodní organizace, občanská společnost, místní orgány, ale i třetí země. Evropský parlament a Evropská rada dospěly k politické shodě, že zmobilizují veškeré síly a dostupné nástroje a okamžitě zasáhnou s cílem, aby již nadále nedocházelo k případům tragických úmrtí imigrantů ve Středozemním moři, ke kterým do té doby v alarmujícím počtu docházelo. Mezi konkrétní okamžitá opatření patří:¹⁰⁴

- Ztrojnásobení kapacity a prostředků pro společné operace agentury Frontex, které nesou názvy Triton a Poseidon (budou prováděné v letech 2015 a 2016). Přijetí opravného rozpočtu rok 2015, jež zajistí nezbytné finance (celkem 89 milionů eur) na nouzovou pomoc hraničním členským státům.
- Navržení aktivace nouzového mechanismu podle čl. 78 odst. 3 SFEU (kvóty pro imigranty), který napomůže členským státům, které čelí náhlému přílivu migrantů.
- Navržení celoevropského programu přesídlování z třetích zemí, který nabídne vysídleným osobám, jež jednoznačně potřebují mezinárodní ochranu v Evropě 20 000 míst v rámci všech členských států. Pro tyto účely bude zvlášť vyčleněno 50 milionů eur na roky 2015 a 2016.

¹⁰³ European Commission. Evropský program pro migraci Brusel, 13 květen 2015. Last update: 22-10-2015 [online]. [cit. 2015-12-11]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-4956_cs.htm

¹⁰⁴ European Commission. Evropský program pro migraci Brusel, 13 květen 2015. Last update: 22-10-2015 [online]. [cit. 2015-12-11]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-4956_cs.htm

- Příprava potenciální operace společné bezpečnostní a obranné politiky (SBOP) ve Středozezemním moři, která si klade za cíl rozbít pašerácké sítě a bojovat proti pašování lidí v souladu s mezinárodním právem.

Nový evropský program pro migraci obsahuje čtyři základní pilíře, jež by měly napomoci lepšímu řízení migrace ve všech jejích aspektech. Těmito čtyřmi pilíři jsou:¹⁰⁵

- **Snižování atraktivity nelegální migrace** (V roce 2014 došlo k odhalení 283 532 pokusů o neoprávněné překročení hranic, což znamenalo nárůst o 164 % oproti předchozímu roku). Akční plán by měl tedy posílit vyšetřování a stíhání kriminálních sítí zaměřených na pašování lidí, je zaměřen na pomoc k jejich zničení a postavení pachatelů před soud, včetně zabavení jejich majetku.¹⁰⁶ K tomuto bodu bude tedy vypracována příručka stanovující postupy navrácení osob v rámci všech členských států. Důraz je kladen rovněž na budování silnějšího partnerství s třetími zeměmi, konkrétně v oblasti pašování a návratu osob. Klíčovým je rovněž silnější zapojení delegací EU v daných zemích.

- **Správa hranic – záchrana životů a zabezpečení vnějších hranic.** Zde hraje zásadní roli posílení úlohy a kapacity agentury Frontex, rovněž také posílení schopnosti třetích zemí spravovat své hranice a v případě potřeby další sdružování některých funkcí pobřežních hlídek na úrovni EU.

- **Evropa má povinnost chránit – silná společná azylová politika.** Tento pilíř apeluje na prioritu evropské azylové politiky, kterou je zajištění úplného a soudržného zavedení společného evropského azylového systému. Především je zásadní potřeba prosazovat systematické zjišťování totožnosti a snímání otisků prstů a omezení zneužívání systému posílením zásady bezpečné země původu stanovené ve směrnici o azylovém řízení.

- **Nová politika pro legální migraci:** Tento bod v sobě zahrnuje hlavní úkol Evropy zachovat ji atraktivní pro migranty, jelikož zde dochází k

¹⁰⁵ European Commission. Evropský program pro migraci Brusel, 13 květen 2015. Last update: 22-10-2015 [online]. [cit. 2015-12-11]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-4956_cs.htm

¹⁰⁶ European Commission. Evropský program pro migraci Brusel, 13 květen 2015. Last update: 22-10-2015 [online]. [cit. 2015-12-11]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/european-agenda-migration/background-information/docs/summary_european_agenda_on_migration_cs.pdf

demografickému poklesu. Je zapotřebí důkladně přezkoumat a modernizovat systém modrých karet a maximalizovat výhody migrace pro jednotlivce i země původu, a to například zlevněním, zrychlením a lepším zabezpečením převodů finančních prostředků migrantů.

2.3 Etické důvody pro omezení současné migrační politiky

„Civilizace není dar, ale vymoženost – křehká vymoženost, kterou je třeba neustále posilovat a bránit proti vnitřním i vnějším dobyvatelům.“¹⁰⁷ Herder zastával názor, že existuje božská prozřetelnost, podle níž není na světě taková široká škála rozmanitých kultur jen náhodně, ale je vytvořena, aby bylo dosaženo větší harmonie. Ruku v ruce s tímto jde však také předpoklad, že takové množství různých kultur, rozmanitých lidských povah a charakterů, vytváří svá specifická pojetí dobra i pojetí toho, co je posvátné a obdivuhodné. Mnohé z toho potom můžeme přijmout nebo dokonce obdivovat, ale zcela jistě se naleznou postoje, které musíme odmítnout.¹⁰⁸

Immanuel Kant, jeden z nejvýznamnějších novověkých filosofů a autor teorie filosofie státu a práva, hovoří ve svém spisu mimo jiné také o svém pojetí celosvětového práva, které se podle něj realizuje ve vztahu vůči cizincům, jež nepatří k určité skupině obyvatel, a tedy nejsou členy daného přijímacího státu. Kant toto světoobčanské právo definuje takto: „Světobčanské právo má být omezeno na podmínky všeobecné pohostinnosti (*Hospitalität*): Stejně jako v předchozích člancích, není ani zde řeč o filantropii, nýbrž o právu a hospitalitě (*pohostinnosti*). To znamená právo cizince, aby s ním při pobytu na půdě někoho druhého nebylo nakládáno jako s nepřítelem. Domáci může cizince odmítnout, pokud se to obejde bez cizincovy záhuby; pokud se však cizinec chová na jeho půdě přátelsky, nelze s ním nakládat jako s nepřítelem. To, na co si cizinec může dělat nárok, není právo hosta (*k tomu by bylo třeba zvláštní dobročinné smlouvy, která by jej na jistý čas učinila spoluobyvatelem domu*), nýbrž právo návštěvní, tj. právo příchozího nabídnout se za společníka. Toto právo náleží všem lidem díky jejich právu na společné vlastnění zemského povrchu, na němž, protože je kulovou plochou, se nemohou rozptylovat

¹⁰⁷ TAYLOR, Ch. *Multikulturalismus*. str. 89

¹⁰⁸ *Stanford Encyclopedia of Philosophy* Last update: 22-10-2015[online].[cit. 2015-12-11]. Dostupné z: <http://plato.stanford.edu/archives/win2001/entries/herder/>

donekonečna. Nakonec se tu přece jen musí snášet vedle sebe, přičemž žádný člověk nemá původně víc práva být na nějakém místě země než jiný člověk. “¹⁰⁹

Mezi důležité úkoly každé vlády na světě by mělo patřit účinné ochraňování zájmů vlastního národa, jelikož ten má na sobě odpovědnost za vlastní území, za počet obyvatel, za udržování a ochranu životního prostředí i za zachování zdrojů na svém území. Členové daných národů by si potom měli aktivně uvědomovat, že pokud selžou při regulaci svého vlastního počtu, anebo při péči o své vlastní území, nemohou to řešit válečnými výboji nebo migrací na území jiného národa bez jeho souhlasu.¹¹⁰ Tento argument dává tušit, že každý národ má minimálně podmíněné právo na omezení imigrace. Dalším důvodem pro omezení imigrace je rovněž potřeba a právo národů na ochranu své vlastní politické kultury a ústavních principů národa. Zde si dovoluji citovat M. Walzera z knihy *Spheres of Justice: „Stržení zdí státu neznamena, jak se obával Sidgwick, vytvoření světa bez zdí, ale spíše vytvoření tisíce malých pevností. Tyto pevnosti mohou být také strženy: vše, co je zapotřebí, je globální stát dostatečně mocný na to, aby si podrobil místní komunity. Výsledkem by byl svět politického ekonomy, jak ho popsal Sidgwick – svět vykořeněných mužů a žen.* “¹¹¹

Kant ve svém díle vyzdvihuje kosmopolitní právo, které spočívá v právní moci navštěvovat veškeré krajiny země a být na nich přijímán jako host. Pohostinnost je přitom v jeho pojetí chápána jako „právo“ a ne jen pouhá filantropie nebo ctnostný postoj. Zároveň však rozděluje *právo návštěvní* a *právo hosta*, které je možno chápat jako právo občana jiného státu, který se chce v novém společenství usadit. A k takovému právu nejsou přijímací společnosti zavázány. Tím Kant naznačuje jistou pravomoc států regulovat počet příchozích občanů jiných společností, kteří se chtějí stát členy hostitelských společenství. Toto „obrané právo domácích společností“ však do jisté míry omezuje, a to zaprvé samotným pohledem, který musí nahlížet na příchozího jako na člověka, jenž není nepřitelem. Každý člověk, ačkoli je členem jiného státního společenství, je totiž členem jednoho lidstva a jako člověk je vlastníkem „práva na společné vlastnění zemského povrchu.“ Druhé

¹⁰⁹ Kant et ŠTICA, P. *Migrace a státní suverenita*. str. 106

¹¹⁰ RAWLS, J. *Právo národů*, str. 20

¹¹¹ Waltzer podle Rawlse, in RAWLS, J. *Právo národů*, str. 64

omezení obranného práva je potom povinnost přijmout přicházejícího člověka v případě, že je ohrožen na životě. Poslední, třetí omezení úzce souvisí s faktickou propojeností celého lidstva. Kant tedy přiznává politickému společenství právo na regulaci přijímání nových členů, ale zároveň argumentuje, že státní suverenity neznamena bezpodmínečné uzavření se vůči okolnímu světu.¹¹²

Kant spatřuje v soužití všech lidí světa nepřetržité dynamické napětí mezi univerzalitou, ve smyslu jednoty lidské rodiny, a partikularitou, tedy mnohostí, či rozdílností. Takovéto napětí je potom podle jeho názoru nejlépe řešitelné existencí jednotlivých států, které by byly propojeny do jednoho mírového svazku. V rámci této federace svobodných států by měl každý cizinec, člověk na cestách, právo být přijat jako návštěvník a cizinec ohrožený na životě by měl být přijat kategoricky. Podle Kanta tedy nejsou jednotlivá společenství eticky zavázána plně cizince přijímat, ale jejichmi základními předpoklady by měly být otevřenost a pomoc druhému člověku v nouzi.

Na imigraci je třeba z obecného měřítka nahlížet jako na důsledek nerovného přístupu osob k šancím a dobrům potřebným k důstojnému životu. Základní motivací většiny lidí, kteří překračují hranice, je zlepšení jejich životních podmínek, případně životních podmínek jejich blízkých. V tomto ohledu je tedy povinností silnějších a bohatších společenství snažit se o zmírňování chudoby a podporování slabších a chudších společenství. Zároveň by mělo být prioritou usilování o spravedlivé světové uspořádání v různých společenských oblastech. Pouze v případě, že bohatší a silnější země bojují proti příčinám, jež dohánění lidí k opuštění jejich vlasti, je regulace migrace eticky legitimní.¹¹³ Hlavní prioritou politiků i občanů bohatších států by tedy vždy mělo být úsilí o globální rozvoj a zmírňování příčin chudoby.

¹¹² ŠTICA, P. *Migrace a státní suverenity*. str. 107

¹¹³ ŠTICA, P. *Migrace a státní suverenity*. str. 275

Závěr

Dovolím si vyjádřit domněnku, že současný globalizovaný svět obecně usiluje o vytvoření prostředí, ve kterém nebudou vedeny nacionalistické války na základě etnické nenávisti. Rozhodně se zde nepouštím do analyzování, jakou měrou se již snahy zrealizovaly a kde k nim teprve povede ještě dlouhá cesta, ale zůstanu u tvrzení, že dnešní doba vytváří snahu o nastolení přiměřeného patriotismu namísto radikálního nacionalismu. Princip přiměřeného patriotismu tkví v oddanosti k vlastnímu národu a zemi a v ochotě bránit legitimní nároky daného národa. To vše s plným respektem vůči legitimním nárokům jiných národů.¹¹⁴

Tato práce se pokusila předložit etické důvody pro omezení současné migrační politiky. Jednotlivé články konkrétních eticko-právních dokumentů uvedené v této práci potom jasně ukázaly, že v případě, že osoba nebo osoby přicházející žádat o azyl do některé z evropských zemí, nezachovávají etické a zákonné předpisy na těchto územích a jakýmkoli způsobem ohrožují vlastní obyvatele té které evropské země, a to jak na životě, bezpečnosti, anebo důstojnosti, nemají nadále žádné etické právo pobývat v dané hostitelské zemi.

Toto tvrzení potom podporuje i pohled křesťanské etiky, představený v první části práce, která předkládá čtyři různé starozákonné pojmy označující cizince. Dva pojmy (*zar*, *nokri*) mají zcela viditelně negativní zabarvení a dva pojmy (*gér* a *tóšáv*) jsou naopak vnímány sémanticky pozitivně. Pojem *nokri* označuje člověka, příslušícího k cizímu národu, etnického cizince, tedy ne-člena izraelského lidu, který musí být od synů Izraele oddělen a od kterého má být syn Izraele „očištěn“. Takový cizinec, v pojmu *nokri*, je člověk, který se nejen nemůže, ale také nechce přizpůsobit těm, mezi něž přišel. V textech Starého zákona jde většinou o cizost náboženskou. Člen Izraele se tedy s *nokrim* nesmí ani spojovat, ani přátelit, jinak by nebyl věrný své víře a smlouvě, již uzavřel s Hospodinem a odpadl by od něj.

¹¹⁴ RAWLS, J. *Právo národů*, str. 167

Pojem *zar* je v Bibli používán dokonce pro označení agresora a nepřítele. *Zar* tedy označuje plenící a vraždící nepřátele z okolních národů, které se snaží Izrael zlikvidovat.

Naopak slovo *gér* označuje přistěhovalce, tedy člověka, který z jakéhokoli důvodu opustil svůj domov a jako host žije uprostřed izraelského lidu. Je usazeným cizincem s cílem zůstat v zemi na delší dobu. *Gér* potom žije mezi lidmi, se kterými ho neváže žádné pokrevní pouto ani místo narození, nevlastní žádnou půdu, žije podle izraelského práva a jeho postavení a život závisí na pohostinnosti a pomoci okolí. Takový migrant, který opustil zemi svého původu a své rodiště, je příslušníkem nižší společenské vrstvy, nemá majetek a nedostává ochranu od příbuzných, a proto potřebuje ochranu společnosti. Rovněž pojem *tóšáv* označuje přistěhovalce, osadníka bez plných práv.

Stejně jako starozákonní tradice, i my obyvatelé Evropy bychom tedy měli důsledně rozlišovat mezi cizinci. Jsou ti, kteří přicházejí s cílem zůstat na našem území delší dobu a respektovat naše právo, zákony a etická pravidla. Jsou tu i ti, kteří nehodlají respektovat kulturní zvyklosti, zákony nebo prostá pravidla. Jsou tací, kteří přicházejí plnit a brát. Je důležité rozlišovat mezi těmi, kteří hledají pomoc a ochranu s respektem a mezi těmi, kteří nerespektují a mohou svými záměry ublížit, plnit a vystavovat tak svět nebezpečí.

Seznam použité literatury

Knihy

- BARŠA, P., BARŠOVÁ, A., *Přistěhovalectví a liberální stát*. Brno 2005. Masarykova univerzita v Brně; Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity. 308 s. ISBN 80-210-3875-6
- BOWKER, J., *Bůh a jeho proměny v dějinách náboženství*. 1. vyd. Praha: Euromedia Group, k.s., 2004. ISBN 80-242-1063-0
- BUREŠ, J. *Main Characteristic and Development Trends of Migration in the Arab World*. Prague 2008. Tiskárna Dvořák. 175 s. ISBN 978-80-86506-71-5
- COLE P., *Filozofie náboženství*. Praha : Portál, s.r.o., 2003. ISBN80-7178-719-1
- ČAPEK, V. - PÁTEK, J. *Světové dějiny I*. 2. vyd. Praha : Fortuna, 1994. ISBN 80-7168-147-4.
- ČAPEK, V. - PÁTEK, J. - ZWETTLER, O. *Světové dějiny II*. 1. vyd. Praha : Fortuna, 1994. ISBN 80-7168-091-5.
- HANUŠ, J. *Lidská práva, nárok na obecnou platnost a kulturní diference*. Brno 2001. Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK). 140 s. ISBN 80-85959-86-0
- HUNTINGTON, S.P. *Sřet civilizací, Boj kultur a proměna světového řádu*, 1. vyd. Praha : Rybka Publishers, 2001. ISBN 80-86182-49-5.
- JOCKENHÖVEL, A. *DĚJINY SVĚTA: Globální dějiny od počátků do 21. století, 1, základy globálního světa od počátku do roku 1200 př. Kr.* Vyšehrad 2012, ISBN 978-80-7429-241-5
- KEENE, M., *Světová náboženství*. 1. vyd. Praha : Euromedia Group, k.s., 2003. ISBN 80-242-0983-7.
- KOHÁK, E. *Svoboda, svědomí, soužití*. Praha 2004. Sociologické nakladatelství (SLON). 216 s. ISBN 80-86429-35-0

McLOUGHLIN, S. a kol. *Světová náboženství v kostce*. Rebo Productions CZ. 2005. 1. Vyd. 320 s. ISBN 80-7234-446-3

MENDEL, M. *Islámská výzva*, 1. vyd. Brno : Atlantis, 1994. 18-016-94

MENDEL, M. *Judaismus, Islám a křesťanství jako ideologie etnického konfliktu*. 1. vyd. Brno : Atlantis, 2000

OSTROLUCKÝ, J. *Izrael včera a dnes*. 1. vyd. Ostrava : A-ALEF, 1995, ISBN 80-85237-52-0

POJAR, M., *Izrael, Stručná historie států*. 1. vyd. Praha : Libri, 2004. ISBN 80-7277-268-6.

POJAR, M., *Židé a muslimové: Nesnadné soužití - časopis Mezinárodní politika*, č. 10, 2004

RAWLS, J. *Právo národů*. Nakladatelství Filosofického ústavu AV ČR 2001. 219 s. ISBN 978-80-7007-302-5

SARDAR, Z. - MALIK, Z.A. *Islám*. 1. vyd. Praha : Portál s.r.o., 2004. ISBN 80-7178-882-1

SLÁDEČEK, V., MIKULE, V., SYLLOVÁ, J., *Ústava České republiky: Komentář*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2007. 949 s. [dále jen Sládeček et al. (2007)]. ISBN 978-80-7179-869-9.

SUTOR, B. *Politická etika*. Praha 1996. Oikoymenh. 391 s. ISBN 80-86005-17-8

ŠTICA, P. *Cizinec v tvých branách: Biblické podněty pro etickou reflexi migrace*. Karolinum. 2010. 117 s. ISBN 978-80-246-1824-1

ŠTICA, P. *Migrace a státní suverenita. Oprávnění a hranice přistěhovalecké politiky z pohledu křesťanské sociální etiky*. Červený Kostelec. 2010. Nakladatelství Pavel Mervart. 321 s. ISBN 978-80-87378-75-5

TAYLOR, Ch. *Multikulturalismus*. Nakladatelství Filosofického ústavu AV ČR 2001. 183 s. ISBN 80-7007-161-3

TUREČEK, B. *Světla a stíny Islámu*, 1. vyd. Praha : Euromedia group k.s., 2007. ISBN 978-80-242-1909-7

WHEATCROFT, A. *Nevěřící, Střety křesťanstva s Islámem v letech 638–2002*. 1. vyd. v českém jazyce. Praha : BB/art s.r.o., 2006. ISBN 80-7341-832-0

Specifické prameny

Appleyard, R.T.: *Migration and Development: A Global Agenda for the Future*. *International Migration - Quarterly Review*. 1992, v. 30, no. 3

ŠTICA, P. THEOLOGICA 2013 – roč. 3, č. 1. Marianne Heimbach-Steins – Georg Steins (ed.). *Bibelhermeneutik und Christliche Sozialethik*. Stuttgart: Kohlhammer, 2012. 318 s. ISBN 978-3-17-022215-1

Internetové zdroje

© 2013 *Člověk v tísni o.p.s.* [online]. [cit. 2016-01-04]. Dostupné z: https://www.clovekvtisni.cz/cs/clanky/casto-kladene-dotazy?gclid=Cj0KEQiAzai0BRCs2Yydo8yptuIBEiQAN3_IFrVF-tiGKHd8Q8KTCpxeNqjFk8DVMpMzXU9C4tgpMEaAik08P8HAQ

© CEVRO – *Liberálně-konzervativní akademie 2014* [online]. [cit. 2016-01-05]. Dostupné z: http://www.cevro.cz/web_files/soubory/ctrnacni-deniky/2014/14denik_10_2014.pdf

Council of Europe. Copyright © 2005-2015 *Vláda České republiky* [online]. [cit. 2015-12-09]. Dostupné z: http://www.euroskop.cz/gallery/2/772-umluva_o_ochrane_lidskych_prav_a_svobod.pdf

Council of Europe. Copyright © 2005-2015 *Vláda České republiky* [online]. [cit. 2015-12-09]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/701/sekce/clenske-staty-v-cislech/>

Council of Europe. Copyright © 2005-2015 *Vláda České republiky* [online]. [cit. 2015-12-09]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9142/sekce/obse/>

Česká pozice. Petr Pietraš 4.9.2015 © 2016 MAFRA, a.s., ISSN 1213-1385 © Copyright ČTK, Reuters. [online]. [cit. 2016-01-05]. Dostupné z: Zdroj: http://ceskapozice.lidovky.cz/imigracni-vlna-evropa-nema-vizi-budouciho-slozeni-obyvatele-p4x-/tema.aspx?c=A150901_164946_pozice-tema_lube

Demografické informační centrum. mezinárodní registrační číslo ISSN 1801-2914. [online].[cit. 2016-01-05]. Dostupné z: http://www.demografie.info/?cz_porodnost=

Desatero Božích přikázání © 1998 - 2015 Vira.cz [online].[cit. 2015-12-07]. Dostupné z: <http://www.vira.cz/otazky/Desatero-Bozich-prikazani.html>;
<http://katechismus.cz/desatero.php>

EurActiv © 2004-2015. EU-Media, s.r.o., ISSN 1803-2486. 12.05.2015 [online].[cit. 2015-11-30]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/evropa-dnes0/clanek/pocet-imigrantu-v-eu-roste-azyl-loni-ziskalo-185-tisic-lidi-012638>

European Commission.Evropský program pro migraci Brusel, 13 květen 2015. Last update: 22-10-2015 [online].[cit. 2015-12-11]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-4956_cs.htm

European Commission.Evropský program pro migraci Brusel, 13 květen 2015. Last update: 22-10-2015 [online].[cit. 2015-12-11]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/european-agenda-migration/background-information/docs/summary_european_agenda_on_migration_cs.pdf

Evropa se vylidňuje, porodnost klesá. Jiří Sládek. 11. 5. 2006 00:00 (aktualizováno 01:34) Copyright © 1996-2016 *Economia, a.s.*, *Hospodářské Noviny iHNed* ISSN 1213-7693 [online].[cit. 2016-01-05]. Dostupné z: <http://archiv.ihned.cz/c1-18420250-evropa-se-vylidnuje-porodnost-klesa>

HN. Simone Radačičová – redaktorka. 2. 9. 2015 20:20 (aktualizováno: 3. 9. 2015 00:42) Copyright © 1996-2015 *Economia, a.s.*, *Hospodářské Noviny iHNed* ISSN 1213-7693 [online].[cit. 2015-11-30]. Dostupné z: <http://archiv.ihned.cz/c1-64542480-belehradske-cekani-na-nadeji-v-parcich-srbske-metropole-cekaji-na-cestu-na-zapad-tisice-uprchliku>

iDnes © Copyright 1999–2015 MAFRA, a. s., a dodavatelé Profimedia, Reuters, ČTK, AP. 31. srpna 2015 14:15 [online].[cit. 2015-11-30]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/rakouska-ministryne-vnitra-by-statum-ktere-nepomahaji-uprchlikum-omezila-financni-pomoc-gse-/zahranicni.aspx?c=A150831_135350_zahranicni_ert

iDnes © Copyright 1999–2015 MAFRA, a. s., a dodavatelé Profimedia, Reuters, ČTK, AP. 1. září 2015 11:00 [online].[cit. 2015-11-30]. Dostupné z: http://hradec.idnes.cz/evropa-pacha-sebevrazdu-rekl-vaclav-klaus-fg5-/hradec-zpravy.aspx?c=A150901_104305_hradec-zpravy_the

Listina základních práv a svobod. 2015 © Ústavní soud, Joštova 8, Brno, Česká republika [online].[cit. 2015-12-07]. Dostupné z:<http://www.usoud.cz/listina-zakladnich-prav-a-svobod/>

Mapy, socioekonomická sféra. Copyright ©2007. Zeměpisný web Daniela Svobody. [online].[cit. 2015-11-30]. Dostupné z: http://ostrava-educanet.cz/svoboda/vyuka/kvinta/mapy_socioekonomicka_sfera.htm

MVCR © 2015 Ministerstvo vnitra České republiky [online].[cit. 2015-12-07]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník.aspx>

MVCR © 2015 Ministerstvo vnitra České republiky. [online].[cit. 2015-12-07]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/migrace/clanek/migrace-web-uvod-migrace.aspx>

Nejvyšší správní soud. Copyright © 2003 - 2010 Nejvyšší správní soud. [online].[cit. 2015-12-09]. Dostupné z: <http://www.nssoud.cz/historie/umluva.pdf>

Přesídlení © UNHCR 2001-2015 [online].[cit. 2015-12-11]. Dostupné z: <http://www.unhcr-centraleurope.org/cz/co-vsechno-delame/presidleni.html>

Srpen 1975 – Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě. Rubrika Události na časové ose. Autor: Ivana Příbramská, Michal Stehlík, Tereza Pavlíčková © 1997-2015 Český rozhlas 21. února 2011 v 12:25 [online].[cit. 2015-12-07]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/svobodne/casovaosa/_zprava/srpen-1975-konference-o-bezpecnosti-a-spolupraci-v-evrope--855002

Eurostat Statistics Explained. Statistika migrace a migrující populace 18. 11. 2015 v 09:42. [online].[cit. 2016-01-04]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Migration_and_migrant_population_statistics/cs#Migruj.C3.ADc.C3.AD_populace

United Nations. OSN. Copyright (c) UNIC Praha [online].[cit. 2015-12-07]. Dostupné z: http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/mezinar.pakt-obc.a.polit._prava_.pdf

United Nations. OSN. Copyright (c) UNIC Praha [online].[cit. 2015-12-07]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/vseobecna-deklarace-lidskych-prav.pdf>

Univerzita Karlova. Křesťanská sociální etika. úterý, 10. září 2013, 14.58 [online].[cit. 2015-12-07]. Dostupné z: <http://dlk.cuni.cz/mod/page/view.php?id=2784>

UNHCR report confirms worldwide rise in forced displacement in first half 2015. Press Releases, 18 December 2015 © UNHCR 2001-2015 [online].[cit. 2016-01-04]. Dostupné z: <http://www.unhcr.org/5672c98c34.html>

UNTC © United Nations, 2015 [online].[cit. 2015-12-07]. Dostupné z: https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-4&chapter=4&lang=en

Úmluva o uprchlících © UNHCR 2001-2015 [online].[cit. 2015-12-11]. Dostupné z: <http://www.unhcr-centraleurope.org/cz/zakladni-informace/umluvy/umluva-o-uprchlicich.html>

Závěrečný akt Helsinské konference [online].[cit. 2015-12-09]. Dostupné z: <http://smsjm.vse.cz/wp-content/uploads/2008/10/sp23.pdf>

Zpráva Azylum Trends 2014. © 2015 United Nations High Commissioner for Refugees. 1211 Geneva, Switzerland. produced and printed by unhcr (26 march 2015) [online].[cit. 2016-01-04]. Dostupné z: <http://www.unhcr-centraleurope.org/pdf/resources/statistics/asylum-levels-and-trends-in-industrialized-countries-2014.html>

Zpráva UNHCR Mid-Year Trends 2015 © 2015 United Nations High Commissioner for Refugees. 1211 Geneva, Switzerland. [online].[cit. 2015-11-30]. Dostupné z: <http://www.unhcr.org/statistics>. <http://www.unhcr.org/56701b969.html>

Seznam zkratk

EU – Evropská unie

UNHCR - Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky

ÚP - Úhrnná plodnost

Přílohy

Příloha č. 1: Všeobecná deklarace lidských práv

(zdroj: United Nations. OSN. Copyright (c) UNIC Praha [online]. [cit. 2015-12-07]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/vseobecna-deklarace-lidskych-prav.pdf>)

Úvod

U vědomí toho,

že uznání přirozené důstojnosti a rovných a nezcizitelných práv členů lidské rodiny je základem svobody, spravedlnosti a míru ve světě,

že zneuznání lidských práv a pohrdání jimi vedlo k barbarským činům, urážejícím svědomí lidstva, a že vybudování světa, ve kterém lidé, zbavení strachu a nouze, se budou těšit svobodě projevu a přesvědčení, bylo prohlášeno za nejvyšší cíl lidu,

že je nutné, aby lidská práva byla chráněna zákonem, nemá-li být člověk donucen uchýlovat se, když vše ostatní selhalo, k odboji proti tyranii a útlaku,

že je nutné podporovat rozvoj přátelských vztahů mezi národy,

že lid Spojených národů zdůraznil v Chartě znovu svou víru v základní lidská práva, v důstojnost a hodnotu lidské osobnosti, v rovná práva mužů i žen a že se rozhodl podporovat sociální pokrok a vytvořit lepší životní podmínky ve větší svobodě,

že členské státy převzaly závazek zajistit ve spolupráci s Organizací spojených národů všeobecné uznávání a zachovávání lidských práv a základních svobod a

že stejné chápání těchto práv a svobod má nesmírný význam pro dokonalé splnění tohoto závazku,

Valné shromáždění

vyhlašuje tuto

Všeobecnou deklaraci lidských práv

jakožto společný cíl pro všechny národy a všechny státy za tím účelem, aby se každý jednotlivec a každý orgán společnosti, máje tuto deklaraci stále na mysli, snažil vyučováním a výchovou rozšířit úctu k těmto právům a svobodám a zajistit postupnými opatřeními vnitrostátními i mezinárodními jejich všeobecné a účinné uznávání a zachovávání jak mezi lidem členských států samých, tak i mezi lidem území, jež jsou pod jejich pravomocí.

článek 1

Všichni lidé rodí se svobodní a sobě rovni co do důstojnosti a práv. Jsou nadáni rozumem a svědomím a mají spolu jednat v duchu bratrství.

článek 2

(1) Každý má všechna práva a všechny svobody, stanovené touto deklarací, bez jakéhokoli rozlišování, zejména podle rasy, barvy, pohlaví, jazyka, náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národnostního nebo sociálního původu, majetku, rodu nebo jiného postavení.

(2) Žádný rozdíl nebude dále činěn z důvodu politického, právního nebo mezinárodního postavení země nebo území, k nimž určitá osoba přísluší, ať jde o zemi nebo území nezávislé nebo pod poručenstvím, nesamosprávné nebo podrobené jakémukoli jinému omezení suverenity.

článek 3

Každý má právo na život, svobodu a osobní bezpečnost.

článek 4

Nikdo nesmí být držen v otroctví nebo nevolnictví; všechny formy otroctví a obchodu s otroky jsou zakázány.

článek 5

Nikdo nesmí být mučen nebo podrobován krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu.

článek 6

Každý má právo na to, aby byla všude uznávána jeho právní osobnost.

článek 7

Všichni jsou si před zákonem rovni a mají právo na stejnou ochranu zákona bez jakéhokoli rozlišování. Všichni mají právo na stejnou ochranu proti jakékoli diskriminaci, která porušuje tuto deklaraci, a proti každému podněcování k takové diskriminaci.

článek 8

Každý má právo, aby mu příslušné vnitrostátní soudy poskytly účinnou ochranu proti činům porušujícím základní práva, která jsou mu přiznána ústavou nebo zákonem.

článek 9

Nikdo nesmí být svévolně zatčen, držen ve vazbě nebo vyhoštěn do vyhnanství.

článek 10

Každý má úplně stejné právo, aby byl spravedlivě a veřejně vyslechnut nezávislým a nestranným soudem, který rozhoduje buď o jeho právech a povinnostech, nebo o jakémkoli trestním obvinění vzneseném proti němu.

článek 11

(1) Každý, kdo je obviněn z trestného činu, považuje se za nevinného, dokud není zákonným postupem prokázána jeho vina ve veřejném řízení, v němž mu byly zajištěny veškeré možnosti obhajoby.

(2) Nikdo nesmí být odsouzen pro čin nebo opomenutí, které v době, kdy byly spáchány, nebyly trestné podle státního nebo mezinárodního práva. Rovněž nesmí být uložen trest těžší, než jakého bylo lze použít v době, kdy byl trestný čin spáchán.

článek 12

Nikdo nesmí být vystaven svévolnému zasahování do soukromého života, do rodiny, domova nebo korespondence, ani útokům na svou čest a pověst. Každý má právo na zákonnou ochranu proti takovým zásahům nebo útokům.

článek 13

(1) Každý má právo volně se pohybovat a svobodně si volit bydliště uvnitř určitého státu.

(2) Každý má právo opustit kteroukoli zemi, i svou vlastní, a vrátit se do své země.

článek 14

(1) Každý má právo vyhledat si před pronásledováním útočiště v jiných zemích a požívat tam azylu.

(2) Toto právo nelze uplatnit v případě stíhání skutečně odůvodněného nepolitickými zločiny nebo činy, které jsou v rozporu s cíli a zásadami Spojených národů.

článek 15

(1) Každý má právo na státní příslušnost.

(2) Nikdo nesmí být svévolně zbaven své státní příslušnosti ani práva svou státní příslušnost změnit.

článek 16

(1) Muži a ženy, jakmile dosáhnou plnoletosti, mají právo, bez jakéhokoli omezení z důvodů příslušnosti rasové, národnostní nebo náboženské, uzavřít sňatek a založit rodinu. Pokud jde o manželství, mají za jeho trvání i při jeho rozvázání stejná práva.

(2) Sňatky mohou být uzavřeny jen se svobodným a plným souhlasem nastávajících manželů.

(3) Rodina je přirozenou a základní jednotkou společnosti a má nárok na ochranu ze strany společnosti a státu.

článek 17

(1) Každý má právo vlastnit majetek jak sám, tak spolu s jinými.

(2) Nikdo nesmí být svévolně zbaven svého majetku.

článek 18

Každý má právo na svobodu myšlení, svědomí a náboženství; toto právo zahrnuje v sobě i volnost změnit své náboženství nebo víru, jakož i svobodu projevat své náboženství nebo víru, sám nebo společně s jinými, ať veřejně nebo soukromě, vyučováním, prováděním náboženských úkonů, bohoslužbou a zachováváním obřadů.

článek 19

Každý má právo na svobodu přesvědčení a projevu; toto právo nepřipouští, aby někdo trpěl újmu pro své přesvědčení, a zahrnuje právo vyhledávat, přijímat a rozšiřovat informace a myšlenky jakýmkoli prostředky a bez ohledu na hranice.

článek 20

(1) Každému je zaručena svoboda pokojného shromažďování a sdružování.

(2) Nikdo nesmí být nucen, aby byl členem nějakého sdružení.

článek 21

(1) Každý má právo, aby se účastnil vlády své země přímo nebo prostřednictvím svobodně volených zástupců.

(2) Každý má právo vstoupit za rovných podmínek do veřejných služeb své země.

(3) Základem vládní moci budiž vůle lidu; ta musí být vyjádřena správně prováděnými volbami, které se mají konat v pravidelných obdobích na základě všeobecného a rovného hlasovacího práva tajným hlasováním nebo jiným rovnocenným postupem, zabezpečujícím svobodu hlasování.

článek 22

Každý člověk má jako člen společnosti právo na sociální zabezpečení a nárok na to, aby mu byla národním úsilím i mezinárodní součinností a v souladu s organizací a s prostředky příslušného státu zajištěna hospodářská, sociální a kulturní práva, nezbytná k jeho důstojnosti a k svobodnému rozvoji jeho osobnosti.

článek 23

(1) Každý má právo na práci, na svobodnou volbu zaměstnání, na spravedlivé a uspokojivé pracovní podmínky a na ochranu proti nezaměstnanosti.

(2) Každý, bez jakéhokoli rozlišování, má nárok na stejný plat za stejnou práci.

(3) Každý pracující má právo na spravedlivou a uspokojivou odměnu, která by zajišťovala jemu samému a jeho rodině živobytí odpovídající lidské důstojnosti a která by byla doplněna, kdyby toho bylo třeba, jinými prostředky sociální ochrany.

(4) Na ochranu svých zájmů má každý právo zakládat s jinými odborové organizace a přistupovat k nim.

článek 24

Každý má právo na odpočinek a na zotavení, zejména také na rozumné vymezení pracovních hodin a na pravidelnou placenou dovolenou.

článek 25

(1) Každý má právo na takovou životní úroveň, která by byla s to zajistit jeho zdraví a blahobyt i zdraví a blahobyt jeho rodiny, počítajíc v to zejména výživu, šatstvo, byt a lékařskou péči, jakož i nezbytná sociální opatření; má právo na zabezpečení v nezaměstnanosti, v nemoci, při nezpůsobilosti k práci, při ovdovění, ve stáří nebo v ostatních případech ztráty výdělečných možností, nastalé v důsledku okolností nezávislých na jeho vůli.

(2) Mateřství a dětství mají nárok na zvláštní péči a pomoc. Všechny děti, ať manželské nebo nemanželské, požívají stejné sociální ochrany.

článek 26

(1) Každý má právo na vzdělání. Vzdělání necht' je bezplatné, alespoň v počátečních a základních stupních. Základní vzdělání je povinné. Technické a odborné vzdělání budiž všeobecně přístupné a rovněž vyšší vzdělání má být stejně přístupné všem podle schopností.

(2) Vzdělání má směřovat k plnému rozvoji lidské osobnosti a k posílení úcty k lidským právům a základním svobodám. Má napomáhat k vzájemnému porozumění,

snášelnosti a přátelství mezi všemi národy a všemi skupinami rasovými i náboženskými, jakož i k rozvoji činnosti Spojených národů pro zachování míru.

(3) Rodiče mají přednostní právo volit druh vzdělání pro své děti.

článek 27

(1) Každý má právo svobodně se účastnit kulturního života společnosti, užívat plodů umění a podílet se na vědeckém pokroku a jeho výtěžcích.

(2) Každý má právo na ochranu morálních a materiálních zájmů, které vyplývají z jeho vědecké, literární nebo umělecké tvorby.

článek 28

Každý má právo na to, aby vládl takový sociální a mezinárodní řád, ve kterém by práva a svobody stanovené v této deklaraci byly plně uplatněny.

článek 29

(1) Každý má povinnosti vůči společnosti, v níž jedině může volně a plně rozvinout svou osobnost.

(2) Každý je při výkonu svých práv a svobod podroben jen takovým omezením, která stanoví zákon výhradně za tím účelem, aby bylo zajištěno uznávání a zachovávání práv a svobod ostatních a vyhověno spravedlivým požadavkům morálky, veřejného pořádku a obecného blaha v demokratické společnosti.

(3) Výkon těchto práv a svobod nesmí být v žádném případě v rozporu s cíli a zásadami Spojených národů.

článek 30

Nic v této deklaraci nemůže být vykládáno jako by dávalo kterémukoli státu, kterékoli skupině nebo osobě jakékoli právo vyvíjet činnost nebo dopouštět se činů, které by směřovaly k potlačení některého z práv nebo některé ze svobod v této deklaraci uvedených.

Příloha č. 2 : Listina základních práv a svobod

(zdroj: *Listina základních práv a svobod*. 2015 © Ústavní soud, Joštova 8, Brno, Česká republika [online]. [cit. 2015-12-07]. Dostupné z: <http://www.usoud.cz/listina-zakladnich-prav-a-svobod/>)

USNESENÍ
předsednictva České národní rady
ze dne 16. prosince 1992 o vyhlášení
LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD
jako součásti ústavního pořádku České republiky.

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.

Předsednictvo České národní rady se usneslo takto:

Předsednictvo České národní rady vyhláší LISTINU ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součást ústavního pořádku České republiky.

Uhde v.r.

LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD

Federální shromáždění na základě návrhů České národní rady a Slovenské národní rady, uznávajíc neporušitelnost přirozených práv člověka, práv občana a svrchovanost zákona, navazujíc na obecně sdílené hodnoty lidství a na demokratické a samosprávné tradice našich národů, pamětlivo trpkých zkušeností z dob, kdy lidská práva a základní svobody byly v naší vlasti potlačovány, vkládajíc naděje do zabezpečení těchto práv společným úsilím všech svobodných národů, vycházejíc z práva českého národa a slovenského národa na sebeurčení, připomínajíc si svůj díl odpovědnosti vůči budoucím generacím za osud veškerého lidstva na Zemi a vyjadřujíc vůli, aby se Česká a Slovenská Federativní Republika důstojně zařadila mezi státy, jež tyto hodnoty ctí, usneslo se na této Listině základních práv a svobod:

Hlava první

Obecná ustanovení

Článek 1

Lidé jsou svobodní a rovní v důstojnosti i v právech. Základní práva a svobody jsou nezadatelné, nezcizitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné.

Článek 2

- (1) Stát je založen na demokratických hodnotách a nesmí se vázat ani na výlučnou ideologii, ani na náboženské vyznání.
- (2) Státní moc lze uplatňovat jen v případech a v mezích stanovených zákonem, a to způsobem, který zákon stanoví.
- (3) Každý může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá.

Článek 3

- (1) Základní práva a svobody se zaručují všem bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení.
- (2) Každý má právo svobodně rozhodovat o své národnosti. Zakazuje se jakékoli ovlivňování tohoto rozhodování a všechny způsoby nátlaku směřující k odnárodňování.
- (3) Nikomu nesmí být způsobena újma na právech pro uplatňování jeho základních práv a svobod.

Článek 4

- (1) Povinnosti mohou být ukládány toliko na základě zákona a v jeho mezích a jen při zachování základních práv a svobod.
- (2) Meze základních práv a svobod mohou být za podmínek stanovených Listinou základních práv a svobod (dále jen "Listina") upraveny pouze zákonem.
- (3) Zákonná omezení základních práv a svobod musí platit stejně pro všechny případy, které splňují stanovené podmínky.
- (4) Při používání ustanovení o mezích základních práv a svobod musí být šetřeno jejich podstaty a smyslu. Taková omezení nesmějí být zneužívána k jiným účelům, než pro které byla stanovena.

Hlava druhá

Lidská práva a základní svobody

Oddíl první

Základní lidská práva a svobody

Článek 5

Každý je způsobilý mít práva.

Článek 6

- (1) Každý má právo na život. Lidský život je hoděn ochrany již před narozením.
- (2) Nikdo nesmí být zbaven života.
- (3) Trest smrti se nepřipouští.
- (4) Porušením práv podle tohoto článku není, jestliže byl někdo zbaven života v souvislosti s jednáním, které podle zákona není trestné.

Článek 7

- (1) Nedohtknutelnost osoby a jejího soukromí je zaručena. Omezena může být jen v případech stanovených zákonem.
- (2) Nikdo nesmí být mučen ani podroben krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu.

Článek 8

- (1) Osobní svoboda je zaručena.
- (2) Nikdo nesmí být stíhán nebo zbaven svobody jinak než z důvodů a způsobem, který stanoví zákon. Nikdo nesmí být zbaven svobody pouze pro neschopnost dostát smluvnímu závazku.
- (3) Obviněného nebo podezřelého z trestného činu je možno zadržet jen v případech stanovených v zákoně. Zadržovaná osoba musí být ihned seznámena s důvody zadržení, vyslechnuta a nejpozději do 48 hodin propuštěna na svobodu nebo odevzdána soudu. Soudce musí zadržovanou osobu do 24 hodin od převzetí vyslechnout a rozhodnout o vazbě, nebo ji propustit na svobodu.
- (4) Zatknout obviněného je možno jen na písemný odůvodněný příkaz soudce. Zatčená osoba musí být do 24 hodin odevzdána soudu. Soudce musí zatčenou osobu do 24 hodin od převzetí vyslechnout a rozhodnout o vazbě nebo ji propustit na svobodu.
- (5) Nikdo nesmí být vzat do vazby, leč z důvodů a na dobu stanovenou zákonem a na

základě rozhodnutí soudu.

(6) Zákon stanoví, ve kterých případech může být osoba převzata nebo držena v ústavní zdravotnické péči bez svého souhlasu. Takové opatření musí být do 24 hodin oznámeno soudu, který o tomto umístění rozhodne do 7 dnů.

Článek 9

(1) Nikdo nesmí být podroben nuceným pracím nebo službám.

(2) Ustanovení odstavce 1 se nevztahuje na:

- a) práce ukládané podle zákona osobám ve výkonu trestu odnětí svobody nebo osobám vykonávajícím jiný trest nahrazující trest odnětí svobody,
- b) vojenskou službu nebo jinou službu stanovenou zákonem namísto povinné vojenské služby,
- c) službu vyžadovanou na základě zákona v případě živelních pohrom, nehod, nebo jiného nebezpečí, které ohrožuje životy, zdraví nebo značné majetkové hodnoty,
- d) jednání uložené zákonem pro ochranu života, zdraví nebo práv druhých.

Článek 10

(1) Každý má právo, aby byla zachována jeho lidská důstojnost, osobní čest, dobrá pověst a chráněno jeho jméno.

(2) Každý má právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života.

(3) Každý má právo na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě.

Článek 11

(1) Každý má právo vlastnit majetek. Vlastnické právo všech vlastníků má stejný zákonný obsah a ochranu. Dědění se zaručuje.

(2) Zákon stanoví, který majetek nezbytný k zabezpečování potřeb celé společnosti, rozvoje národního hospodářství a veřejného zájmu smí být jen ve vlastnictví státu, obce nebo určených právnických osob; zákon může také stanovit, že určité věci mohou být pouze ve vlastnictví občanů nebo právnických osob se sídlem v České a Slovenské Federativní Republice.

(3) Vlastnictví zavazuje. Nesmí být zneužito na újmu práv druhých anebo v rozporu se zákonem chráněnými obecnými zájmy. Jeho výkon nesmí poškozovat lidské zdraví, přírodu a životní prostředí nad míru stanovenou zákonem.

(4) Vyvlastnění nebo nucené omezení vlastnického práva je možné ve veřejném zájmu, a to na základě zákona a za náhradu.

(5) Daně a poplatky lze ukládat jen na základě zákona.

Článek 12

(1) Obydlí je nedotknutelné. Není dovoleno do něj vstoupit bez souhlasu toho, kdo v něm bydlí.

(2) Domovní prohlídka je přípustná jen pro účely trestního řízení, a to na písemný odůvodněný příkaz soudce. Způsob provedení domovní prohlídky stanoví zákon.

(3) Jiné zásahy do nedotknutelnosti obydlí mohou být zákonem dovoleny, jen je-li to v demokratické společnosti nezbytné pro ochranu života nebo zdraví osob, pro ochranu práv a

svobod druhých anebo pro odvrácení závažného ohrožení veřejné bezpečnosti a pořádku. Pokud je obydlí užíváno také pro podnikání nebo provozování jiné hospodářské činnosti, mohou být takové zásahy zákonem dovoleny, též je-li to nezbytné pro plnění úkolů veřejné správy.

Článek 13

Nikdo nesmí porušit listovní tajemství ani tajemství jiných písemností a záznamů, ať již uchovávaných v soukromí, nebo zasílaných poštou anebo jiným způsobem, s výjimkou případů a způsobem, které stanoví zákon. Stejně se zaručuje tajemství zpráv podávaných telefonem, telegrafem nebo jiným podobným zařízením.

Článek 14

- (1) Svoboda pohybu a pobytu je zaručena.
- (2) Každý, kdo se oprávněně zdržuje na území České a Slovenské Federativní Republiky, má právo svobodně je opustit.
- (3) Tyto svobody mohou být omezeny zákonem, jestliže je to nevyhnutelné pro bezpečnost státu, udržení veřejného pořádku, ochranu zdraví nebo ochranu práv a svobod druhých a na vymezených územích též z důvodu ochrany přírody.
- (4) Každý občan má právo na svobodný vstup na území České a Slovenské Federativní Republiky. Občan nemůže být nucen k opuštění své vlasti.
- (5) Cizinec může být vyhoštěn jen v případech stanovených zákonem.

Článek 15

- (1) Svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání je zaručena. Každý má právo změnit své náboženství nebo víru anebo být bez náboženského vyznání.
- (2) Svoboda vědeckého bádání a umělecké tvorby je zaručena.
- (3) Nikdo nemůže být nucen vykonávat vojenskou službu, pokud je to v rozporu s jeho svědomím nebo s jeho náboženským vyznáním. Podrobnosti stanoví zákon.

Článek 16

- (1) Každý má právo svobodně projevovat své náboženství nebo víru buď sám nebo společně s jinými, soukromě nebo veřejně, bohoslužbou, vyučováním, náboženskými úkony nebo zachováváním obřadu.
- (2) Církev a náboženské společnosti spravují své záležitosti, zejména ustavují své orgány, ustanovují své duchovní a zřizují řeholní a jiné církevní instituce nezávisle na státních orgánech.
- (3) Zákon stanoví podmínky vyučování náboženství na státních školách.
- (4) Výkon těchto práv může být omezen zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu veřejné bezpečnosti a pořádku, zdraví a mravnosti nebo práv a svobod druhých.

Oddíl druhý

Politická práva

Článek 17

- (1) Svoboda projevu a právo na informace jsou zaručeny.
- (2) Každý má právo vyjadřovat své názory slovem, písmem, tiskem, obrazem nebo jiným způsobem, jakož i svobodně vyhledávat, přijímat a rozšiřovat ideje a informace bez ohledu na hranice státu.
- (3) Cenzura je nepřipustná.
- (4) Svobodu projevu a právo vyhledávat a šířit informace lze omezit zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti.
- (5) Státní orgány a orgány územní samosprávy jsou povinny přiměřeným způsobem poskytovat informace o své činnosti. Podmínky a provedení stanoví zákon.

Článek 18

- (1) Petiční právo je zaručeno; ve věcech veřejného nebo jiného společného zájmu má každý právo sám nebo s jinými se obracet na státní orgány a orgány územní samosprávy s žádostmi, návrhy a stížnostmi.
- (2) Peticí se nesmí zasahovat do nezávislosti soudu.
- (3) Peticemi se nesmí vyzývat k porušování základních práv a svobod zaručených Listinou.

Článek 19

- (1) Právo pokojně se shromažďovat je zaručeno.
- (2) Toto právo lze omezit zákonem v případech shromáždění na veřejných místech, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých, ochranu veřejného pořádku, zdraví, mravnosti, majetku nebo pro bezpečnost státu. Shromáždění však nesmí být podmíněno povolením orgánu veřejné správy.

Článek 20

- (1) Právo svobodně se sdružovat je zaručeno. Každý má právo spolu s jinými se sdružovat ve spolcích, společnostech a jiných sdruženích.
- (2) Občané mají právo zakládat též politické strany a politická hnutí a sdružovat se v nich.
- (3) Výkon těchto práv lze omezit jen v případech stanovených zákonem, jestliže to je v demokratické společnosti nezbytné pro bezpečnost státu, ochranu veřejné bezpečnosti a veřejného pořádku, předcházení trestným činům nebo pro ochranu práv a svobod druhých.
- (4) Politické strany a politická hnutí, jakož i jiná sdružení jsou odděleny od státu.

Článek 21

- (1) Občané mají právo podílet se na správě veřejných věcí přímo nebo svobodnou volbou svých zástupců.
- (2) Volby se musí konat ve lhůtách nepřesahujících pravidelná volební období stanovená zákonem.
- (3) Volební právo je všeobecné a rovné a vykonává se tajným hlasováním. Podmínky výkonu volebního práva stanoví zákon.
- (4) Občané mají za rovných podmínek přístup k voleným a jiným veřejným funkcím.

Článek 22

Zákonná úprava všech politických práv a svobod a její výklad a používání musí umožňovat a ochraňovat svobodnou soutěž politických sil v demokratické společnosti.

Článek 23

Občané mají právo postavit se na odpor proti každému, kdo by odstraňoval demokratický řád lidských práv a základních svobod, založený Listinou, jestliže činnost ústavních orgánů a účinné použití zákonných prostředků jsou znemožněny.

Hlava třetí

Práva národnostních a etnických menšin

Článek 24

Právo ke kterékoli národnostní nebo etnické menšině nesmí být nikomu na újmu.

Článek 25

(1) Občanům tvořícím národní nebo etnické menšiny se zaručuje všestranný rozvoj, zejména právo společně s jinými příslušníky menšiny rozvíjet vlastní kulturu, právo rozšiřovat a přijímat informace v jejich mateřském jazyku a sdružovat se v národnostních sdruženích. Podrobnosti stanoví zákon.

(2) Občanům příslušejícím k národnostním a etnickým menšinám se za podmínek stanovených zákonem zaručuje též

- a) právo na vzdělání v jejich jazyku,
- b) právo užívat jejich jazyka v úředním styku,
- c) právo účasti na řešení věcí týkajících se národnostních a etnických menšin.

Hlava čtvrtá

Hospodářská, sociální a kulturní práva

Článek 26

(1) Každý má právo na svobodnou volbu povolání a přípravu k němu, jakož i právo podnikat a provozovat jinou hospodářskou činnost.

(2) Zákon může stanovit podmínky a omezení pro výkon určitých povolání nebo činností.

(3) Každý má právo získávat prostředky pro své životní potřeby prací. Občany, kteří toto právo nemohou bez své viny vykonávat, stát v přiměřeném rozsahu hmotně zajišťuje; podmínky stanoví zákon.

(4) Zákon může stanovit odchylnou úpravu pro cizince.

Článek 27

(1) Každý má právo svobodně se sdružovat s jinými na ochranu svých hospodářských a sociálních zájmů.

(2) Odborové organizace vznikají nezávisle na státu. Omezovat počet odborových organizací je nepřípustné, stejně jako zvýhodňovat některé z nich v podniku nebo v odvětví.

(3) Činnost odborových organizací a vznik a činnost jiných sdružení na ochranu hospodářských a sociálních zájmů mohou být omezeny zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu bezpečnosti státu, veřejného pořádku nebo práv a svobod druhých.

(4) Právo na stávku je zaručeno za podmínek stanovených zákonem; toto právo nepřisluží soudcům, prokurátorům, příslušníkům ozbrojených sil a příslušníkům bezpečnostních sborů.

Článek 28

Zaměstnanci mají právo na spravedlivou odměnu za práci a na uspokojivé pracovní podmínky. Podrobnosti stanoví zákon.

Článek 29

(1) Ženy, mladiství a osoby zdravotně postižené mají právo na zvýšenou ochranu zdraví při práci a na zvláštní pracovní podmínky.

(2) Mladiství a osoby zdravotně postižené mají právo na zvláštní ochranu v pracovních vztazích a na pomoc při přípravě k povolání.

(3) Podrobnosti stanoví zákon.

Článek 30

(1) Občané mají právo na přiměřené hmotné zabezpečení ve stáří a při nezpůsobilosti k práci, jakož i při ztrátě živitele.

(2) Každý, kdo je v hmotné nouzi, má právo na takovou pomoc, která je nezbytná pro zajištění základních životních podmínek.

(3) Podrobnosti stanoví zákon.

Článek 31

Každý má právo na ochranu zdraví. Občané mají na základě veřejného pojištění právo na bezplatnou zdravotní péči a na zdravotní pomůcky za podmínek, které stanoví zákon.

Článek 32

(1) Rodičovství a rodina jsou pod ochranou zákona. Zvláštní ochrana dětí a mladistvých je zaručena.

(2) Ženě v těhotenství je zaručena zvláštní péče, ochrana v pracovních vztazích a odpovídající pracovní podmínky.

(3) Děti narozené v manželství i mimo ně mají stejná práva.

(4) Péče o děti a jejich výchova je právem rodičů; děti mají právo na rodičovskou výchovu a péči. Práva rodičů mohou být omezena a nezletilé děti mohou být od rodičů odloučeny proti jejich vůli jen rozhodnutím soudu na základě zákona.

(5) Rodiče, kteří pečují o děti, mají právo na pomoc státu.

(6) Podrobnosti stanoví zákon.

Článek 33

(1) Každý má právo na vzdělání. Školní docházka je povinná po dobu, kterou stanoví zákon.

(2) Občané mají právo na bezplatné vzdělání v základních a středních školách, podle schopností občana a možností společnosti též na vysokých školách.

(3) Zřizovat jiné školy než státní a vyučovat na nich lze jen za podmínek stanovených zákonem; na takových školách se může vzdělání poskytovat za úplatu.

(4) Zákon stanoví, za jakých podmínek mají občané při studiu právo na pomoc státu.

Článek 34

- (1) Práva k výsledkům tvůrčí duševní činnosti jsou chráněna zákonem.
- (2) Právo přístupu ke kulturnímu bohatství je zaručeno za podmínek stanovených zákonem.

Článek 35

- (1) Každý má právo na příznivé životní prostředí.
- (2) Každý má právo na včasné a úplné informace o stavu životního prostředí a přírodních zdrojů.
- (3) Při výkonu svých práv nikdo nesmí ohrožovat ani poškozovat životní prostředí, přírodní zdroje, druhové bohatství přírody a kulturní památky nad míru stanovenou zákonem.

Hlava pátá

Právo na soudní a jinou právní ochranu

Článek 36

- (1) Každý se může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu.
- (2) Kdo tvrdí, že byl na svých právech zkrácen rozhodnutím orgánu veřejné správy, může se obrátit na soud, aby přezkoumal zákonnost takového rozhodnutí, nestanoví-li zákon jinak. Z pravomoci soudu však nesmí být vyloučeno přezkoumávání rozhodnutí týkajících se základních práv a svobod podle Listiny.
- (3) Každý má právo na náhradu škody způsobené mu nezákonným rozhodnutím soudu, jiného státního orgánu či orgánu veřejné správy nebo nesprávným úředním postupem.
- (4) Podmínky a podrobnosti upravuje zákon.

Článek 37

- (1) Každý má právo odepřít výpověď, jestliže by jí způsobil nebezpečí trestního stíhání sobě nebo osobě blízké.
- (2) Každý má právo na právní pomoc v řízení před soudy, jinými státními orgány či orgány veřejné správy, a to od počátku řízení.
- (3) Všichni účastníci jsou si v řízení rovni.
- (4) Kdo prohlásí, že neovládá jazyk, jímž se vede jednání, má právo na tlumočníka.

Článek 38

- (1) Nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci. Příslušnost soudu i soudce stanoví zákon.
- (2) Každý má právo, aby jeho věc byla projednána veřejně, bez zbytečných průtahů a v jeho přítomnosti a aby se mohl vyjádřit ke všem prováděným důkazům. Veřejnost může být vyloučena jen v případech stanovených zákonem.

Článek 39

Jen zákon stanoví, které jednání je trestným činem a jaký trest, jakož i jaké jiné újmy na právech nebo majetku, lze za jeho spáchání uložit.

Článek 40

- (1) Jen soud rozhoduje o vině a trestu za trestné činy.
- (2) Každý, proti němuž je vedeno trestní řízení, je považován za nevinného, pokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu nebyla jeho vina vyslovena.
- (3) Obviněný má právo, aby mu byl poskytnut čas a možnost k přípravě obhajoby a aby se mohl hájit sám nebo prostřednictvím obhájce. Jestliže si obhájce nezvolí, ačkoliv ho podle zákona mít musí, bude mu ustanoven soudem. Zákon stanoví, v kterých případech má obviněný právo na bezplatnou pomoc obhájce.
- (4) Obviněný má právo odepřít výpověď; tohoto práva nesmí být žádným způsobem zbaven.
- (5) Nikdo nemůže být trestně stíhán za čin, pro který již byl pravomocně odsouzen nebo zproštěn obžaloby. Tato zásada nevylučuje uplatnění mimořádných opravných prostředků v souladu se zákonem.
- (6) Trestnost činu se posuzuje a trest se ukládá podle zákona účinného v době, kdy byl čin spáchán. Pozdějšího zákona se použije, jestliže je to pro pachatele příznivější.

Hlava šestá

Ustanovení společná

Článek 41

- (1) Práv uvedených v čl. 26, čl. 27 odst. 4, čl. 28 až 31, čl. 32 odst. 1 a 3, čl. 33 a 35 Listiny je možno se domáhat pouze v mezích zákonů, které tato ustanovení provádějí.
- (2) Kde se v Listině mluví o zákonu, rozumí se tím zákon Federálního shromáždění, jestliže z ústavního rozdělení zákonodárné pravomoci nevyplývá, že úprava přísluší zákonům národních rad.

Článek 42

- (1) Pokud Listina používá pojmu "občan", rozumí se tím státní občan České a Slovenské Federativní Republiky.
- (2) Cizinci požívají v České a Slovenské Federativní Republice lidských práv a základních svobod zaručených Listinou, pokud nejsou přiznána výslovně občanům.
- (3) Pokud dosavadní předpisy používají pojmu "občan", rozumí se tím každý člověk, jde-li o základní práva a svobody, které Listina přiznává bez ohledu na státní občanství.

Článek 43

Česká a Slovenská Federativní Republika poskytuje azyl cizincům pronásledovaným za uplatňování politických práv a svobod. Azyl může být odepřen tomu, kdo jednal v rozporu se základními lidskými právy a svobodami.

Článek 44

Zákon může soudcům a prokurátorům omezit právo na podnikání a jinou hospodářskou činnost a právo uvedené v čl. 20 odst. 2; zaměstnancům státní správy a územní samosprávy ve funkcích, které určí, též právo uvedené v čl. 27 odst. 4; příslušníkům bezpečnostních sborů a příslušníkům ozbrojených sil též práva uvedená v čl. 18, 19 a čl. 27 odst. 1 až 3, pokud souvisí s výkonem služby. Osobám v povoláních, která jsou bezprostředně nezbytná pro ochranu života a zdraví, může zákon omezit právo na stávkou.

Příloha č. 3 – Státy, které přistoupily k Mezinárodnímu paktu o občanských a politických právech

(zdroj: UNTC © United Nations, 2015 [online].[cit. 2015-12-07]. Dostupné z: https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-4&chapter=4&lang=en)

Participant	Signature	Accession(a), Succession(d), Ratification
<u>Afghanistan</u>		24 Jan 1983 a
Albania		4 Oct 1991 a
<u>Algeria</u>	10 Dec 1968	12 Sep 1989
Andorra	5 Aug 2002	22 Sep 2006
Angola		10 Jan 1992 a
<u>Argentina</u>	19 Feb 1968	8 Aug 1986
<u>Armenia</u>		23 Jun 1993 a
<u>Australia</u>	18 Dec 1972	13 Aug 1980
<u>Austria</u>	10 Dec 1973	10 Sep 1978
<u>Azerbaijan</u>		13 Aug 1992 a
<u>Bahamas</u>	4 Dec 2008	23 Dec 2008
<u>Bahrain</u>		20 Sep 2006 a
<u>Bangladesh</u>		6 Sep 2000 a
<u>Barbados</u>		5 Jan 1973 a
<u>Belarus</u>	19 Mar 1968	12 Nov 1973
<u>Belgium</u>	10 Dec 1968	21 Apr 1983
<u>Belize</u>		10 Jun 1996 a
Benin		12 Mar 1992 a
<u>Bolivia (Plurinational State of)</u>		12 Aug 1982 a
<u>Bosnia and Herzegovina 1</u>		1 Sep 1993 d
<u>Botswana</u>	8 Sep 2000	8 Sep 2000
Brazil		24 Jan 1992 a
<u>Bulgaria</u>	8 Oct 1968	21 Sep 1970
Burkina Faso		4 Jan 1999 a
Burundi		9 May 1990 a
Cabo Verde		6 Aug 1993 a
Cambodia ^{2, 3}	17 Oct 1980	26 May 1992 a
Cameroon		27 Jun 1984 a
<u>Canada</u>		19 May 1976 a
Central African Republic		8 May 1981 a
Chad		9 Jun 1995 a
<u>Chile</u>	16 Sep 1969	10 Feb 1972

China ^{4, 5, 6}	5 Oct 1998
<u>Colombia</u>	21 Dec 1966 29 Oct 1969
Comoros	25 Sep 2008
<u>Congo</u>	5 Oct 1983 a
Costa Rica	19 Dec 1966 29 Nov 1968
Côte d'Ivoire	26 Mar 1992 a
<u>Croatia 1</u>	12 Oct 1992 d
<u>Cuba</u>	28 Feb 2008
Cyprus	19 Dec 1966 2 Apr 1969
<u>Czech Republic 7</u>	22 Feb 1993 d
Democratic People's Republic of Korea ⁸	14 Sep 1981 a
Democratic Republic of the Congo	1 Nov 1976 a
<u>Denmark</u>	20 Mar 1968 6 Jan 1972
Djibouti	5 Nov 2002 a
Dominica	17 Jun 1993 a
Dominican Republic	4 Jan 1978 a
<u>Ecuador</u>	4 Apr 1968 6 Mar 1969
<u>Egypt</u>	4 Aug 1967 14 Jan 1982
<u>El Salvador</u>	21 Sep 1967 30 Nov 1979
Equatorial Guinea	25 Sep 1987 a
Eritrea	22 Jan 2002 a
Estonia	21 Oct 1991 a
Ethiopia	11 Jun 1993 a
<u>Finland</u>	11 Oct 1967 19 Aug 1975
<u>France</u>	4 Nov 1980 a
Gabon	21 Jan 1983 a
<u>Gambia</u>	22 Mar 1979 a
<u>Georgia</u>	3 May 1994 a
<u>Germany 9, 10</u>	9 Oct 1968 17 Dec 1973
<u>Ghana</u>	7 Sep 2000 7 Sep 2000
Greece	5 May 1997 a
Grenada	6 Sep 1991 a
<u>Guatemala</u>	5 May 1992 a
<u>Guinea</u>	28 Feb 1967 24 Jan 1978
<u>Guinea-Bissau</u>	12 Sep 2000 1 Nov 2010
<u>Guyana</u>	22 Aug 1968 15 Feb 1977
Haiti	6 Feb 1991 a
Honduras	19 Dec 1966 25 Aug 1997

<u>Hungary</u>	25 Mar 1969	17 Jan 1974
<u>Iceland</u>	30 Dec 1968	22 Aug 1979
<u>India</u>		10 Apr 1979 a
<u>Indonesia</u>		23 Feb 2006 a
Iran (Islamic Republic of)	4 Apr 1968	24 Jun 1975
<u>Iraq</u>	18 Feb 1969	25 Jan 1971
<u>Ireland</u>	1 Oct 1973	8 Dec 1989
<u>Israel</u>	19 Dec 1966	3 Oct 1991
<u>Italy</u>	18 Jan 1967	15 Sep 1978
<u>Jamaica</u>	19 Dec 1966	3 Oct 1975
<u>Japan</u>	30 May 1978	21 Jun 1979
Jordan	30 Jun 1972	28 May 1975
Kazakhstan	2 Dec 2003	24 Jan 2006
Kenya		1 May 1972 a
<u>Kuwait</u>		21 May 1996 a
Kyrgyzstan		7 Oct 1994 a
<u>Lao People's Democratic Republic</u>	7 Dec 2000	25 Sep 2009
Latvia		14 Apr 1992 a
Lebanon		3 Nov 1972 a
Lesotho		9 Sep 1992 a
Liberia	18 Apr 1967	22 Sep 2004
<u>Libya</u>		15 May 1970 a
<u>Liechtenstein</u>		10 Dec 1998 a
Lithuania		20 Nov 1991 a
<u>Luxembourg</u>	26 Nov 1974	18 Aug 1983
Madagascar	17 Sep 1969	21 Jun 1971
Malawi		22 Dec 1993 a
<u>Maldives</u>		19 Sep 2006 a
Mali		16 Jul 1974 a
<u>Malta</u>		13 Sep 1990 a
<u>Mauritania</u>		17 Nov 2004 a
Mauritius		12 Dec 1973 a
<u>Mexico</u>		23 Mar 1981 a
<u>Monaco</u>	26 Jun 1997	28 Aug 1997
<u>Mongolia</u>	5 Jun 1968	18 Nov 1974
Montenegro ¹¹		23 Oct 2006 d
Morocco	19 Jan 1977	3 May 1979
Mozambique		21 Jul 1993 a

<u>Namibia</u>		28 Nov 1994 a
Nauru	12 Nov 2001	
<u>Nepal</u>		14 May 1991 a
<u>Netherlands</u>	25 Jun 1969	11 Dec 1978
<u>New Zealand 12</u>	12 Nov 1968	28 Dec 1978
<u>Nicaragua</u>		12 Mar 1980 a
Niger		7 Mar 1986 a
Nigeria		29 Jul 1993 a
<u>Norway</u>	20 Mar 1968	13 Sep 1972
<u>Pakistan</u>	17 Apr 2008	23 Jun 2010
Palau	20 Sep 2011	
<u>Panama</u>	27 Jul 1976	8 Mar 1977
Papua New Guinea		21 Jul 2008 a
<u>Paraguay</u>		10 Jun 1992 a
<u>Peru</u>	11 Aug 1977	28 Apr 1978
<u>Philippines</u>	19 Dec 1966	23 Oct 1986
<u>Poland</u>	2 Mar 1967	18 Mar 1977
Portugal ⁴	7 Oct 1976	15 Jun 1978
<u>Republic of Korea</u>		10 Apr 1990 a
Republic of Moldova		26 Jan 1993 a
<u>Romania</u>	27 Jun 1968	9 Dec 1974
<u>Russian Federation</u>	18 Mar 1968	16 Oct 1973
Rwanda		16 Apr 1975 a
<u>Samoa</u>		15 Feb 2008 a
<u>San Marino</u>		18 Oct 1985 a
Sao Tome and Principe	31 Oct 1995	
<u>Senegal</u>	6 Jul 1970	13 Feb 1978
Serbia ¹		12 Mar 2001 d
Seychelles		5 May 1992 a
Sierra Leone		23 Aug 1996 a
<u>Slovakia 7</u>		28 May 1993 d
<u>Slovenia 1</u>		6 Jul 1992 d
Somalia		24 Jan 1990 a
<u>South Africa</u>	3 Oct 1994	10 Dec 1998
<u>Spain</u>	28 Sep 1976	27 Apr 1977
<u>Sri Lanka</u>		11 Jun 1980 a
St. Lucia	22 Sep 2011	

St. Vincent and the Grenadines		9 Nov 1981 a
State of Palestine		2 Apr 2014 a
<u>Sudan</u>		18 Mar 1986 a
<u>Suriname</u>		28 Dec 1976 a
Swaziland		26 Mar 2004 a
<u>Sweden</u>	29 Sep 1967	6 Dec 1971
<u>Switzerland</u>		18 Jun 1992 a
<u>Syrian Arab Republic</u>		21 Apr 1969 a
Tajikistan		4 Jan 1999 a
<u>Thailand</u>		29 Oct 1996 a
The former Yugoslav Republic of Macedonia ¹		18 Jan 1994 d
Timor-Leste		18 Sep 2003 a
Togo		24 May 1984 a
<u>Trinidad and Tobago</u>		21 Dec 1978 a
<u>Tunisia</u>	30 Apr 1968	18 Mar 1969
<u>Turkey</u>	15 Aug 2000	23 Sep 2003
Turkmenistan		1 May 1997 a
Uganda		21 Jun 1995 a
<u>Ukraine</u>	20 Mar 1968	12 Nov 1973
<u>United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland</u> ⁶	16 Sep 1968	20 May 1976
United Republic of Tanzania		11 Jun 1976 a
<u>United States of America</u>	5 Oct 1977	8 Jun 1992
<u>Uruguay</u>	21 Feb 1967	1 Apr 1970
Uzbekistan		28 Sep 1995 a
Vanuatu	29 Nov 2007	21 Nov 2008
<u>Venezuela (Bolivarian Republic of)</u>	24 Jun 1969	10 May 1978
<u>Viet Nam</u>		24 Sep 1982 a
<u>Yemen</u>		9 Feb 1987 a
Zambia		10 Apr 1984 a
<u>Zimbabwe</u>		13 May 1991 a

